

RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN

Bachelorproject

Migratiegedrag en motieven van Groninger Afgestudeerden

Pieter Postma	s1500597
Maarten Pouwel	s1555405
Anne Jet Niermeijer	s1553933
Henrick van Niekerk	s1368524
Ilse Smit	s1395599

Begeleider: Viktor Venhorst

[21-01-2009]

Samenvatting

Algemeen

De Groninger student komt vooral uit het noorden van het land, met Groningen en Friesland als de provincies waar de meeste studenten woonachtig waren op 16 jarige leeftijd. Hoe verder de provincie van Groningen ligt, hoe kleiner het aantal studenten uit die provincie is.

Meer dan de helft van de afgestudeerden verhuist uit Groningen. Slechts 13,8% van de afgestudeerden verhuist naar de provincie waar ze woonachtig waren op 16 jarige leeftijd. Wanneer men naar Groningen verhuist tijdens de studietijd, is de kans op verhuizen na de studie aanzienlijk groter.

Voor 61,6% van de afgestudeerden is de arbeidsmarkt de belangrijkste factor bij de keuze om wel of niet te migreren. Ongeveer een vijfde van de respondenten vindt de partner het belangrijkste (20,9%). *Kennis van het gebied* en *de woningmarkt* scoorden beduidend minder; respectievelijk 9,9% en 7,6%.

Herkomst

De Groninger student is vooral afkomstig uit de noordelijke provincies. De motieven om naar de stad te verhuizen zijn nogal uiteenlopend, er zijn niet bepaalde motieven aan te wijzen die in het algemeen als belangrijk worden gevonden.

Wanneer studenten tijdens hun studie verhuizen naar Groningen is de kans op verhuizen na de studietijd ook significant groter. Onderlinge verschillen zijn er ook tussen de twee ondervraagde faculteiten. Zo zijn EBF afgestudeerden meer geneigd om na het afronden van de studie te migreren naar het westen dan de FRW afgestudeerden. Met behulp van de 'human capital' theorie kan een verklaring worden gegeven voor het migratiegedrag van studenten en afgestudeerden. Zo zijn studenten die niet in de nabije omgeving van Groningen wonen eerder geneigd om in Groningen te gaan wonen om zo de tijd die ze normaliter kwijt waren met het heen en weer pendelen beter te besteden.

Arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt geldt als de belangrijkste factor bij migratiekeuze van pasafgestudeerden. Daarom is het van belang ook de arbeidsmarkt te onderzoeken. De hoofdvraag is: "hoe verloopt de transitie van studietijd naar de arbeidsmarkt voor Groninger afgestudeerden en hoe kan deze transitie de migratiepatronen van deze groep verklaren?" Deze vraag wordt beantwoord aan de hand van een aantal theorieën. De eerste is de 'jobsearch' theorie en de tweede is de 'social' (SC) en 'human capital' (HC) theorie. Het ruimtelijke aspect hierbij is dat de mobiliteit van pas afgestudeerden groter wordt naarmate zij een groter SC of HC hebben opgebouwd tijdens hun studietijd. Uit de onderzochte data blijkt dat de meeste banen voor hoger opgeleiden te vinden zijn in Zuid- en Noord-Holland.

Uit het onderzoek blijkt dat de invloed van 'social capital' op de transitie naar de arbeidsmarkt zeer gering is. De invloed van 'human capital' is daarentegen duidelijker te herkennen.

Woningmarkt

Net als de gemiddelde starter op de woningmarkt is de pas afgestudeerde starter vooral op zoek naar een huurappartement. De respondenten uit ons onderzoek blijken goed in het vinden van de gewenste woning. Ruim 80 % vindt het gewenste type woning.

De afgestudeerden vinden vooral de prijs, de afstand tot werk of studie, het aantal vierkante meters, de wijk en de vormgeving van de woning belangrijk. Een tuin en een groene omgeving vinden ze minder belangrijk. De wens voor de verschillende eigenschappen leidt vaak daadwerkelijk tot een verwezenlijking hiervan.

Er is geen verband aangetoond tussen de bekendheid met de nieuwe woonplaats en het hebben van een woning na afstuderen of het verwezenlijken van de wens voor een type woning. Ook de manier van financieren leidt niet tot meer kans op het vinden van een type woning naar wens. Het hebben van een partner tijdens het afstuderen zorgt echter wel voor een grotere kans op een type woning naar wens. Men heeft voor het vinden van een woning minder gebruik gemaakt van

het sociale netwerk dan gedacht. Het merendeel heeft de woning gevonden door middel van het raadplegen van de media of het inschakelen van een makelaar.

Het doen van nevenactiviteiten tijdens de studie als zitting nemen in een faculteitsraad, het doen van een uitvoerende commissie of het hebben van een bijbaan zorgen voor een grotere kans op het hebben van een woning na afstuderen.

Partner

De keuze om te migreren wordt voor singles op een hele andere manier beïnvloed dan voor een koppel. Voor een koppel wordt de keuze om te migreren beïnvloed door de wensen en 'human capital' van beide partners, die nogal van elkaar kunnen verschillen. Ook de 'gender role' theorie speelt een rol in de migratie van een koppel.

Uit dit onderzoek komt naar voren dat er nog steeds weinig is veranderd in de klassieke rolverdeling tussen mannen en vrouwen wat betreft migratie. Vrouwen zijn in 80% van de gevallen jonger dan hun partner en laten hun migratiekeuze relatief vaker van hun partner afhangen dan de man. De factor partner is echter niet het belangrijkste motief voor de vrouw om te verhuizen. De arbeidsmarkt speelt hierbij nog altijd de grootste rol. Dit geldt niet alleen voor vrouwen, ook iets meer dan 60% van de mannen zegt de arbeidsmarkt de belangrijkste factor te vinden bij het maken van hun migratiekeuze. Ondanks dat er geen significant verband aangetoond is kan er gezegd worden dat vrouwen de factor partner relatief belangrijker vinden dan mannen. De situatie van de partner op het moment van afstuderen is een belangrijke factor in de keuze om wel of niet te migreren. Van de koppels die tegelijkertijd afstudeerden heeft 75% samen gekozen voor een stad om heen te migreren, van de afgestudeerden met een partner nog studierend in Groningen heeft het grootste deel los van de partner de keuze gemaakt.

Master- keuzemotieven

De resultaten van ons onderzoek wijzen uit dat 83% van de EBF en FRW studenten de Rijksuniversiteit Groningen trouw blijven. Het percentage studenten dat een Master- opleiding bij een andere Universiteit gaat volgen bedraagt 17%. In aansluiting op eerdere onderzoeken is gevraagd naar de waardering van negentien Master- keuzemotieven. Enkele van deze keuzemotieven zijn: *aansluiting op persoonlijke interesses, kans op ontplooiing, aansluiting op Bachelor en arbeidsmarktperspectief*. EBF en FRW studenten vinden *aansluiting op persoonlijke interesses* het belangrijkste keuzemotief. *Arbeidsmarktperspectief* scoort een redelijke zevende plaats. Op de laatste plaats in de rangorde staat *al Master vakken gevolgd*. EBF en FRW studenten waarderen bijna alle keuzemotieven hetzelfde. In slechts drie gevallen zijn significante verschillen aangetoond: *aansluiting op capaciteiten, moeilijkheidsgraad* en *al Master vakken gevolgd*. De intrinsieke keuzemotieven kregen door studenten EBF en FRW de hoogste waardering. De extrinsieke keuzemotieven scoorden bij FRW en EBF studenten aanzienlijk minder. Tenslotte is de waardering voor de keuzemotieven geanalyseerd van studenten die bij de RUG blijven voor het volgen van een Master- opleiding. De keuzemotieven *aansluiting op persoonlijke interesses* en *interessante afstudeerrichting* werden ook door deze groep het belangrijkste gewaardeerd.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	6
2. Methodologie.....	8
3. Herkomst (Door: Pieter Postma).....	11
3.1 Inleiding.....	11
3.2 Theorie.....	11
3.3 Verwachtingen en hypothesen	14
3.4 Casus Groningen.....	14
3.5 Resultaten	15
3.6 Conclusie	18
3.7 Reflectie	19
4. Arbeidsmarkt (Door: Maarten Pouwel).....	20
4.1 Inleiding.....	20
4.2 Theorie.....	20
4.3 Data over de arbeidsmarkt.....	22
4.4 Hypothesen	24
4.5 Analyse van de data / Resultaten.....	25
4.6 Conclusies.....	28
5. Woningmarkt (Door Ilse Smit).....	29
5.1 Inleiding.....	29
5.2 Theorie.....	30
5.3 Resultaten	31
5.4 Conclusie	36
6. Partner (Door Anne Jet Niermeijer).....	37
6.1 Inleiding.....	37
6.2 Theorie.....	37
6.3 Verwachtingen en hypothesen	39
6.4 Methoden	40
6.5 Analyse van de data over de factor partner	40
6.6 Conclusie	44

7 Master- keuzemotieven (Door Henrick van Niekerk)	46
7.1 Inleiding.....	46
7.2 Achtergronden en landelijk onderzoek	47
7.3 Resultaten	51
7.4 Conclusie / discussie	54
8. Conclusie en reflectie	56
8.1 Conclusie	56
8.2 Reflectie	56
Bronnenlijst	59
Appendix.....	62

1. Inleiding

Het voor U liggende bachelorproject heeft als onderwerp 'migratie van Groninger afgestudeerden.'

Binnen de Nederlandse migratiestatistieken neemt de stad Groningen altijd een opvallende positie in. De verklaring hiervoor is de grote studentenpopulatie van Groningen. Als enige studentenstad in het Noorden heeft Groningen een grote aantrekkingskracht op jongeren uit Friesland, Drenthe en uit de provincie Groningen zelf. Ook jongeren uit Overijssel kiezen vaak voor Groningen om een studie te volgen. Een ander belangrijk gegeven is het feit dat veel studenten na hun studie wegtrekken uit Groningen.

Er zijn verschillende factoren die het migratiegedrag (of het gebrek daaraan) onder afgestudeerden kunnen verklaren. Op voorhand is het denkbaar dat de *arbeidsmarkt* een zeer belangrijke factor kan zijn: sommige studenten vinden voor het afstuderen al een baan of verhuizen naar een regio waar de kans op goede banen hoger is. Andere afgestudeerden gaan misschien terug naar hun regio van *herkomst*. Naast deze, toch enigszins voor de hand liggende factoren, zijn er ook zaken die wat minder in de migratiestatistieken voorkomen. Denk hierbij aan het meewegen van een *partner* (en zijn/haar situatie), keuzes op het gebied van *wonen* en het volgen van een *Master-opleiding* buiten de eigen faculteit met als gevolg verhuizen.

Interessant is de vraag waar Groninger afgestudeerden naar toe gaan. Volgens Hooimeijer en Nijstad (1996) fungeert de Randstad als 'roltrapregio' voor afgestudeerden. Hooggeschoolde arbeid is namelijk ruimtelijk geconcentreerd in de Randstad. Afgestudeerden die arbeidscarrière willen maken vinden in de Randstad een groter arbeidsaanbod op hun niveau.

Volgens Knox en Marston (2004) worden verhuizingen van mensen tussen regio's aangeduid met interregionale migratie (intra-regional migration) en verhuizingen van mensen binnen regio's met interne migratie (internal migration). Wanneer Groninger afgestudeerden naar een van de provincies in de Randstad verhuizen spreken we dus van interregionale migratie.

Twee belangrijke theorieën die continu voorkomen in ons onderzoek zijn de 'human capital' en de 'social capital' theorieën. De 'human capital' theorie ziet onderwijs als een investering. Deze theorie stelt dat investeringen in onderwijs en andere vormen van 'human capital' mensen meer capaciteiten en ervaringen geeft, waardoor ze productievere werknemers worden. Omdat meer capaciteit en ervaring de productiviteit verhoogt, compenseren de werkgevers de werknemers voor hun investering door middel van een hoger salaris (Bellas, 2001). De 'human capital' theorie stelt dat migratie een investering is in 'human capital.' Migratie zal ervoor zorgen dat het 'human capital' van degene die verhuist stijgt. Deze stijging uit zich in hoger salaris, meer doorgroei mogelijkheden en een hogere status (Greenwood, 1975).

Naast 'human capital' bestaat er ook 'social capital.' Portes (1998) definieert 'social capital' als volgt: "De optelling van bestaande of potentiële bronnen die verband houden met het bezit van een duurzaam netwerk van min of meer institutionele relaties van wederzijdse erkenning." Met andere woorden, deelname aan bepaalde groepen of activiteiten levert de deelnemer voordeel op in de zin van een breder sociaal netwerk. Als men migreert om extra sociale contacten op te doen dan kan gesteld worden dat dit een investering is in het 'social capital.'

Het **doel** van dit onderzoek is *het in kaart brengen van de migratiepatronen naar studierichting (economie en bedrijfskunde, ruimtelijke wetenschappen) van Groninger afgestudeerden en de achtergronden hiervan.*

Om de doelstelling te bereiken omvat dit bachelorproject vijf achtergronden (factoren) omtrent de migratie van Groninger EBF en FRW afgestudeerden. Voor de behandeling van deze specifieke achtergronden zal in hoofdstuk 2 eerst de algemene methodologie beschreven worden. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 aandacht besteed aan de herkomst van afgestudeerden. De

hypothese bij dit onderwerp is “de regio van herkomst heeft invloed op de keuze van de studentenstad en het uiteindelijke migratiepatroon van afgestudeerden.” Hoofdstuk 4 heeft betrekking op de arbeidsmarkt. De centrale vraag in dit hoofdstuk is “hoe verloopt de transitie van studietijd naar arbeidsmarkt voor Groninger afgestudeerden en hoe kan deze transitie de migratiepatronen van deze groep verklaren?” In het vijfde hoofdstuk wordt de factor woning behandeld. De hypothese hierbij luidt dat “pas afgestudeerden kiezen voor een betaalbare woning (‘een dak boven het hoofd’) en minder rekening houden met hun wensen. Hoofdstuk 6 gaat over de factor partner. Er wordt getracht een antwoord te geven op de vraag “hoe groot de rol is van een eventuele partner in de migratiekeuze van pas afgestudeerden.” Hoofdstuk 7 bespreekt welke Master- keuzemotieven van belang zijn voor RuG studenten. De kernvraag in dit hoofdstuk betreft “wat zijn de verschillen in waardering voor Master- keuzemotieven tussen FRW en EBF studenten.” Bovendien wordt onderzocht hoe groot het percentage RuG studenten is dat bij een andere universiteit een Master- opleiding gaat volgen. Na deze individuele hoofdstukken zal afgesloten worden met een algemene conclusie.

2. Methodologie

Om aan de juiste soort data te komen om de hoofd- en deelvragen te kunnen beantwoorden is een enquête opgesteld. Er is gekozen voor een enquête omdat op deze manier snel en betrekkelijk veel mensen bereikt kunnen worden. Hierdoor is de kans op het doen van harde uitspraken aanzienlijk groter, dan wanneer en bijvoorbeeld gebruik gemaakt zou worden van interviews. Deze enquête is verstuurd aan ongeveer 1500 mensen, allen alumni van de faculteit Ruimtelijke Wetenschappen of Economie en Bedrijfskunde. Er is gekozen voor deze groep mensen omdat ten eerste allen door deze faculteiten toestemming tot gebruik van de alumni gegevens werd gegeven. Ten tweede was de verwachting vooraf dat er verschil zou zijn tussen de twee faculteiten. Uiteindelijk hebben 189 mensen de enquête ingevuld, dat betekent dat de respons 12,6% was.

De enquête (zie Appendix A) bestaat uit 41 vragen, op 17 aparte pagina's. Om de respondenten makkelijker te bereiken is gekozen voor een online enquête, van www.thesistools.com. Om de enquête te verkorten is gebruikt gemaakt van 'routing', zodat de mensen die bijvoorbeeld nog geen eerste baan hebben gevonden hierover geen vragen hoefden te beantwoorden. Er zijn verschillende soorten vragen gesteld, de algemene vragen en de specifieke vragen. Onder de algemene vragen vallen vragen over leeftijd, geslacht, faculteit etc. De meer specifieke vragen zijn toegespitst op de verschillende onderwerpen die aan bod komen in deze scriptie.

De vragen 2 t/m 5, 9, 10 en 13 zijn gesteld vanwege het terugmigreren van studenten naar hun oude woonplaats na hun afstuderen. Over de arbeidsmarkt zijn de vragen 14 t/m 20 gesteld. De vragen 21 t/m 27 zijn vragen over de woningmarkt, en 28 t/m 35 gaan over de rol van een eventuele partner. De laatste vragen 36 tot en met 37 gaan over de master-keuze. De overige vragen zijn de algemene vragen die voor iedereen van belang zijn (zie appendix A).

De gegeven antwoorden zijn opgeslagen in een Excel bestand en vervolgens omgezet in een SPSS databestand. Bij de analyse van dit bestand zijn verschillende statistische methoden gebruikt. In eerste instantie is er veel gewerkt met frequentietabellen, crosstabs en gemiddelden, om een idee te krijgen van welke verbanden er wellicht zouden zijn.

Bij de eerste analyse van het SPSS-bestand is gebleken dat er bij veel vragen toch te weinig antwoorden per categorie gegeven zijn. Hierdoor is het bij veel variabelen nodig geweest deze te hercoderen.

Om bepaalde factoren makkelijker te analyseren zijn voor het onderdeel herkomst een aantal variabelen gehercodeerd. Het gaat hier om vragen die gecombineerd konden worden tot een nieuwe variabele. In het recode menu werd als voorwaarde gesteld dat twee variabelen gelijk aan elkaar dienen te zijn. Het gaat hierbij om variabelen waar verschillen tussen aangetoond moeten worden, bijvoorbeeld: wel of niet verhuisd van gemeente tussen 0 en 16e levensjaar. Ditzelfde is ook gedaan voor provincies en landsdelen. Ook om het terugverhuizen makkelijker te analyseren zijn deze variabelen gehercodeerd op dezelfde manier als hiervoor is beschreven. Alle significantie toetsen zijn verricht met behulp van crosstabs 'chi-square.'

Bij vragen die over de arbeidsmarkt is de vraag over de manier is de variabele 'Komstbaan' omgezet naar een binaire ja of nee variabele, hierdoor is het mogelijk onderscheid te maken tussen mensen die hun baan via hun sociale netwerk hebben gevonden en mensen die dat niet hebben. Ook is er van alle nevenactiviteiten een binaire variant gemaakt, waarbij alleen onderscheid wordt gemaakt tussen wel en niet ondernomen. Daarnaast zijn de variabelen over nevenactiviteiten nogmaals verdeeld naar een binaire variabele, maar nu bevatte de eerste groep de mensen die de nevenactiviteit zeer belangrijk of belangrijk vonden en de tweede groep bevat de mensen die de activiteit onbelangrijk vonden of niet ondernomen hebben. In het geval van buitenlandverblijf is er onderscheid gemaakt tussen langer dan zes maanden in het buitenland of korter/helemaal niet in het buitenland. Op deze manier is het makkelijker om te vergelijken, en zijn er genoeg cases. Verder is de variabele cijfer een ordinale variabele en inkomen een ratio

variabele, daardoor is het lastig te toetsen op significante verbanden. Daarom is de ordinale variabele 'Cijfer' omgezet naar een ratiovariabele. Hierbij wordt voor elk antwoord de gemiddelde waarde genomen, waarbij tussen de 7,5 en 7,9 dus 7,75 wordt enzovoorts. Hierdoor is het mogelijk om een correlatietest uit te voeren.

Als laatste is er ook nog een binaire variabele aangemaakt voor migratie patronen. Er is nu slechts onderscheid tussen verhuizen naar het westen, en niet verhuizen naar het westen. Het westen zijn de provincies Noord- en Zuid-Holland, Utrecht en Zeeland. Vervolgens is aan de hand van verschillende toetsen, zoals de independent sample t-test, de 'chi-kwadraat toets en correlatie, geprobeerd deze verbanden hard te maken.

Ook voor het onderwerp woningmarkt zijn verschillende variabelen gehercodeerd. Er is een nieuwe binaire variabele gevormd uit de twee variabelen van de wens voor een type woning en de uiteindelijk gevonden type woning. Hierin wordt aangegeven of de wens en de werkelijkheid overeenkomen, oftewel of de respondenten hun wensen hebben kunnen verwezenlijken. De variabele over de bekendheid met de nieuwe woonplaats is omgezet tot een binaire variabele. Niet bekend met de nieuwe woonplaats is niet bekend gebleven. Een beetje bekend en zeer bekend zijn samengevoegd tot bekend in de regio. Voor kruisverbanden met de variabelen 'het hebben van een woning na afstuderen' en 'het verwezenlijken van de wens voor een type woning' was de n bij 'zeer bekend met de nieuwe woonplaats' te klein. Door de variabele om te zetten naar een binaire variabele konden er meer uitspraken over worden gedaan.

Dit geldt ook voor de variabele over de manier van financiering van de eerste woning. Maar 2 mensen hadden hun woning gefinancierd met vrienden en maar 5 met familie. Er is een nieuwe binaire variabele gemaakt met 'Alleen gefinancierd' en 'Met anderen gefinancierd'. De variabele 'Met welke informatiebron de eerste woning is gevonden' had 5 antwoordmogelijkheden. Dit is omgezet naar 3 mogelijkheden, namelijk 'Media/makelaar' (deze zijn samengevoegd), 'Sociaal netwerk' (oorspronkelijk 'Vrienden of familie' en 'Werkgever') en 'Zelf rondkijken'. Hierdoor werd de Chi Square toets betrouwbaarder.

Om te kijken of het terugverhuizen naar de regio van herkomst (waar men woonde toen men 16 jaar was) van invloed is op het verwezenlijken van de wens voor een type woning is er een nieuwe binaire variabele gemaakt die onderscheid maakt tussen wel of niet terugverhuisd zijn naar de plaats van herkomst na afstuderen.

Om de relaties tussen het ondernemen van nevenactiviteiten en de bekendheid in de nieuwe woonplaats en tussen het ondernemen van nevenactiviteiten en het hebben van een woning na afstuderen te onderzoeken zijn de variabelen over de verschillende nevenactiviteiten ook omgezet naar binaire variabelen, namelijk 'Ondernomen' en 'Niet ondernomen'.

Alle kruisverbanden zijn aan de hand van de 'Chi Square' toets getoetst op hun significantie.

Om in het onderzoek naar de factor partner de invloed van het leeftijdsverschil op het migratiegedrag met betrekking tot de situatie van de partner te meten is de variabele 'Heeft u bij uw migratiekeuze rekening gehouden met de situatie van de partner?' omgezet in een dummyvariabele. De optie 'Ja, naar de stad van partner verhuisd' binnen deze groep is omgezet in een 1. De andere opties zijn veranderd in een 0. Van deze dummyvariabele hebben we de gemiddelden vergeleken tussen jongere en oudere partners.

Ook bij de vragen over keuzemotieven is besloten de categorieën terug te brengen naar 2 antwoordmogelijkheden. De categorieën zeer belangrijk en belangrijk werden samengevoegd tot de categorie belangrijk en de categorieën neutraal, onbelangrijk en zeer onbelangrijk tot de categorie onbelangrijk. De keuze voor deze recodering is de meest logische: respondenten die zeer belangrijk hebben ingevuld zouden, als deze categorie niet aanwezig was, belangrijk hebben ingevuld. Hetzelfde geldt voor de respondenten die van zeer onbelangrijk naar belangrijk zijn ingedeeld.

Een belangrijke vraag met betrekking tot migratie betrof: "Bent U van plan een Master- opleiding te volgen aan een andere Universiteit dan de RUG?" Met behulp van de optie 'Graph' en vervolgens 'Bar' werd een histogram gemaakt die aantallen en percentages weergeeft. Ten

tweede werd een 'cross tab' gemaakt met als 'statistics' de 'Chi square', Phi en Cramer's V om een eventueel significant verschil tussen EBF en FRW studenten aan te tonen.

Om de resultaten van de vragen over waardering overzichtelijk weer te geven werd een rangorde opgesteld met behulp van tabellen. Een handige manier was staafdiagrammen maken die percentages studenten weergeven met de waardering *belangrijk* of *onbelangrijk*. Aan de hand van deze staafdiagrammen is handmatig de rangorde vastgesteld. Dezelfde manier werd gehanteerd voor FRW respondenten en EBF respondenten afzonderlijk. Verder zijn er nog twee staafdiagrammen gemaakt waarmee later handmatig de rangorde van de keuzemotieven bepaald werd.

In ieder hoofdstuk zijn de nulhypothese schematisch weergegeven in een tabel. In deze tabel is het niveau van significantie af te lezen. Daar achter is doormiddel van sterretjes af te lezen of een nulhypothese significant is en op welk niveau. Eén sterretje betekend dat de nulhypothese op het 10%-niveau significant is, twee sterretjes betekend hetzelfde maar dan op het 5%-niveau en drie sterretjes op het 1%-niveau.

3. Herkomst

(Door: Pieter Postma)

3.1 Inleiding

Waar komen de studenten van de RuG vandaan? Waar verhuizen de afgestudeerden naartoe? Hoe komen de studenten tot een bepaalde studiekeuze? Hoe wordt de keuze gemaakt om in Groningen te gaan studeren? Welke motieven hebben zij hiervoor en in welke mate zijn deze doorslaggevend?

Met behulp van bestaand onderzoek en de voor dit onderzoek opgestelde enquête wordt getracht een antwoord te geven op deze vragen. De focus binnen dit onderzoek zal hierbij liggen op de herkomst en het migratiepatroon van de Groninger afgestudeerde. Ook zal er worden gekeken naar de invloed van de regio van herkomst. Om antwoord te krijgen op deze vragen zijn de volgende deelvragen opgesteld.

Deelvragen:

- Wat is de samenstelling van de studenten in Groningen en wat is hun herkomst?
- Wat heeft de afgestudeerde student toentertijd doen beslissen om in Groningen te studeren/wonen?
- Welke rol speelt de regio van herkomst bij de migratiekeuze?

In de tweede paragraaf wordt de theorie behandeld die van toepassing is op het onderdeel herkomst.

Na het behandelen van de relevante theorie, worden in de derde paragraaf de verwachtingen behandeld die voorafgaande de analyse zijn opgesteld.

Paragraaf vier zal ingaan op de casus Groningen. De stad Groningen verschilt op een aantal vlakken van de meeste andere Nederlandse steden waar een universiteit is gevestigd. Hoe en waarom Groningen verschilt van deze andere steden wordt in deze paragraaf behandeld.

Paragraaf vijf zal de resultaten bespreken die behaald zijn na analyse van de enquête. Hier wordt gekeken waar de studenten woonden voorafgaande het studeren en waar men naartoe vertrekt na het afstuderen. Vervolgens wordt er gekeken of er verbanden aantoonbaar zijn tussen diverse variabelen.

In paragraaf zes worden de conclusies op een rijtje gezet en ten slotte wordt er afgesloten met een reflectie in paragraaf zeven.

3.2 Theorie

In de loop der jaren zijn er vele migratietheorieën gevormd die de migratie proberen te verklaren. Hieronder volgen theorieën die van toepassing zijn op dit onderdeel binnen het onderzoek van de migratie van de Groninger studenten. Ook volgt er een korte uitleg waarom deze theorieën nu juist relevant zijn voor dit onderdeel.

3.2.1 Thiebout (lifecycle approach)

Een alom erkende migratietheorie is de theorie van Thiebout (lifecycle approach), hierin draait het om de migration vote. Mensen hebben bepaalde voorkeuren in bepaalde fases in het leven waardoor ze een keuze maken om wel of niet te migreren (Whisler et al, 2008).

Er wordt hier onderscheid gemaakt in levensfasen. Deze levensfasen zijn gebaseerd op de volgende factoren: leeftijd, maritale staat en aanwezigheid van kinderen. Deze theorie is relevant vanwege het feit dat de middelbare scholieren die hun diploma hebben behaald en de afgestudeerden zich op twee belangrijke kruispunten in het leven bevinden. Ten eerste namelijk de keuze waar te gaan studeren, om zo kennis te vergaren en de mogelijkheden voor een beter betaalde baan te vergroten. Voor de afgestudeerden geldt de keuze waar te gaan werken en waar dan eventueel heen te migreren. Het aantal vacatures voor bepaalde banen verschilt binnen de verschillende regio's in Nederland en de daarbij gepaarde beloning bij deze werkzaamheden. Zo hebben banen in het Westen vaak betere lonen dan dezelfde banen in de andere delen van Nederland (Latten et al. 2008).

3.2.2 Human capital theory

De human capital benadering gaat ervan uit dat migreren een investering is in jezelf en dat je human capital hierdoor stijgt. Migratie zorgt voor meer kwaliteit en extra mogelijkheden in het leven. Mensen migreren om zo meer kwaliteit te geven aan hun leven, voorbeelden van deze verbeteringen zijn: meer rust, meer ruimte, en een gunstige ligging van de woonplaats ten opzichte van werk en andere voorzieningen (Whisler et al, 2008). Deze benadering gaat er ook van uit dat, hoe succesvoller de studenten zijn in hun opleiding des te groter de kans is dat ze verder van huis migreren. Dit omdat deze studenten betere banen worden aangeboden. Dit hangt natuurlijk ook af van de persoonlijke eigenschappen van diegenen en hun migratiegeschiedenis. Deze theorie is relevant voor dit onderdeel van het onderzoek, omdat het een verklaring geeft waarom bepaalde studenten migreren. Dit bijvoorbeeld om zo de woon-werkafstand te verkleinen waardoor de pendelafstand wordt verkleind en er zo meer tijd overblijft voor andere zaken. Of bijvoorbeeld door terug te migreren naar de regio waar de familie woonachtig is om zo deze vaker te kunnen bezoeken.

3.2.3 Onderzoeken studenten Faggian

Een van de onderzoeksters naar migratiepatronen onder studenten is Alessandra Faggian. Één van haar onlangs verschenen artikelen (Faggian et al, 2007) gaat in op de verschillen van migratiepatronen tussen mannen en vrouwen. Een conclusie die naar voren komt in dit artikel is dat vrouwen mobieler zijn dan mannen. Vrouwelijke studenten in het Verenigd Koninkrijk migreren meer en over grotere afstanden dan de mannelijke studenten. Dit vormt een interessant gegeven en zal in de door ons opgestelde enquête dan ook uitgezocht worden. Een andere bevinding in de onderzoeken van Faggian is dat wanneer studenten voor of tijdens hun studie verhuizen de kans groter is dat ze na het afronden van de studie weer verhuizen.

3.2.4 Motieven achter migratie

Naast de gevormde theorieën hebben Peteke Feijten, Petra Visser, Peter Ekamper en Mila van Huis onderzoek gedaan naar de motieven die achter de keuze van een migratie zitten, deze motieven zijn zeer uiteenlopend.

Enkele van de meest voorkomende motieven zijn:

- Interessegebied (mate van interesse in bepaalde vakken en deelgebieden)
 - Toekomstperspectief (vooruitzicht na behalen diploma, aantal banen en verwachte loon)
 - Studiekeuze vrienden (waar gaat of gaan de vrienden studeren)
 - Ligging studiestad (ten opzichte huidige woonplaats)
 - Studieachtergrond van de ouders (welke studies hebben de ouders afgerond en waar zijn ze na het behalen van deze studies beland)
- (Felsö et al, 2000).

De leeftijdsgroepen waar dit onderzoek zich op focust zijn met vooral de jong volwassenen die op het punt staan te beginnen aan een studie in het hogere onderwijs en de net afgestudeerde studenten. Dit is belangrijk om te weten, omdat zo bepaalde dingen uit zijn te sluiten en anderen juist goed zijn te veronderstellen.

Zo is het bekend dat de groep van hoger opgeleide mensen een veel grotere mobiliteit en een hoger migratiepercentage hebben, dit heeft verscheidene redenen.

Een belangrijke en relevante factor voor dit onderzoek is de spreiding van de universiteiten. Universiteiten zijn wijder verspreid dan de vervolopleidingen op middelbaar en lager niveau, waardoor er vaak al vroeg verhuisd dient te worden om de studie te volgen. Na het afronden van het VWO examen verhuist een groot deel van de studenten naar de stad waar de universiteit zich bevindt waar de studenten zich ingeschreven hebben. In Nederland zijn er dertien steden met een universiteit, namelijk:

- Groningen
- Enschede
- Wageningen
- Nijmegen
- Tilburg
- Eindhoven

- Maastricht
- Breukelen
- Utrecht
- Rotterdam
- Delft
- Leiden
- Amsterdam

Na een korte blik op dit lijstje valt op te maken dat nagenoeg de helft van de universiteiten zich in de Randstad bevinden. In de drie noordelijke provincies bevindt zich alleen de universiteit van Groningen.

Er is in het verleden onderzoek gedaan naar de gemiddelde afstand van de woonplaats van de student ten opzichte van de locatie van de universiteit van de student. Wat opvalt uit de resultaten van dit onderzoek is dat de afstanden bij de meer afgelegen universiteiten groter zijn dan die van de universiteiten in de Randstad. Zo staan Maastricht, Enschede en Groningen bij de vier universiteiten met gemiddeld de grootste afstand tussen woonplaats en de locatie van de universiteit (Feijten P. en Visser P. 2005).

Uit onderzoek van Petek Feijten en Petra Visser (2005) (Binnenlandse migratie: verhuismotieven en verhuisafstand) is gebleken dat migratiegedrag over lange afstanden wordt gekenmerkt door onderwijsmigratie en arbeidsmigratie. Binnen de onderwijsmigratie gaat het om verhuizingen van woonplaats naar de plaats waar de onderwijsinstelling zich bevindt. Het gaat hier voornamelijk om hogere scholen en universiteiten, deze zijn vooral gevestigd in de grote steden binnen Nederland. De onderwijsmigratie vindt dan ook in grote mate plaats van minder grote steden en dorpen naar de grote steden binnen Nederland waar zich de hogeschool instellingen en universiteiten bevinden. Het beeld van de Randstad als centrum van werk- en studiegelegenheid wordt in dit onderzoek ook bevestigd. Zo heeft 34 procent van de verhuizers in Overijssel een werk of studiemotief, terwijl dit percentage in Zuid-Holland slechts op 17 procent ligt.

Ook andere onderzoeken houden zich bezig met motieven voor het verhuizen en de gemiddelde afstanden waarbij verhuist wordt. Zo concluderen Petek Feijten en Petra Visser (2005) in hun onderzoek dat de gemiddelde verhuisafstand bij jongeren het hoogste is met een gemiddelde afstand van 28,2 kilometer en dat hier het studiemotief ook als belangrijkste reden voor de verhuizing is. Over het algemeen valt op te maken dat er in de Randstad minder wordt verhuist met het werk- studiemotief als reden en dat de verhuisafstanden in de Randstad kleiner zijn dan die in de perifere provincies zoals Groningen, Friesland en Zeeland (Feijten P. en Visser P. 2005).

De kans op een verhuizing van jongeren (uit huis gaan) is in de perifere provincies (Friesland, Groningen en Zeeland) ook hoger dan in het westen van het land, zo blijkt uit het onderzoek van Feijten, P. en Visser, P. (2005). Hier spreekt men over de mindere voorzieningen in deze regio's die hier de oorzaak van zijn. Zo zijn de hogescholen en universiteiten in het westen van Nederland in die hoeveelheid aanwezig dat de pendelafstand overbrugbaar blijft en verhuizingen niet aan de orde zijn.

Om deze theorieën nader te bestuderen en te kijken hoe de situatie is in Groningen hebben we een enquête opgesteld. De vragen in deze enquête moeten ons meer duidelijkheid geven over de huidige situatie in Groningen. Binnen de enquête zijn een paar vragen erg specifiek gericht op de keuze van stad om te studeren en de terugmigratie. Om een beeld te krijgen van de herkomst van de afgestudeerden wordt eerst gevraagd naar de plaats waar men woonachtig was en of men naar Groningen is verhuist tijdens de studie. Daarnaast worden er vragen gesteld of men teruggemigreerd is na de studie en de motieven achter de migratie. Met behulp van deze vragen denken we bepaalde patronen te ontdekken en denken we de gevonden theorie duidelijker te kunnen linken met onze casus Groningen.

3.3 Verwachtingen en hypothesen

De bovenstaande theorie draagt bij om zo meer inzicht te krijgen op het geheel. Zo kunnen verwachtingen worden opgesteld voor de uitkomsten van de analyse van de enquête. Er wordt verwacht dat de motieven ligging van de stad, studieaanbod en studiekeuze van vrienden een belangrijke rol spelen bij de keuze van studiestad.

Ook wordt er verwacht dat studenten die tijdens de studietijd zijn gemigreerd, eerder zijn geneigd na de studie weer te migreren.

Ten slotte wordt verwacht dat afgestudeerden van de EBF vaker naar het westen van het land migreren dan FRW studenten.

Deze verwachtingen leiden tot de volgende hypothesen:

1- De studenten van de faculteiten EBF en FRW zijn vooral afkomstig uit de noordelijke provincies.

2- Afgestudeerden van EBF migreren meer naar het westen dan afgestudeerden van FRW.

3- De motieven studieaanbod, ligging stad en studiekeuze vrienden spelen een belangrijke rol bij de keuze van studiestad

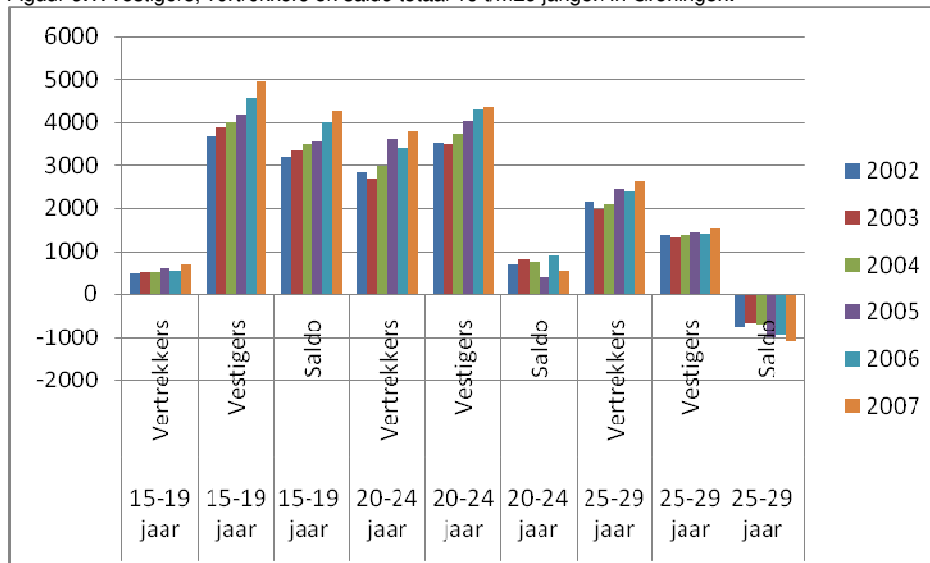
4- Vrouwen migreren vaker en verder weg dan mannen.

5- Studenten die migreren tijdens de studietijd, migreren na afronden van de studie ook vaker.

3.4 Casus Groningen

De stad Groningen heeft binnen Nederland één van jongste gemiddelde leeftijden. Uit verzamelde gegevens van de gemeente is op te maken dat de toestroom van verhuizende studenten naar de stad Groningen vooral plaatsvindt tussen het 15e en 24e levensjaar. De verklaring hiervoor is dat de mensen in deze leeftijdscategorie beginnen met hun studie aan een hogeschool (Hanze) of universiteit (Rijksuniversiteit Groningen) waar gezamenlijk 45.558 studenten in 2007 hun studie volgen. In de categorie na het 24^e levensjaar vertrekken er meer personen uit Groningen dan dat zich er vestigen. Uit de gegevens valt tevens op te maken dat het aantal mensen in gezinsverband dat vertrekt op oudere leeftijd toeneemt en dat de migratiestromen in de loop der jaren ook groter worden. Zie voor gedetailleerde gegevens figuur 3.1 (Dienst Ruimtelijke Ordening en Economische Zaken gemeente Groningen 2008). Een onlangs verschenen onderzoek van het CBS onder leiding van Jan Latten gaat dieper in op de rol van Groningen binnen Nederland. Zo noemt hij "Groningen als roltrap van Noord-Nederland, het stadsgewest Groningen geldt als opwerkfabriek voor jongeren die uit alle hoeken van Noord-Nederland naar Groningen trekken", om zo hier kenniskapitaal te vergaren en zo meer kansen hebben op de arbeidsmarkt.

Figuur 3.1: vestigers, vertrekkers en saldo totaal 15 t/m 29 jarigen in Groningen.

Bron: (Bewerkte Data van Dienst Ruimtelijke Ordening en Economische Zaken gemeente Groningen)

3.5 Resultaten

De informatie die de uitkomsten van de enquêtes ons hebben gebracht leveren genoeg analyse materiaal waarmee interessante dingen aan het licht komen. We proberen deze nieuwe informatie te koppelen aan de bestaande bekende theorieën. Past de informatie ook daadwerkelijk bij de bestaande theorieën of wijkt het hiervan af en wat is hier dan wel de reden voor?

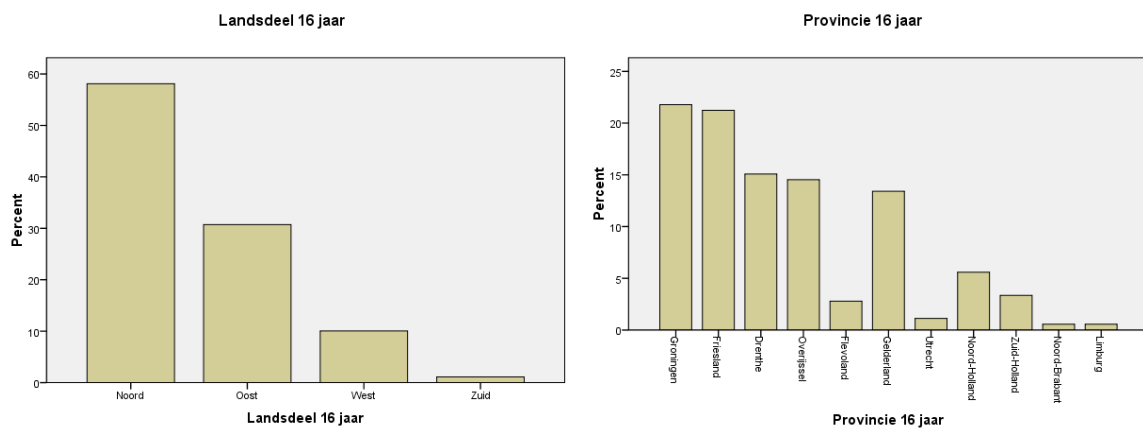
Om te beginnen wordt eerst gekeken naar de globale uitkomsten van de enquête, hierna wordt er gekeken naar eventuele verbanden binnen de onderdelen en vragen van de enquête. Vervolgens volgt er een stuk waarin de resultaten worden vergeleken met de bestaande theorieën en ten slotte volgt er een reflectie.

3.5.1 Herkomst Groninger student

De Groninger student komt vooral uit het noorden van het land, met Groningen en Friesland als de provincies waar de meeste studenten woonachtig waren op 16 jarige leeftijd. Zie figuur 3.2, of voor een gedetailleerde tabel appendix B2.

Over het algemeen kan gezegd worden dat hoe verder de provincie van Groningen afligt des te minder studenten er naar Groningen komen om te studeren. Er moet hier wel rekening worden gehouden met de inwonersaantallen van de provincies. Zo hebben Overijssel en Gelderland ook een redelijk groot aantal studenten studerende aan de RuG, maar wonen er in deze provincies ook 2 en 4 keer zoveel mensen dan in de provincies Groningen en Friesland. Wel valt het op dat er in Groningen en Friesland meer studenten thuis blijven wonen ten opzichte van de andere provincies, dit is te verklaren uit de kleinere afstand tot de stad Groningen ten opzichte van de overige provincies.

Figuur 3.2: Herkomst Groninger student naar landsdeel en provincie.

Bron: enquête migratie afgestudeerden RuG, 2008 (eigen bewerking)

3.5.2 Verhuizen na het Afstuderen

Na het afstuderen verhuist meer dan de helft van de afgestudeerden uit Groningen (51,4 procent). Hiervan verhuist slechts 13,8 procent naar de provincie waar ze woonachtig waren op 16 jarige leeftijd. Van de studenten die verhuizen na het voltooien van hun studie verhuist 4 op de 5 naar een ander landsdeel. Het grootste aandeel van deze studenten verhuist naar het westen, er zijn dan ook beduidend meer vacatures in alle bedrijfstakken in het westen ten opzichte van het noorden. Dit geldt in grote mate voor banen voor de hoog opgeleiden. Uitschieter binnen de verschillende sectoren is de sector onroerend goed en zakelijke dienstverlening. Waar het noorden bij deze sector 2.700 vacatures heeft, heeft het westen in deze sector 30.900 vacatures (CBS 2007).

Aangezien het grootste gedeelte van de studenten die in Groningen studeren op 16 jarige leeftijd in het landsdeel Noord wonen en na het studeren verhuizen naar een ander landsdeel, kan gezegd worden dat terugmigratie een relatief weinig voorkomend verschijnsel is. Als er gekeken

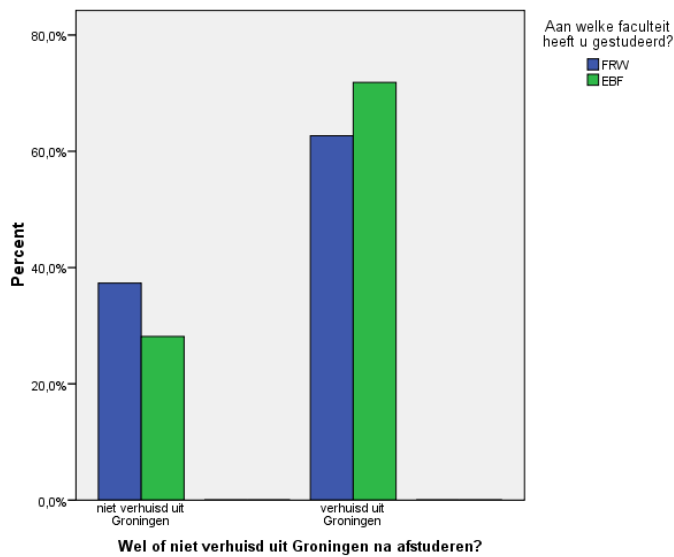
wordt naar de data van deze enquête verhuisd slechts 13,8% terug naar zelfde provincie en slecht 19,1% naar zelfde landsdeel.

Tussen de faculteiten FRW en EBF is er geen significant verschil als gekeken wordt waar de studenten vandaan komen.

Wel is het zo dat er een groter percentage van de EBF afgestudeerden naar het westen verhuisd dan FRW afgestudeerden, zie Figuur 4.3 en Figuur 4.4. De reden hiervoor zal gezocht moeten worden in de hoogte van de lonen in het westen en het aantal vacatures in deze sector.

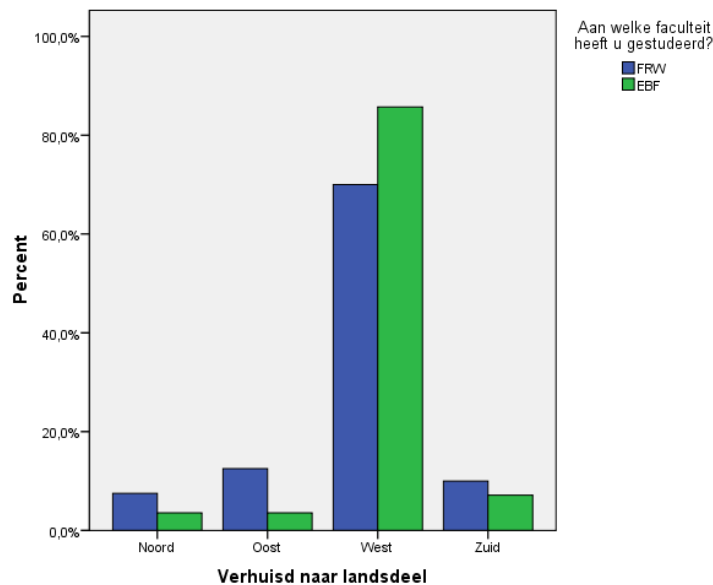
Tevens blijft er een groter aandeel van de FRW afgestudeerden in Groningen wonen (1 op de 4) ten opzichte van (1 op de 6) EBF afgestudeerden, overigens is dit verschil niet significant.

Figuur 3.3: Verhuisde afgestudeerden uit de stad Groningen voor de beide faculteiten.

Bron: enquête migratie afgestudeerden RuG, 2008 (eigen bewerking)

Figuur 3.4: Landsdeel waar de afgestudeerde studenten naartoe verhuizen per faculteit.

Bron: enquête migratie afgestudeerden RuG, 2008 (eigen bewerking)

3.5.3 Keuzemotieven

Wanneer naar de motieven wordt gekeken waarom studenten naar de stad Groningen verhuizen valt het op dat de motieven uit de enquête allemaal niet erg belangrijk worden gevonden. De kleine afstand van thuis, ten opzichte van Groningen is voor slechts 15 procent van de studenten een reden geweest om naar Groningen te verhuizen. De aanwezigheid van familie is slechts bij 3 procent van de studenten een reden geweest om naar Groningen te verhuizen. De aanwezigheid van vrienden heeft bij 30 procent van de studenten ertoe geleid om naar Groningen te verhuizen. De omgeving is van invloed geweest op 19 procent van de studenten. Wat wel een belangrijk motief is om naar Groningen te verhuizen is het studietoeraanbod, bij 68 procent van de studenten heeft dit een rol gespeeld om naar Groningen te verhuizen. De universiteit van Groningen heeft dan ook een breed aanbod van verschillende studies in een groot aantal verschillende richtingen. Er zijn wel enige verschillen zichtbaar tussen de motieven van mannen en vrouwen om naar Groningen te verhuizen. Zo spelen de motieven vrienden, familie en studietoeraanbod een mindere rol bij de vrouwen dan bij mannen, zie tabel 3.1.

Tabel 3.1 :Mate van belangrijkheid verschillende motieven.

Redenen om naar Groningen te verhuizen			
	Totaal	Man	Vrouw
Korte afstand van thuis	15.4%	17.1%	10.3%
Aanwezigheid familie	3.1%	3.3%	2.6%
Omgeving van Groningen	19.1%	22.0%	10.3%
Aanwezigheid vrienden	30.2%	33.3%	20.5%
Studietoeraanbod Groningen	68.5%	70.7%	61.5%

Bron: enquête migratie afgestudeerden RuG, 2008 (eigen bewerking)

3.5.4 Verschillen mannen en vrouwen.

Er zijn geen significante verschillen tussen mannen en vrouwen met betrekking op het verhuizen naar Groningen toe en verhuizen uit Groningen na het afstuderen, zie tabel B3 in de appendix. De theorie die Faggian (2007) noemt dat vrouwen mobieler zijn dan mannen gaat dan ook niet op voor de data uit deze enquête. Een van de zaken die invloed zou kunnen hebben op het niet aan kunnen tonen van dit verband, zou het kleine aantal vrouwen kunnen zijn die de enquête hebben ingevuld (3x zoveel mannen dan vrouwen).

3.5.5 Verhoogde migratiekansen

Onder andere in de Human capital theorie wordt verondersteld dat wanneer men al verhuisd is de kans op nog een keer te verhuizen groter wordt. Na analyse van de uitkomsten in deze enquête kan deze theorie bevestigd worden, zie tabel B4 in de appendix.

Wanneer studenten in hun studieperiode naar Groningen verhuizen, is de kans groter dat ze na het studeren in Groningen weer verhuizen. Er blijkt een significant verband te zijn na het uitvoeren van een chi-square toets voor nominale variabelen.

Ten slotte volgt er nog een tabel met daarin de getoetste nulhypothese met daarbij behorende p-waarden en de mate van significantie. (zie Tabel 3.2)

Tabel 3.2: Overzicht van de geteste nulhypothese binnen het onderdeel migratie.

Nulhypothese	P-waarde	Mate van significantie
Er is geen significant verschil tussen de faculteit en het landsdeel waar men woonde op 16jarige leeftijd.	0,613	
Er is geen significant verschil tussen de faculteit en de provincie waar men woonde op 16jarige leeftijd.	0,899	
Er is geen significant verschil tussen de faculteit en het verhuizen uit Groningen na het afstuderen	0,195	
Er is geen significant verschil tussen de faculteit en het landsdeel waar naar toe wordt verhuisd na het afstuderen	0,207	
Er is geen significant verschil tussen geslacht en verhuizen naar Groningen om te studeren	0,438	
Er is geen significant verschil tussen geslacht en verhuizen uit Groningen na het afstuderen	0,559	
Er is geen significant verschil tussen verhuizen tussen verhuizen naar de stad om te studeren en verhuizen uit Groningen na afstuderen	>0,000	***

Bron: enquête migratie afgestudeerden RuG, 2008 (eigen bewerking)

3.6 Conclusie

Na de analyse van de enquête kunnen de resultaten worden terugkoppelend naar de bestaande theorie. Wanneer de vooraf opgestelde hypothesen nu weer worden bekeken, kunnen een aantal dingen gezegd worden.

1- De studenten van de faculteiten EBF en FRW zijn vooral afkomstig uit de noordelijke provincies.

Na analyse is gebleken dat ongeveer tweederde van de EBF en FRW studenten van de enquête uit de drie noordelijke provincies afkomstig is. Deze hypothese kan dan ook bevestigd worden.

2- Afgestudeerden van EBF migreren meer naar het westen dan afgestudeerden van FRW

De uitkomsten van het artikel van Latten., et al. (2008) waarin de stad Groningen de roltrap naar het westen wordt genoemd, komen overeen met de uitkomsten van deze enquête waar ook een aanmerkelijk percentage van de afgestudeerden naar het westen verhuisd. Er is hier geen significant verschil gevonden tussen afgestudeerden van de EBF en FRW waardoor de tweede hypothese niet opgaat.

3- De motieven studieaanbod, ligging van de stad en studiekeuze van vrienden spelen een belangrijke rol bij de keuze van studiestad.

De motieven om naar Groningen te verhuizen komen niet overeen met de motieven die belangrijk worden gevonden in het artikel van (Felsö et al, 2000). Vier van de vijf motieven waarnaar gevraagd is in de enquête worden als onbelangrijk gezien en slechts het studieaanbod van de RuG wordt als belangrijke reden gezien. Er zijn dus geen motieven gevonden die als erg belangrijk worden ondervonden en dus gaat deze hypothese niet op.

4- Vrouwen migreren vaker en verder weg dan mannen.

In het onderzoek van Faggian (2007) kwam onder andere naar voren dat vrouwen vaker en verder weg migreren dan mannen. Uit onze data kan dit echter niet geconcludeerd worden. Er is hier geen significant verschil gevonden en deze hypothese kan dan ook verworpen worden.

5- Studenten die migreren tijdens de studie, migreren na afronden van de studie ook vaker.

De human capital theorie kan worden gebruikt om te verklaren waarom studenten naar Groningen verhuizen. Uit de uitkomsten van de enquête blijkt dat studenten die niet uit de nabije omgeving van Groningen komen eerder geneigd zijn om in Groningen te gaan wonen tijdens de studie. Dit om zo niet elke dag meer heen en weer te hoeven pendelen. Deze tijd kan nu besteed worden aan andere activiteiten die nuttiger worden verondersteld.

Uit de data kan worden opgemaakt dat er in de provincies Groningen en Friesland meer studenten thuis blijven wonen ten opzichte van de andere provincies. Dit kan logisch verklaard worden aangezien de afstanden vanuit deze provincies naar Groningen minder groot zijn dan in de meeste andere provincies. De migration vote theorie heeft ook een belangrijke rol binnen de

migratiepatronen van de studenten en de afgestudeerden. Zo valt na de analyse op te maken dat wanneer men verhuisd om naar Groningen te studeren de kans later weer te migreren toeneemt, hiermee wordt deze hypothese bevestigd.

3.7 Reflectie

Een aantal punten binnen het onderzoek naar de migratiestromen van de Groninger student komt niet overeen met de bestaande migratietheorieën. Het ondervragen van afgestudeerden van slechts twee van de negen faculteiten van de RuG zou van invloed kunnen zijn op de uitkomsten. Er wordt met behulp van de enquête slechts naar een beperkte groep gekeken die onlangs is afgestudeerd in Groningen, (grotendeels periode 2005-2008) waardoor verdere migratiestromen over tijd niet zichtbaar zijn.

Het relatief kleine aantal vrouwen in de data uit de enquête heeft mogelijk ook storend gewerkt, waardoor de vergelijking met de theorie opgesteld in het artikel van Faggian et al. (2007) niet overeenkomt met de data uit de enquête. Andere vragen en formulering wat betreft de motieven waarom naar Groningen te verhuizen tijdens de studietijd zouden wellicht tot hele andere uitkomsten hebben geleid. Bij het bekijken van data en uitkomsten dient er met al deze factoren gehouden te worden.

4. Arbeidsmarkt *(Door: Maarten Pouwel)*

4.1 Inleiding

In aansluiting op de vorige hoofdstukken wordt in deze paragraaf de arbeidsmarkt als factor onder de loep genomen. Volgens Priemus (1994) is de arbeidsmarkt, naast de persoonlijke- en woonsituatie, een van de belangrijkste factoren die ten grondslag liggen aan migratiegedrag. Daarom mag ook de arbeidsmarkt niet onbesproken blijven in deze scriptie.

In dit onderzoek zal geprobeerd worden antwoord te vinden op de vraag hoe de transitie van studietijd naar de arbeidsmarkt verloopt voor Groninger afgestudeerden en hoe deze transitie de migratiepatronen van deze groep kan verklaren. Dit is een redelijk algemene vraag, maar omvat wel alles waar het om gaat in deze paragraaf. Bij ieder onderdeel zal dan ook deze vraag in het achterhoofd gehouden moeten worden. Het doel van het onderzoek is (1) er achterkomen hoe de overgang van studietijd naar arbeidsmarkt in zijn werk gaat, in het bijzonder voor Groninger afgestudeerden, (2) welke factoren invloed uitoefenen op deze transitie en (3) hoe deze van invloed kunnen zijn op hun migratiegedrag.

Door het opstellen van drie deelvragen wordt de hoofdvraag gespecificeerd en daarmee ook het doel van het onderzoek. De eerste deelvraag luidt: "Hoe hebben de Groninger afgestudeerden hun studietijd ingevuld?". Deze vraag gaat in op de studietijd van afgestudeerden. Hierbij kan gedacht worden aan het lidmaatschap van een studenten- en/of studievereniging of aan buitenland ervaring tijdens de studie. Hier wordt gekeken of een langere studie tijd met veel extra ervaring meer, of juist minder, kansen geeft op het vinden van een (goede) baan. Ook het behalen van goede cijfers zou hierop invloed kunnen hebben.

De tweede deelvraag gaat dieper in op het zoeken en vinden van een baan: "Hoe komen pas-afgestudeerden aan hun eerste baan?". Door het beantwoorden van deze vraag, wordt geprobeerd er achter op welke manier een student aan een baan komt, bijvoorbeeld door open sollicitatie of wellicht via een (afstudeer)stage.

"Hoe is de situatie op de (regionale) arbeidsmarkt in Nederland voor pasafgestudeerden?" is de derde deelvraag. Door het beantwoorden van deze vraag wordt een beeld worden geschetst van de (on)mogelijkheden voor afgestudeerden op de arbeidsmarkt. Zaken als het startsalaris en de gemiddelde zoekduur naar de eerste baan komen hier aan bod. Dit zal voor de verschillende opleidingen apart gedaan worden. Hierdoor wordt een verband gelegd tussen de situatie op de arbeidsmarkt en het feitelijke migratie gedrag van Groninger afgestudeerden. Ook ontstaat hierdoor een context en achtergrond waarbinnen het gehele onderzoek geplaatst kan worden.

De paragraaf is als volgt opgebouwd: allereerst zal in paragraaf 4.2 een theoretisch raamwerk worden geschetst, met daarin de theorie die gebruikt wordt om de transitie naar de arbeidsmarkt en het (arbeids)migratiegedrag van pas-afgestudeerden te verklaren. In paragraaf 4.3 zal aan de hand van statistische gegevens in worden gegaan op de huidige en toekomstige arbeidsmarktsituatie in Nederland. Vervolgens zal in paragraaf 4.4 aan de hand van het voorgaande twee hypothesen worden opgesteld. Daarna volgt in 4.5 de analyse van de resultaten en tot slot in 4.6 de conclusies.

4.2 Theorie

De migratiepatronen van pas-afgestudeerden zullen verklaard proberen te worden aan de hand van twee theorieën: ten eerste de "Jobsearch-theorie" en ten tweede de "Human Capital-theorie". Vanuit deze theorieën kan gekeken worden naar hoe de transitie van studietijd naar arbeidsmarkt verloopt en hoe de invulling van de studietijd invloed heeft op het vinden van een baan en daar uit volgende migratiepatronen.

Jobsearch Theorie

Het zoeken naar een baan kan gezien worden als een informatie verzamelingproces. Tijdens het zoeken verzamelt de zoeker informatie over de spreiding van het banenaanbod en kiest de meest kansrijke zoekmethode. De uitkomst van het zoekproces kan worden beïnvloed door de hoeveelheid tijd en moeite die er wordt gestoken in het zoekwerk (Weber 2007). In deze paragraaf zal de nadruk liggen op de verschillende zoekmethoden. De spreiding van het banenaanbod in Nederland wordt besproken in de tweede paragraaf.

Zowel Frijters et al. (2005) als Weber (2007) onderscheiden vier belangrijke zoekmethoden: (1) Sociale netwerken (social networks), spelen een belangrijke rol bij het zoeken van een baan. Sterker nog, de meeste banen worden gevonden door informele verwijzingen van vrienden en familieleden. Voordelen van deze methode zijn de lage kosten en de hoge slagingskans. (2) Het arbeidsbureau (public employment office), is een overheidsinstantie die bemiddeld bij het zoeken naar een baan voor mensen die niet op hun sociale netwerk kunnen bouwen. Arbeidsbureaus worden gekenmerkt door het vaak lage opleidingsniveau van de mensen die er een beroep op doen en de inefficiëntie waarmee de bureaus werken. Vanwege deze inefficiëntie zijn er ook commerciële varianten op de arbeidsbureaus ontstaan. (3) Willekeurig zoekgedrag (random search behaviour) is het zonder kennis van de arbeidsmarktsituatie en zonder verwijzing solliciteren bij een werkgever. Deze manier van solliciteren blijkt in meerdere onderzoeken het minst effectief te zijn. (4) Media en advertenties (media and advertisements) is het zoeken naar een baan via advertenties in de verschillende media, zoals kranten, vakbladen en het internet. McBride (2000) noemt naast deze vier methoden ook nog een specifieke methode voor pas-afgestudeerden, namelijk stage lopen. McBride benadrukt het belang van relevante werkervaring en stelt dat het doen van een stage de kans op een baan vergroot.

Uit het onderzoek van Frijters et al. (2005) onder respondenten in Groot-Brittannië blijkt dat voor alle onderzochten groepen, de meeste respondenten die een baan hadden gevonden, deze gevonden hadden via hun sociale netwerk. In het onderzoek van Weber (2007) vindt 46,3% van de respondenten een baan via hun sociale netwerk, veruit het hoogste percentage. Op enige afstand komt advertenties met 20,6%, de overige categorieën hebben ongeveer een gelijk percentage. Het gaat hier niet specifiek over pas-afgestudeerden, maar over alle werklozen. Echter uit een onderzoek van Clark (1999) onder Canadese pas-afgestudeerden blijkt dat ook pas-afgestudeerden in de meeste gevallen hun baan vindt via hun sociale netwerk. Voor deze groep blijkt het solliciteren via een advertentie slecht te werken, ongeveer 14% vindt hun baan op deze manier.

Volgens Tchibozo (2007) is er bewijs dat ervaring buiten de studie om een significante bijdrage hebben op de transitie van studietijd naar een baan. In de volgende paragraaf wordt besproken hoe dit in zijn werk gaat.

Human Capital Theorie

De Human Capital-theorie ziet onderwijs als een investering. De theorie stelt dat investeringen in onderwijs, en andere vormen van human capital, mensen meer capaciteiten en ervaringen geeft, waardoor ze productievare werknemers worden. Omdat meer capaciteit en ervaring de productiviteit verhoogt, compenseren de werkgevers de werknemers voor hun investering, doormiddel van een hoger salaris (Bellás, 2001).

Hartog (2007) beweert dat het mogelijk is dat meer capabele mensen, meer profiteren van hoger onderwijs dan minder capabele mensen.

In casu kan gedacht worden aan mensen die hun studie zonder vertraging en met goede cijfers hebben afgerond. Zij zouden dus sneller een betere baan moeten kunnen vinden dan anderen, met minder goede studieresultaten.

Naast human capital bestaat er ook social capital. Portes (1998) definieert social capital als volgt: "de optelling van bestaande of potentiële bronnen die verband houden met het bezit van een duurzaam netwerk van min of meer geïnstitutionaliseerde relaties van wederzijdse erkenning." In andere woorden, deelname aan bepaalde groepen of activiteiten levert de deelnemer voordeel op in de zin van een breder sociaal netwerk.

Via deze gedachtegang kan beredeneerd worden dat ervaring buiten de studie om ook een bijdrage kan leveren aan het vinden van een goede baan, en het daarmee gerelateerde migratie gedrag. Sommige studenten steken immers meer tijd in niet studiegerelateerde zaken, dan in hun studie. Zaken als een bestuur van een studentenvereniging of een tijd reizen om de wereld te bekijken, kunnen hieraan bijdragen.

Ruimtelijk aspect van de theorie

Enkele belangrijke stellingen komen van Faggian et al (2007). Allereerst suggereren zij dat de mobiliteit van pas afgestudeerden groter wordt naarmate het opgebouwde 'Human Capital' groter is. Ten tweede spelen ook de interregionale verschillen in regionale salarissen en arbeidsmogelijkheden een belangrijke rol, zoals besproken zal worden in de volgende paragraaf. Als derde zijn er vele onderzoeken gedaan die de relatie tussen huidig migratiegedrag en eerder migratiegedrag aantonen. Voor dit onderzoek zijn de eerste twee stellingen het belangrijkste, omdat de gestelde vragen in de enquête vooral gericht zijn op het achterhalen van het opgebouwde human capital. De antwoorden van deze vragen kunnen dan gekoppeld worden aan de in de volgende paragraaf geschetste arbeidsmarktsituatie.

4.3 Data over de arbeidsmarkt

Om de hierna komende theorie en hypothese in een juiste context te kunnen plaatsen is het noodzakelijk om eerst een beeld te schetsen van de huidige arbeidsmarktsituatie. Door middel van een aantal cijfers en tabellen wordt voor allebei de onderzochte opleidingscategorieën een algemeen beeld geschetst van de arbeidsmarkt. Daarna zal meer specifiek per regio bekeken worden hoe de situatie is voor Economen en Sociaal Geografen/ Planologen.

Situatie per Categorie

Aan de hand van enkele indicatoren uit het onderzoek van ROA (2006c) zal een beeld geschetst worden van de arbeidsmarktsituatie voor pas-afgestudeerden in de richtingen Economie en Gedrag en Maatschappij. In de gebruikte gegevens van het RWI (2007) en ROA (2006c) worden de onderzochte WO-opleidingen ingedeeld in categorieën. De onderzochte opleidingen vallen in dit geval onder de categorieën Economie (FEB) en Gedrag- en Maatschappijwetenschappen (FRW). Onder deze twee categorieën vallen uiteraard nog meer opleidingen, maar het geeft een mooie indicatie van de twee onderzochte opleidingen.

Wat betreft werkloosheid zijn de verschillen tussen de categorieën klein. Van alle afgestudeerden in het WO in de categorie Economie biedt maar liefst 96% zich ook daadwerkelijk aan op de arbeidsmarkt, waarvan slechts 2% werkloos is. In categorie Gedrag en Maatschappij biedt 93% zich aan op de arbeidsmarkt en is 5% werkloos. De gemiddelde werkloosheid in de categorie WO is 4% en het gemiddelde aanbod 92%. De gemiddelde werkloosheid in heel Nederland was in 2006 ongeveer 6%. (ROA 2006d)

Voor studenten, en dus voor dit onderzoek, is vooral de zoekduur naar de eerste baan interessant. Uit deze cijfers kan afgeleid worden hoe snel pas-afgestudeerden doorstromen naar de arbeidsmarkt. In Tabel 4.1 staat voor beide opleidingscategorie de zoekduur naar een eerste baan vermeld in tijdsperiodes van 3 maanden.

Tabel 4.1 Gemiddelde zoekduur per opleidingscategorie

Column1	0 mnd.	1-3 mnd	4-6 mnd	7-12 mnd	>13 mnd	Gemiddeld
WO-gemiddeld	64	21	10	5	1	1,5
Economie	66	19	3	3	0	1,3
Gedrag en Maatschappij	65	17	10	6	2	1,7

Bron: ROA 2006a

Hieruit blijkt dat de situatie voor de categorie Gedrag en Maatschappij minder positief is dan voor de categorie Economie. Hoewel Gedrag en Maatschappij ongeveer een gelijk percentage studenten heeft die direct na het afstuderen aan het werk kan, lopen de percentages daarna af. Dit is uiteindelijk terug te zien in het gemiddeld aantal maanden dat besteed wordt aan het

zoeken van de eerste baan. Gedrag en Maatschappij studenten doen er gemiddeld 1,7 maanden over, terwijl Economiestudenten er 1,3 maanden over doen. Salas-Velasco (2006) stelt dat de lengte van werkloosheid voorafgaand aan de eerste baan sterk afhankelijk is van het vergaarde human capital (zie paragraaf 4.3).

Als laatste indicator is het gemiddelde bruto maandloon van schoolverlaters in het WO onderzocht (zie tabel 4.2). Hieruit blijkt pas-afgestudeerden in de categorie Gedrag en Maatschappij het met 2139 euro het een stuk minder doen dan hun collega's in van Economie, 2641 euro per maand verdienen. Hierbij moet echter wel opgemerkt worden dat de gemiddelde arbeidsduur per week voor werkenden in de categorie Gedrag en Maatschappij lager ligt dan bij Economie. Hierdoor word het lage gemiddelde inkomen enigszins gecompenseerd. Gedrag en Maatschappij komt dan uit een maandloon van 2451 euro, Economie op 2715 euro per maand.

Tabel 4.2 Cijfers over bruto loon en arbeidsduur van schoolverlaters in het WO

	Gemiddeld Bruto Maandloon (euro)	Gemiddelde Arbeidsduur per week (uur)
WO-gemiddeld	2352	37,2
Economie	2641	38,9
Gedrag en Maatschappij	2139	34,9

Bron: ROA 2006a

Arbeidsmarkt per regio

Naast de opleidingsspecifieke situatie en ontwikkeling is vooral de regionale arbeidsmarktsituatie van belang voor het onderzoek. Door middel van deze gegevens is te specificeren waar de arbeidsmarkt voor pas-afgestudeerden het beste is. In tabel 4.3 staan voor elke provincie de cijfers over het totaal aantal vacatures en het totaal aantal vacatures voor schoolverlaters van het hoger onderwijs. Het gaat in alle gevallen over vacatures voor mensen met een wetenschappelijk opleiding na de propedeuse tot en met het doctoraal examen, post hbo-opleidingen, postdoctorale lerarenopleidingen en masters in zowel het hbo als het WO. Deze categorie komt het meest overeen pas afgestudeerden aan de RUG.

Uit tabel 4.3 blijkt dat het totaal aantal vacatures voor deze groep het hoogst is in de provincies Zuid-Holland en Noord-Holland. Op enige afstand volgende provincies Utrecht, Noord-Brabant en Gelderland. Dit kan enigszins verklaard worden door het feit dat deze vijf provincies in 2006 ook de vijf provincies waren met het hoogste inwonertal (CBS 2008a) en de grootste beroepsbevolking (CBS 2008b).

Wat opvalt aan de tabel zijn de cijfers over het aantal vacatures dat beschikbaar is voor schoolverlaters in dezelfde categorie. Niet zo zeer het absolute aantal vacatures voor schoolverlaters is verassend, maar vooral het relatieve aantal ten opzichte van het totaal aantal vacatures. In Groningen en Overijssel zijn respectievelijk 33,3% en 25% van het totale aantal vacatures in deze categorie voor schoolverlaters. Een veel hoger percentage dan voor alle andere provincies.

Tabel 4.3 Vacatures per provincie

	Totaal aantal vacatures 6/7. Hoger onderwijs, 2e/3e trap	Voor schoolverlaters 6/7. Hoger onderwijs, 2e/3e trap	% vacature's voor schoolverlaters
Groningen	300	100	33,3
Friesland	200	0	0
Drenthe	100	0	0
Overijssel	400	100	25
Flevoland	100	0	0
Gelderland	1100	100	9,1
Utrecht	1400	100	7,1
Noord-Holland	2300	100	4,3
Zuid-Holland	4000	200	5
Zeeland	100	0	0
Noord-Brabant	1200	100	8,3
Limburg	500	0	0

bron: CBS 2007

Het ROA (2006b) beschikt ook over specifieke cijfers wat betreft inkomen en zoekduur per provincie voor de opleidingen Economie (en verwante richtingen) en Sociale Geografie / Planologie. In tabel 4.4 staan de inkomens geïndexeerd, waarbij 100 het gemiddelde is. Hierbij zijn inkomens gebruikt van de huidige baan. De zoekduur tot deze baan speelt dus ook een rol. Bij Economie is de gemiddelde zoekduur tot de huidige baan 12,11 maanden. Bij Sociale Geografie/Planologie is dat 10,17 maanden. Het gaat hier nadrukkelijk niet per se om de eerste baan, waardoor er niet direct iets gezegd kan worden over de arbeidsmarkt voor pas afgestudeerden. De cijfers over zoekduur zijn te vinden in Appendix C2.

Tabel 4.4 Geïndexeerde inkomensgegevens per Studie per Provincie

	Economie en verwante richtingen	Sociale Geografie / Planologie
Groningen	94	88
Friesland	98	100
Drenthe	100	99
Overijssel	106	102
Gelderland	98	96
Utrecht	101	95
Noord-Holland	106	99
Zuid-Holland	104	107
Zeeland	98	106
Noord-Brabant	99	105
Limburg	94	102
Flevoland	103	103
Gemiddeld	100	100

Bron: ROA 2006b

De conclusie van het voorgaande is dat de meeste banen voor hoger opgeleiden te vinden zijn in Zuid- en Noord-Holland. Dit betekent dus dat het arbeidsmarktperspectief hier op de lange termijn beter is dan in andere provincies. Voor economen wordt dit beeld versterkt door de gegevens uit tabel 4.4. Zowel Noord-Holland als Zuid-Holland scoort goed wat betreft de hoogte van het startinkomen. Wat betreft sociaal geografen lijken vooral Zuid-Holland en Noord-Brabant de beste provincies voor starters te zijn.

4.4 Hypothesen

Op basis van de voorgaande 2 paragrafen kunnen twee hypothesen worden geformuleerd. De eerste luidt: *"Pas afgestudeerden aan de RUG die veel social capital hebben opgebouwd tijdens*

hun studietijd, zullen hun baan eerder vinden via hun sociale netwerk en deze baan ook sneller vinden dan studenten die weinig social capital hebben opgebouwd.” Hiermee wordt geprobeerd een verband te leggen tussen het vinden van een baan enerzijds en het vergaren van social capital anderzijds. De tweede hypothese luidt: *“Pas afgestudeerden van de RUG die veel “Human Capital” hebben opgebouwd tijdens hun studietijd hebben grotere kans op een goede baan en zijn eerder geneigd om te migreren voor deze baan”*. Hier wordt geprobeerd een verband te leggen tussen enerzijds het opbouwen van human capital en anderzijds het migratiegedrag van pas afgestudeerden aan de rug. Alle aspecten van het onderzoek komen terug in deze hypothese, zowel de theorie uit paragraaf 4.2 als de data uit paragraaf 4.3. In het vervolg van het onderzoek zal aan de hand van de resultaten uit de enquête geprobeerd worden deze stellingen te bewijzen, dan wel te ontkrachten.

4.5 Analyse van de data / Resultaten

In dit deel zal aan de hand van de vorige paragrafen geprobeerd worden de eerder opgestelde hypothesen te ontkrachten. De eerste hypothese luidt: *“Pas afgestudeerden aan de RUG die veel social capital hebben opgebouwd tijdens hun studietijd, zullen hun baan eerder vinden via hun sociale netwerk en deze baan ook sneller vinden dan studenten die weinig social capital hebben opgebouwd.”* Om dit te kunnen bewijzen zijn in SPSS de data over de manier waarop een respondent een baan heeft gevonden afgezet tegen de verschillende indicatoren van social capital.

Om de hypothese makkelijker te kunnen testen is deze opgedeeld in twee stellingen. De eerste is dat mensen die tijdens hun studie meer social capital hebben opgebouwd sneller een baan zullen vinden. Hier zou de hoogte van het cijfer, wat eigenlijk HC is, ook nog van invloed kunnen zijn, maar het blijkt niet zo te zijn dat het hoogte van het cijfer invloed heeft op de zoekduur naar een baan (tabel 4.5). Hoewel de gemiddelde cijfers iets lager worden naarmate de zoekduur langer wordt, wijst een chi-kwadraat toets uit dat er in ieder geval geen significant verband bestaat. Wanneer er gekeken wordt naar nevenactiviteiten blijkt dat alleen tussen het hebben van een bijbaan en de zoekduur een significant verband bestaat. De richting van het verband is echter onduidelijk. Bovendien blijkt er geen significant verband te zijn wanneer alleen gekeken wordt naar het wel of niet ondernomen hebben van een bijbaan. In onze steekproef lijken mensen die (lang) in het buitenland zijn verbleven gemiddeld een langere zoekduur te hebben, maar bij uitvoering van een chi-kwadraat toets blijkt dit verband niet significant. Wat verder nog opvalt, is dat van de 33 mensen die een baan hebben gekregen via hun stage, er 33 deze baan direct na hun afstuderen kregen.

De tweede stelling is dat een grote hoeveelheid opgebouwde social capital eerder zou moeten resulteren in een baan die gevonden is via het sociale netwerk van de persoon.

Er blijkt echter maar in twee gevallen een significant verband te bestaan tussen de manier waarop een baan wordt gevonden en de testvariabelen. Alleen het hebben van een bijbaan en het deelnemen aan een ondersteunende commissie blijken een significant verband te hebben met de manier waarop de eerste baan is verkregen.

Echter in dit geval worden alle manier waarop een baan gevonden kan worden meegenomen in de analyse. Ook zijn er veel gevallen waar het aantal cases zo laag is dat er eigenlijk geen uitspraken over gedaan kunnen worden. De hypothese stelt ook nog eens dat het gaat om mensen die hun baan via hun sociale netwerk hebben gevonden en mensen die dat niet hebben gedaan. Daarom zijn er extra variabelen aangemaakt die voldoen aan beide eisen. In de methodologie staat omschreven hoe dit is gedaan.

De met de nieuwe variabelen uitgevoerde analyse levert echter alleen een significant verband op tussen het doen van vrijwilligerswerk en het vinden van een baan via het sociale netwerk, waarbij het doen van vrijwilligerswerk de kans op het vinden van een baan via het sociale netwerk verhoogt. Alle overige factoren lijken totaal geen invloed te hebben op het vinden van een baan via het sociale netwerk.

Tabel 4.5 Nulhypothesen m.b.t. de eerste hypothese

Nul-hypothese	p-waarde	phi
Er is geen verband tussen de hoogte van het cijfer en de zoekduur naar een baan	0,204	0,328
Er is geen verband tussen het hebben van een bijbaan en de zoekduur naar een baan	0,027	0,364 **
Er is geen verband tussen een buitenlandverblijf van langer dan 6 maanden en de zoekduur naar een baan	0,166	0,187
Er is geen verband tussen het ondernemen van vrijwilligerswerk en de manier waarop iemand een baan vindt.	0,009	0,225 ***

Bron: Eigen bewerking

De tweede hypothese luidt: *“Pas afgestudeerden van de RUG die veel “Human Capital” hebben opgebouwd tijdens hun studietijd hebben grotere kans op een goede baan en zijn eerder geneigd om te migreren voor deze baan”*. Hier zal het inkomen van de pas-afgestudeerden worden afgezet tegen het vergaarde human capital en het verhuis gedrag. Op deze manier kan gekeken worden of er een verband bestaat tussen deze factoren.

Om de hypothese te kunnen testen is deze opgedeeld in twee onderdelen, de eerste is de stelling dat veel vergaard human capital een hoger inkomen tot gevolg zal hebben. Allereerst is dit getest door de data uit de enquête over het behaalde cijfer af te zetten tegen het eerste inkomen. Beide variabelen zijn normaal verdeeld, dus kan er een correlatietest uitgevoerd worden. Uit deze test blijkt dat er een significante positieve relatie bestaat tussen het behaalde cijfer en het eerste inkomen, dus hoe hoger het gemiddelde cijfer hoe hoger het eerste inkomen. Daarna zijn de ondernomen nevenactiviteiten afgezet tegen het inkomen, door middel van de independent sample t-test. Hieruit bleek geen enkel significant verband te ontdekken. Daarna is gebruik gemaakt van de tweede set binaire variabele, die net iets anders ingedeeld is. Op de tweede manier kon er één significant verband ontdekt worden, namelijk die tussen het hebben van een bijbaan en de hoogte van het inkomen. Er moet hier bij gezegd worden dat mensen die wél iets ondernomen hebben gemiddeld een hoger inkomen hebben dan mensen die geen activiteiten hebben ondernomen. Echter zijn verder echter geen significante verschillen aan te tonen. Ook kan er geen significant verband worden gevonden tussen een buitenland verblijf en het inkomen, ook al lijkt dat verband wel te bestaan bij een blik om de gemiddelden.

De tweede stelling is dat veel vergaard human capital, migratiegedrag tot gevolg zal hebben. De hoogte van de behaalde cijfers tijdens de studie heeft geen invloed op het migratiegedrag van deze studenten, ondanks dat het gemiddelde cijfer van mensen die uit Groningen migreren na hun studietijd is wel iets hoger is dan dat van mensen die blijven, niet in Groningen gewoond hebben of terugmigreren naar de regio van herkomst. Wanneer er namelijk een Chi-kwadraat toets uitgevoerd wordt met de variabelen wel/niet verhuisd uit Groningen en de hoogte van het cijfer blijkt dat er geen significant verband is tussen de twee variabelen. Ook wanneer er een independent samples t-test wordt gedaan blijkt er geen significant verband te zijn. Tussen nevenactiviteiten en migratiegedrag blijkt bij sommige variabelen wel een significant verband te bestaan.

Een chi-kwadraat-toets laat zien dat er een verband bestaat tussen verhuis gedrag en bestuurswerk en zowel ondersteunend als uitvoerend commissiewerk. In alle gevallen lijkt het verband positief te zijn, de kans op migratie uit Groningen na de studie wordt dus groter wanneer deze activiteiten zijn ondernomen. Opvallend is dat deze toets geen verband aantoonde tussen een bijbaan en migratiegedrag, omdat deze juist als enige significant verbonden is met de hoogte van het inkomen. Ook een buitenlandverblijf, misschien niet geheel onverwacht, staat in significant verband met migratiegedrag van pas afgestudeerden. De kans op migratie wordt dus groter naarmate studenten langer in het buitenland verblijven.

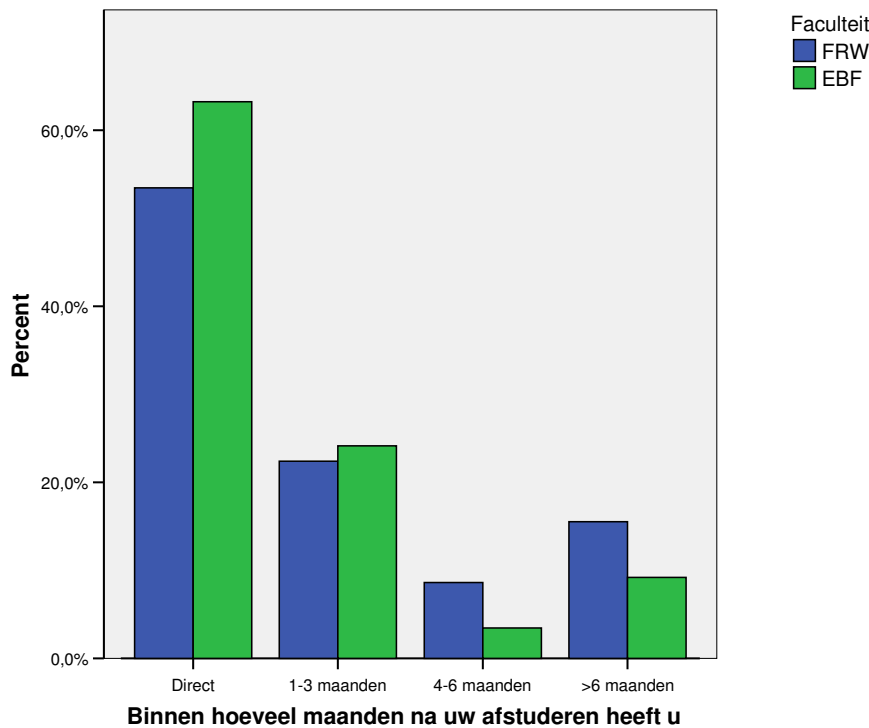
Tabel 4.6 Nulhypothesen van m.b.t. tweede hypothese

Nul-hypothese	p-waarde	phi
Er bestaat geen lineair verband tussen de hoogte van het cijfer en het inkomen.	0,026	**
Er is geen verschil tussen de gemiddelde inkomens van de groepen mensen die wel/niet een bijbaan hebben gehad	0,05	**
Er is geen verschil tussen de gemiddelde inkomens van de groepen mensen die wel/niet in het buitenland zijn geweest	0,467	
Er is geen verband tussen de hoogte van het cijfer en de migratie keuze.	0,751	
Er is geen verband tussen een buitenlandverblijf en de migratiekeuze.	0,009	0,26 ***

Bron: Eigen bewerking

Naast deze verbanden die direct met de hypothesen te maken hebben is er nog meer relevantie informatie uit de dataset te halen. Zo wordt in paragraaf 4.3 over data, gesproken over gemiddelde zoekduur, gemiddeld inkomen en gemiddeld inkomen per provincie. In de enquête zijn deze gegevens ook gevraagd, de resultaten zijn als volgt. In figuur 4.1 staan de gemiddelde zoekduren naar opleiding uitgesplitst.

Figuur 4.1 Gemiddelde zoekduur per opleiding

Bron: enquête migratie afgestudeerden RUG, 2008

Het gemiddelde inkomen is ook al eerder behandeld. Het gemiddelde inkomen van alle respondenten is 30.480 euro bruto per jaar. Dat komt neer op gemiddeld 2540 euro bruto per maand. In tabel 5.2 wordt onderscheid gemaakt tussen de verschillende inkomens per opleidingscategorie. Voor studenten van de economie en bedrijfskunde faculteit (EBF) en de faculteit ruimtelijke wetenschappen (FRW) blijken er ook verschillen te bestaan. Afgestudeerden van de EBF blijken gemiddeld 31.657 euro bruto per jaar te verdienen bij hun eerste baan, gemiddeld dus 2638 euro bruto per maand. Afgestudeerden van de FRW blijken gemiddeld minder te verdienen, namelijk 28.786 euro bruto per jaar. Dat komt neer op 2398 euro bruto per maand. Wanneer er een independent sample-test op los wordt gelaten blijkt er een significant verband te zijn tussen faculteit en inkomen, waarbij het inkomen van economen en bedrijfskundigen dus hoger is.

Als laatste maar zeker niet onbelangrijk is in paragraaf 4.3 de arbeidsmarkt per regio bekeken. Om in de volgende paragraaf tot goede conclusies te kunnen komen is het van belang om een duidelijk beeld te hebben van de arbeidsmarktsituatie zoals die zich voordoet uit de dataset. Hieruit blijkt dat het inkomen in het westen gemiddeld hoger ligt dan in het 'niet-westen' (tabel 4.8), het verband blijkt echter niet significant te zijn. Er zijn helaas te weinig cases om uitspraken te doen per provincie.

Ook wat betreft zoekduur is er geen verband tussen het westen en niet-westen.

Tabel 4.8 Bruto jaarinkomen per landsdeel

Verhld2	Mean	N	Std. Deviation
Niet West	28454,55	11	6945,554
West	31757,70	47	7503,072
Total	31131,24	58	7456,640

Bron: enquête migratie afgestudeerden RUG, 2008

4.6 Conclusies

Op basis van de voorgaande paragrafen kunnen nu enkele conclusies worden getrokken. Ten eerste valt er te concluderen dat er enkele algemene verbanden zijn aangetoond. Zo noemt de overgrote meerderheid van de respondenten de arbeidsmarkt als belangrijkste factor bij de migratiekeuze. Daarnaast blijkt dat er een significant verschil bestaat tussen afgestudeerden aan de faculteit ruimtelijke wetenschappen en de economische en bedrijfskundige faculteit. Bovendien is er ook nog een significant verschil te ontdekken tussen de inkomens in het westen en de inkomens in het 'niet-westen'.

Aan de hand van de hypothesen en de enquêteresultaten zijn vervolgens verschillende testen uitgevoerd om de houdbaarheid op de proef te stellen. De eerste hypothese was *"Pas afgestudeerden aan de RUG die veel social capital hebben opgebouwd tijdens hun studietijd, zullen hun baan eerder vinden via hun sociale netwerk en deze baan ook sneller vinden dan studenten die weinig social capital hebben opgebouwd."* Echter na het uitvoeren van statistische toetsen blijkt dat er erg weinig resultaten er op duiden dat deze hypothese houdbaar is. Alleen het hebben van een bijbaan of het doen van vrijwilligerswerk heeft invloed. Dit zijn echter ook de enige twee factoren, daarom kan deze hypothese als ontkracht worden beschouwd.

De tweede hypothese was: *"Pas afgestudeerden van de RUG die veel "Human Capital" hebben opgebouwd tijdens hun studietijd hebben grotere kans op een goede baan en zijn eerder geneigd om te migreren voor deze baan"*. Bij uitvoering van testen blijken hier meer verbanden aangetoond te kunnen worden dan bij de eerste hypothese. Zo correleert het inkomen met de hoogte van het cijfer en hebben mensen die migreren gemiddeld een hoger cijfer. Ook het ondernemen van nevenactiviteiten heeft meer invloed, zo heeft een bijbaan invloed op het inkomen en het doen van een bestuur of commissies invloed op migratiegedrag. Verder bestaat er ook nog een significant verband tussen een buitenlandverblijf en de keus wel/niet te migreren. Omdat er voor de tweede hypothese veel meer bevestigende conclusies kunnen worden getrokken wordt deze als bevestigd beschouwd.

5. Woningmarkt

(Door Ilse Smit)

5.1 Inleiding

Onze hypothese is dat pas afgestudeerden aan de Rijksuniversiteit Groningen (RuG) eerst een baan zoeken en dan een woning. Volgens het Ministerie van VROM (2003) gaat het starters bij de keuze voor een woning niet zozeer om kwaliteit of financieel voordeel maar om een dak boven het hoofd. Klopt deze stelling van VROM? Of hebben de pas afgestudeerden in tegenstelling tot andere starters toch dezelfde of zelfs meer wensen voor hun eerste woning?

De vraag die centraal staat in dit hoofdstuk is: *hoe kiezen pas afgestudeerden aan de RuG hun eerste woning?*

De hypothese is dat pas afgestudeerden kiezen voor een betaalbare woning ('een dak boven het hoofd') en houden minder rekening met hun wensen. Dit komt waarschijnlijk doordat ze de omgeving waar ze heen verhuizen nog niet kennen.

De hoofdvraag wordt beantwoord aan de hand van vier deelvragen. De eerste deelvraag is: *Wat zijn de woonwensen van de pasafgestudeerden?* Dit zorgt voor een algemeen beeld van de wensen voor bepaalde eigenschappen aan een woning van de afgestudeerden. En komt dit beeld overeen met de wensen van starters op de woningmarkt in het algemeen?

De tweede deelvraag is: *Zorgt de manier van financiering voor een woning naar wens?* Hoe financieren de afgestudeerden hun eerste woning? De woning financieren met iemand anders kan invloed hebben op het vinden van een woning.

De derde deelvraag is: *Zorgt bekendheid met de nieuwe woonplaats voor een woning naar wens?*

Wanneer men de nieuwe woonplaats beter kent kan men wellicht ook beter een woning naar wens vinden. Het sociale netwerk dat men opbouwt kan invloed hebben op de bekendheid in de nieuwe regio, maar ook dienen als informatiebron voor het vinden van een woning. De laatste deelvraag is dan ook: *Met welke informatiebronnen hebben de pas afgestudeerden hun eerste woning gevonden?*

Het doel van dit onderzoek is het in kaart brengen van de zoektocht naar een eerste woning van pas afgestudeerden aan de RuG. Met behulp van welke resources zoeken ze hun eerste woning? En hoe financieren de pas afgestudeerden de woning? Over de algemene woonwensen van starters is veel bekend, maar de woonwensen van pas afgestudeerden aan de universiteit - ook starters op de woningmarkt - kunnen anders zijn. Deze starters hebben vaak een hoger startsalaris en een groter sociaal netwerk. Hierdoor zullen ze wellicht meer wensen kunnen verwezenlijken.

In paragraaf 5.2 zal worden ingegaan op de achterliggende theorie. Hoe zoeken starters in het algemeen naar een woning en wat vinden ze belangrijk aan een woning? De theorie over 'social capital' kan een uitleg geven voor hoe mensen een woning zoeken. Deze wordt dan ook in paragraaf 5.2 besproken. In deze paragraaf staan ook de verwachtingen die aan de hand van de literatuur zijn ontstaan. Paragraaf 5.3 gaat in op de resultaten van de enquête. Hierin worden de woonwensen van de pasafgestudeerden besproken. Ook wordt in deze paragraaf een antwoord gezocht op de deelvragen van dit hoofdstuk. De uitkomsten van de Chi-Square toetsen die zijn gedaan zijn te vinden in de appendix, ter verduidelijking. In de laatste paragraaf, paragraaf 5.4, wordt er antwoord gegeven op de hoofdvraag, gebaseerd op de antwoorden die zijn gevonden in paragraaf 5.3.

5.2 Theorie

De zoektocht naar een nieuwe woning is voor de verschillende bevolkingsgroepen - starters, huiseigenaren, huurders - zeer verschillend. Hun eisen aan een woning zijn niet gelijk. Huiseigenaren bijvoorbeeld zijn het meest op zoek naar koopwoningen, waar starters het minst op zoek zijn naar koopwoningen. Dit verschil hangt samen met hun inkomen. Starters zijn vooral op zoek naar huurappartementen (Ministerie van VROM, 2006b). De algemene woonwensen zijn volgens Visser (2006) een betaalbare en ruime woning, een garage, een tuin en een groene omgeving, nabijheid van openbaar vervoer, diverse stedelijke voorzieningen en werkgelegenheid, een goede wijk en een passende vormgeving van de woning.

Volgens een onderzoek van het Ministerie van VROM (2003) gaat het starters in het algemeen niet om een kwaliteitssprong of financieel voordeel en kijken ze minder naar de woonomgeving. Het gaat ze vooral om een dak boven het hoofd. Volgens Priemus (1984) wordt er echter wel gekeken naar de praktische eigenschappen van de woning of van het woongebied, zoals nabijheid van werkgelegenheid.

Het vrijgekomen aanbod op de woningmarkt bestaat voor de meerderheid uit huurwoningen. In de huursector is de omloopsnelheid groter dan in de koopsector. In het Westen (Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Flevoland) bestaat de helft van de woningvoorraad uit huurwoningen. Het merendeel hiervan zijn meergezinswoningen. De koopwoningen zijn vooral rijtjeshuizen. In de andere delen van het land is de meerderheid van de woningvoorraad koopwoning. Ruim de helft hiervan is vrijstaand of half vrijstaand. Het aantal starters in de koopsector is toegenomen. Het merendeel van de starters is jonger dan 30 jaar. Starters die kopen zijn koopkrachtiger dan starters in de huursector. Voor starters met een hoog inkomen is een koopappartement ook steeds vaker een reëel alternatief omdat de huursector te weinig voor hen biedt (Ministerie van VROM, 2006a).

Bij het zoeken naar een nieuwe woning of woonplaats kan men op verschillende manieren aan informatie komen. Vaak zijn starters voor hun informatie over nieuwe woongebieden afhankelijk van de kennis van familie en vrienden uit die gebieden, hun "social capital" of sociaal kapitaal (Coleman, 1988). Het sociale kapitaal van de migranten zijn vooral informatiebronnen of hulp die men krijgt binnen hun netwerk bij het verhuizen. Ook de kennis van mensen die voor hen zijn verhuisd kan bijdragen aan de keuze voor een bepaalde woonplaats (Garip, 2008). Over het algemeen worden de sociale netwerken van de migranten gevormd door de overeenkomsten die men vindt in verschillende interesses. De netwerken kunnen ook geconstrueerd zijn voor een bepaald doel, bijvoorbeeld het leiden van een vereniging in een bestuur. Dit zorgt vaak voor een groter netwerk wat de kans op (extra) informatie over een gebied vergroot (Lin, 2001). De mental map van de nieuwe omgeving wordt mede gevormd door de informatie gekregen van familie en vrienden (Priemus, 1984). Dit kwam ook uit een onderzoek naar de kennis van de Amsterdamse woningmarkt die studenten die verhuizen naar Amsterdam hebben. Ze hebben vaak weinig kennis van de Amsterdamse woningmarkt en ervaringen van anderen zijn vaak de grootste informatiebron (Bijwaard, 1994).

Naast het sociale kapitaal kunnen ook de financiële hulpmiddelen van mensen waarmee de migranten wellicht een huis gaan huren of kopen helpen. Door samen met vrienden of familie een woning te zoeken beschik je over een groter kapitaal en hierdoor meer kans op een woning naar wens. Toch kan het ook zorgen voor extra of andere woonwensen, wanneer men de woning moet delen met anderen.

De verwachting is dat de woonwensen van de pas afgestudeerde starters op de woningmarkt dezelfde zijn als de woonwensen van de algemene starters. Deze kunnen ze alleen beter verwezenlijken doordat ze een hoger startsalaris hebben. Door samen met vrienden of familie een woning te zoeken beschikken ze wellicht over een nog groter startkapitaal. Dit zorgt voor een grotere kans op een woning naar wens.

Pas afgestudeerden die migreren naar de plaats van herkomst of een regio die ze goed kennen kunnen waarschijnlijk meer woonwensen verwezenlijken dan de migranten die naar een regio verhuizen die ze niet goed kennen. Deze mensen zullen eerder geneigd zijn een woning te kiezen die wellicht niet compleet aansluit bij hun wensen om 'een dak boven het hoofd' te hebben. Men zal voor het vinden van een woning gebruik maken van de informatie van familie en vrienden. Volgens Priemus (1984) wordt de mental map van een nieuwe omgeving immers mede gevormd door de het sociale netwerk. Ook het doen van nevenactiviteiten tijdens de studie kan zorgen voor een grotere kans op een woning na afstuderen, omdat je hierdoor vaak een groter netwerk opbouwt. Een groot netwerk kan je helpen bij het vinden van een woning.

5.3 Resultaten

5.3.1 Woonwensen

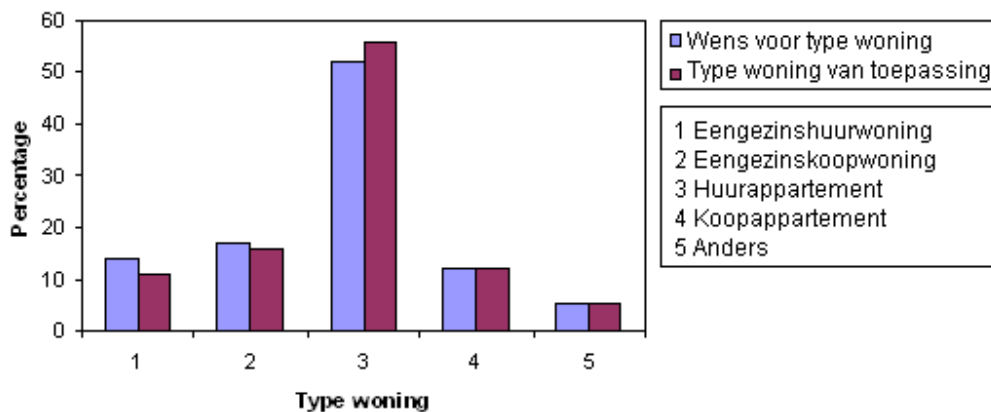
Het type woning waar starters, volgens het onderzoek van het Ministerie van VROM (2006a), naar op zoek zijn is een huurappartement. De meeste afgestudeerden (52%) waren ook op zoek naar een huurappartement. Hierna volgen de eengezins huur- en koopwoningen, zie figuur 4.1. Bij 'anders' hebben mensen verschillende type woningen genoemd, zoals een studentenkamer of een villa.

Ruim 80% van de afgestudeerden hebben hun wensen qua type woning kunnen verwezenlijken. Maar liefst 90% van de mensen die op zoek waren naar een huurappartement hebben ook daadwerkelijk een huurappartement gevonden. Ook bijna 90% van de mensen die op zoek waren naar een ééngesinskoopwoning heeft deze gevonden.

85% van de koopappartement zoekers hebben deze gevonden. En 60% van de mensen die op zoek waren naar een ééngesinshuurwoning heeft deze ook gevonden.

Het is dan ook niet opmerkelijk dat er een sterk statistisch verband is gevonden tussen de wens voor een bepaald type woning en het uiteindelijk hebben van deze type woning¹.

Figuur 6.1: Welk type woning had uw voorkeur bij de zoektocht naar uw eerste woning na het afstuderen?

Bron: enquête migratie afgestudeerden RuG, 2008 (eigen bewerking)

In tabel .1 wordt de wens voor een bepaalde eigenschap van een woning vergeleken met wat de uiteindelijke eerste woning aan eigenschappen bevat. De prijs van de woning wordt het meest belangrijk gevonden, 85% vond dit belangrijk. Het aantal vierkante meters, de afstand tot het werk of de studie en de wijk waarin de woning staat vinden rond de 70% belangrijk. De helft van de ondervraagden vond de vormgeving belangrijk. Een tuin of park/bos in de buurt van de woning vonden meer mensen onbelangrijk (rond de 70%).

¹ In tabel D.1 in appendix D zijn de nulhypotesen met p-waardes te vinden die belangrijk zijn voor deze paragraaf.

Het is niet verwonderlijk dat voor deze groep starters de prijs de grootste rol speelt bij het zoeken naar een woning. Het zijn immers net afgestudeerden die nog niet veel geld tot hun beschikking hebben.

Tabel 5.1: Woonwensen naar belangrijkheid

Eigenschap	Wens (%)	Werkelijkheid (%)
Prijs	85	64
Afstand tot werk/studie	75	63
Aantal vierkante meters	74	31
Wijk	67	33
Vormgeving	52	10
Tuin	35	13
Bos/park	28	10

Bron: enquête migratie afgestudeerden RuG, 2008 (eigen bewerking)

Tweederde van de ondervraagden hadden beschikking over een eigen woning na het afstuderen. De woning die het uiteindelijk is geworden heeft niet altijd alle aspecten die men graag had gewild. Merendeel van de woningen waren wel betaalbaar en dichtbij het werk of de studie. Maar vooral de bepaalde vormgeving van de woning, een tuin en bos/park in de buurt hebben de meesten niet.

Door starters wordt vooral gekeken naar de praktische eigenschappen van de woning of van het woongebied, zoals nabijheid van werkgelegenheid (Priemus, 1984). Hebben ook daadwerkelijk meer respondenten die nabijheid van werk of studie belangrijk vonden een woning gevonden die deze eigenschap heeft?

Er is een verband gevonden tussen de wens voor een woning nabij het werk of de studie en het uiteindelijk hebben van een woning met deze eigenschap. De wens voor een woning met de eigenschap nabijheid van werk/studie zorgt dus voor een grotere kans op het uiteindelijk hebben van een woning die dichtbij het werk of de studie is. Men vindt dit belangrijk en zal er meer moeite voor doen. Ook is er een verband gevonden tussen de wens voor een betaalbare woning en het hebben van zo een dergelijke woning. Het is voor starters immers belangrijk dat een woning betaalbaar is.

Het aantal vierkante meters, de vormgeving van de woning, een tuin en een leuke wijk blijken ook zo belangrijk voor mensen te zijn dat ze ervoor hebben gezorgd dat de eerste woning deze eigenschappen ook daadwerkelijk had. Vond men de eigenschap niet belangrijk hebben ze waarschijnlijk ook minder hard ernaar gezocht.

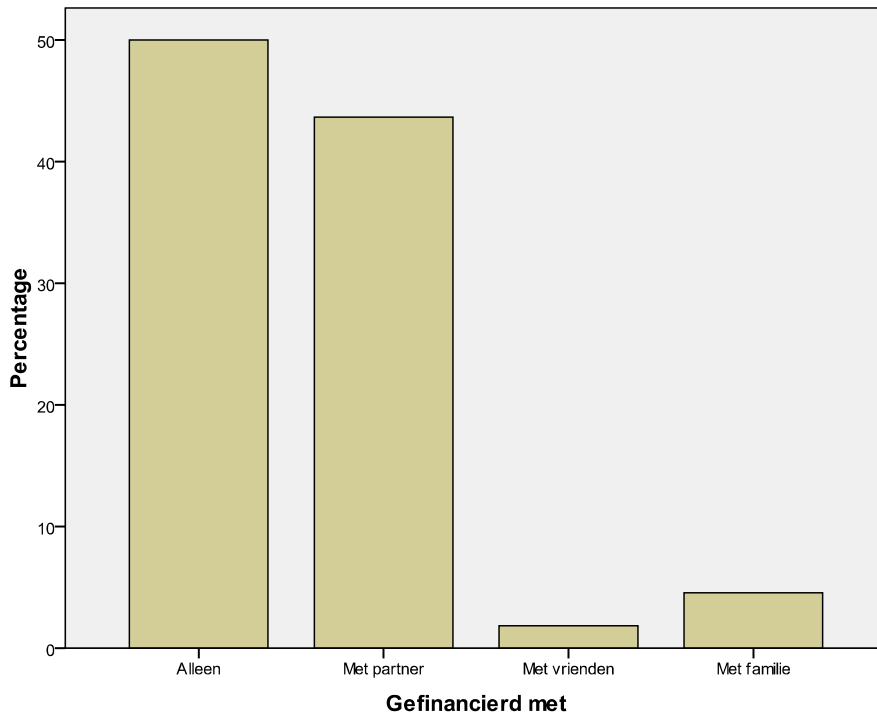
Alleen de wens voor een bos of park in de omgeving van de woning vormt geen verband met het hebben van groen in de omgeving. Maar 10% van de geënquêteerden met een eigen woning na afstuderen hebben aangegeven een bos of park in de buurt van hun woning te hebben. De kans is groot dat de pas afgestudeerden in de stad zijn gaan wonen. Hier is de kans op een park of bos in de omgeving een stuk kleiner dan wanneer men buiten de stad gaat wonen. Dit gebeurt vaker op latere leeftijd.

Ruim 80% van de afgestudeerden hebben hun wensen qua type woning kunnen verwezenlijken. Welke factoren hebben hiervoor gezorgd? Is het de bekendheid in de regio, het sociale netwerk, de bron van informatie of toch de financiering?

5.3.2 Financiering

Eén van de verwachtingen was dat door samen met vrienden of familie een woning te zoeken je over een groter kapitaal beschikt en hierdoor meer kans maakt op een woning naar wens. Toch heeft de helft van de afgestudeerden die een woning hadden na het afstuderen de woning zelf gefinancierd, 44% deed dit met hun partner en 6% met familie en vrienden, zie figuur 5.2.

Figuur 5.2: Op Welke wijze heeft u uw eerste woning gefinancierd?

Bron: enquête migratie afgestudeerden RuG, 2008 (eigen bewerking)

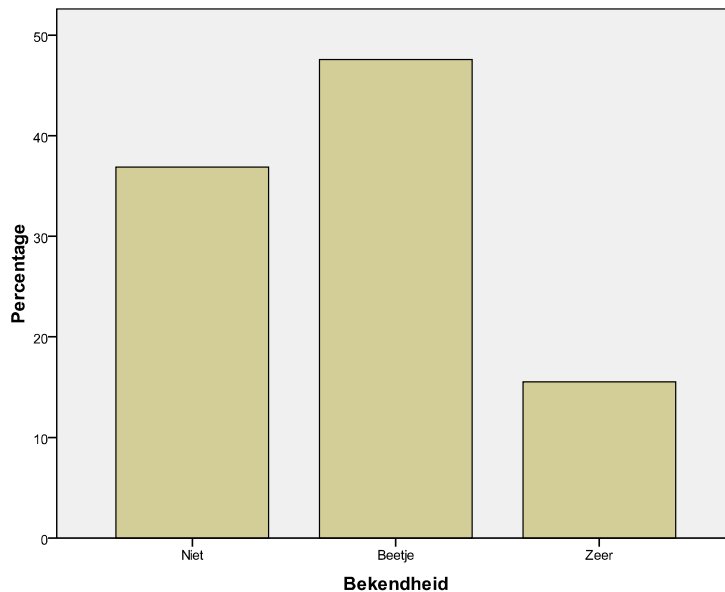
Voor de kans op een type woning dat men wenst maakt het niet uit of men de woning zelf of met anderen financiert. Er is namelijk geen verband gevonden tussen de financiering en het vervullen van de wens voor een type woning². De verklaring hiervoor is waarschijnlijk dat wanneer men met anderen een woning gaat financieren dat de wens zich hierop aanpast. Wanneer je met meer mensen een woning zoekt, zoek je een andere woning. Eén met meer kamers bijvoorbeeld. Doordat het kapitaal ook groter is kan men deze (grotere) woning financieren. Het hebben van een partner ten tijde van afstuderen zorgt wel voor een grotere kans op het krijgen van een type woning dat men wenst. Het is mogelijk dat de partner bij afstuderen al een woning heeft en dat men gaat samenwonen in deze woning. Het hebben van een partner tijdens afstuderen geeft dan ook een significant grotere kans op het hebben van een woning na afstuderen. Mannen en vrouwen blijken gelijk in het vinden van een woning.

² In tabel D.2 in appendix D zijn de nulhypotesen met p- waarden te vinden die belangrijk zijn voor deze paragraaf.

5.3.3 Bekendheid met de nieuwe woonplaats

Van de mensen die verhuisd zijn na het afstudeerden kende maar ongeveer 16% de nieuwe woonplaats zeer goed. Ongeveer 47% kende de nieuwe woonplaats een beetje en 37% kende het nog niet. Dus van deze pas afgestudeerden kende bijna 84% de nieuwe woonplaats maar een beetje of zelfs nog niet, zie figuur 5.3.

Figuur 5.3: Was u bekend met u nieuwe woonplaats ten tijde van uw verhuizing?

Bron: enquête migratie afgestudeerden RuG, 2008 (eigen bewerking)

De verwachting was dat wanneer de afgestudeerden de nieuwe woonomgeving goed kennen dat ze makkelijker of sneller een woning kunnen vinden dan mensen die de omgeving niet kennen en wellicht niet weten waar ze moeten zoeken. Tussen de bekendheid met de nieuwe woonplaats en het hebben van een woning na afstuderen is geen verband gevonden³. Ook de kans op het verwezenlijken van de wens voor een type woning wordt niet groter wanneer met de nieuwe woonplaats beter of slechter kent, net als wanneer men terugverhuisd naar de regio van herkomst. Het kennen van een regio zorgt er duidelijk niet voor dat men sneller een woning vindt of dat men zijn of haar wensen heeft kunnen verwezenlijken

5.3.4 Sociaal netwerk

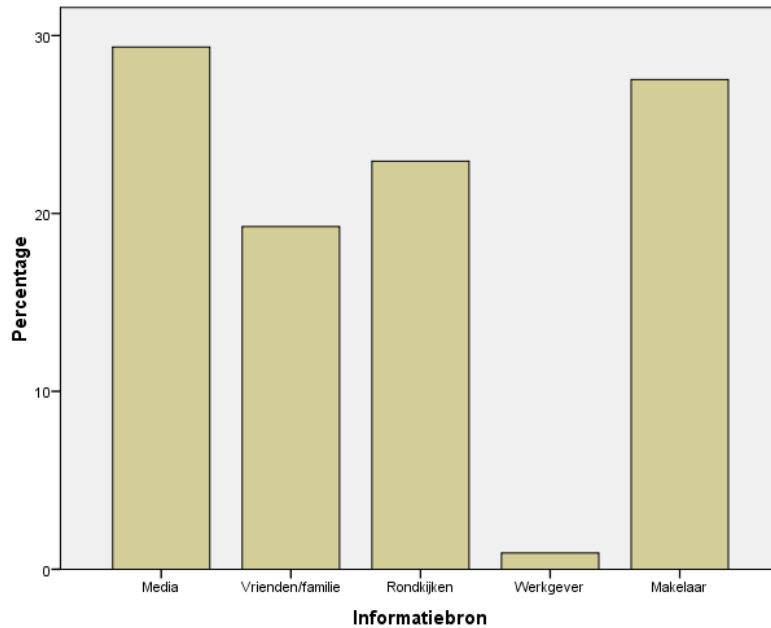
De meeste respondenten hebben hun eerste woning door de verschillende media (29%) en makelaars (28%) gevonden. Daarna door zelf rond te kijken (23%) en door informatie van vrienden en/of familie (19%). Eén persoon heeft de eerste woning gevonden via de werkgever (1%).

Aan de hand van figuur 5.4 hieronder is al te zien dat er waarschijnlijk geen verband zal zijn tussen de bron van informatie bij het vinden van de eerste woning en het vervullen van de wens voor een type woning. In %en is er niet veel verschil tussen de verschillende informatiebronnen. Er is ook geen significant verband hiertussen gevonden⁴.

³ In tabel D.3 in appendix D zijn de nulhypotesen met p-waarden te vinden die belangrijk zijn voor deze paragraaf.

⁴ In tabel D.4 in appendix D zijn de nulhypotesen met p-waarden te vinden die belangrijk zijn voor deze paragraaf.

Figuur 5.4: Met behulp van welke informatiebron heeft u uiteindelijk deze woning gevonden?

Bron: enquête migratie afgestudeerden RuG, 2008 (eigen bewerking)

In de enquête is ook gevraagd naar de verschillende nevenactiviteiten die men tijdens de studie kan hebben gedaan. Door het doen van deze nevenactiviteiten kan een breed sociaal netwerk worden opgebouwd. Dit kan leiden tot beter geïnformeerde woningzoekers. Toch is er geen verband gevonden tussen de verschillende nevenactiviteiten en de bekendheid met de nieuwe woonplaats. Dit kan komen door het enorme aanbod aan informatie via het internet. Toch kan dit sociaal kapitaal wellicht wel zorgen voor het sneller vinden van een woning. Dit blijkt ook uit dit onderzoek. Zitting nemen in een faculteitsraad, het doen van een uitvoerende commissie en het hebben van een bijbaan tijdens het studeren blijken een verband te hebben met het hebben van een woning na afstuderen. Maar niet alle nevenactiviteiten waarnaar we hebben gevraagd hebben invloed op het hebben van een woning na afstuderen. Het doen van een bestuur, een ondersteunende commissie of vrijwilligerswerk helpt je niet aan een woning.

5.4 Conclusie

De vraag die centraal staat in dit hoofdstuk is: *hoe kiezen pas afgestudeerden aan de RuG hun eerste woning?* En de hypothese was dat pas afgestudeerden kiezen voor een betaalbare woning ('een dak boven het hoofd') en houden minder rekening met hun wensen. Waarschijnlijk omdat men de omgeving waar men heen verhuisd nog niet kent.

De pas afgestudeerde starter is vooral op zoek naar een huurappartement. De respondenten uit ons onderzoek blijken goed in het vinden van de gewenste woning. Ruim 80% vindt het gewenste type woning. De belangrijkste woonwensen zijn een betaalbare woning, de afstand tot het werk of de studie, het aantal vierkante meters, de vormgeving en de wijk waarin de woning ligt. Een tuin bij de woning of een park of bos in de buurt van de woning worden minder belangrijk gevonden. Men heeft echter niet alle woonwensen kunnen verwezenlijken. Alleen de eigenschappen prijs en de nabijheid van werk of studie is bij het merendeel wel aanwezig. De wens voor de verschillende eigenschappen leidt ook vaak daadwerkelijk tot een verwezenlijking hiervan. Er is alleen geen verband tussen de wens voor een bos of park in de buurt en een daadwerkelijke groene omgeving.

De helft van de pas afgestudeerden hebben zelf hun woning gefinancierd en 44% deed dit met hun partner. De manier van financieren leidt niet tot meer kans op het vinden van een type woning naar wens. Het hebben van een partner tijdens het afstuderen zorgt echter wel voor een grotere kans op een type woning naar wens.

De bekendheid met de nieuwe woonplaats leidt niet tot een grotere kans op een woning, ook niet terugverhuizen naar de regio van herkomst. De verwachting dat pas afgestudeerden die migreren naar de plaats van herkomst of een regio die ze goed kennen waarschijnlijk meer woonwensen kunnen verwezenlijken dan de migranten die naar een regio verhuizen die ze niet goed kennen klopte dus niet.

Het merendeel van de afgestudeerden heeft de woning gevonden door middel van het raadplegen van de media of het inschakelen van een makelaar. Maar 19% heeft de woning gevonden door informatie van familie en vrienden, het sociale netwerk. Het doen van nevenactiviteiten tijdens de studie vergroot de kans op (extra) informatie over een gebied niet. Het sociaal kapitaal dat men opbouwt met zitting nemen in een faculteitsraad, het doen van een uitvoerende commissie of het hebben van een bijbaan zorgt echter wel voor een grotere kans op het hebben van een woning na afstuderen.

De hypothese dat de pas afgestudeerden genoeg nemen met een dak boven het hoofd wordt door dit onderzoek verworpen. Het blijkt dat deze groep starters wel hun wensen kunnen verwezenlijken. Wellicht komt dit door een grotere kennis van de woningmarkt of een groter startkapitaal door een hoger startsalaris dan de gemiddelde starter.

6. Partner

(Door Anne Jet Niermeijer)

6.1 Inleiding

In de vier bovenstaande hoofdstukken zijn al een aantal andere factoren die van invloed zijn op de migratiekeuze besproken. In dit hoofdstuk zal de invloed van de partner op het migratiegedrag van pas afgestudeerden uit Groningen worden onderzocht. Door middel van dit onderzoek wordt geprobeerd antwoord te geven op de vraag hoe groot de rol is van een eventuele partner in de migratiekeuze van pas afgestudeerden.

Het doel van het onderzoek is in kaart te brengen wat de invloed van de partner is op het migratiegedrag en wat de verschillen hierin zijn tussen mannen en vrouwen.

De hoofdvraag die gesteld wordt is; Wat is de invloed van een eventuele partner op de migratiekeuze van pas afgestudeerden?

Door middel van twee deelvragen zal geprobeerd worden antwoord te geven op de hoofdvraag. De eerste deelvraag luidt; Kiezen afgestudeerden eerder voor hun partner of maken zij hun keuze op basis van de arbeidsmarkt? Hier wordt gekeken wat de belangrijkste factor is die de migratiekeuze heeft beïnvloed. Kiezen pas afgestudeerden eerder voor de stad waar hun partner al woont, stemmen ze hun migratiekeuze af op de mogelijkheden op de arbeidsmarkt of maken ze samen met de partner een beslissing over hun migratie?

De tweede deelvraag is; In hoeverre wordt de migratiekeuze op basis van partner beïnvloed door de sekse van de partner? Ofwel; Is er een verschil in migratiegedrag op basis van een partner tussen mannen en vrouwen? Deze vraag gaat in op eerder onderzoek naar genderverschillen in migratiegedrag. Hieruit is gebleken dat vrouwen vaker achter de man aan gaan dan de man achter de vrouw. Door middel van deze vraag wordt gekeken of dit nog steeds opgaat. Er zal hier een verband worden gelegd tussen het hebben van een partner tijdens het afstuderen en de keuze om wel of niet naar een andere stad te verhuizen. Hierbij maken we onderscheid tussen mannen en vrouwen en op welke manier zij hun migratiekeuze hebben gemaakt. Uit de bestudeerde literatuur is gebleken dat mannen vaak ouder zijn in de relatie en dat dit invloed kan hebben op de migratiekeuze. Met de deelvraag zal geprobeerd worden weer te geven of dit nog steeds bepalend is in migratiegedrag.

In de tweede paragraaf zal de achterliggende theorie worden behandeld. Hier wordt onderscheid gemaakt tussen twee verschillende theorieën die van invloed zijn op het migratiegedrag, de human capital theorie en de gender role theorie. Hier zullen de verschillen tussen mannen en vrouwen aan het licht komen. Uit de literatuurstudie zullen een aantal verwachtingen komen voor dit onderzoek.

Deze verwachtingen zullen in paragraaf drie weergegeven worden en uitgewerkt worden in een aantal hypothesen.

Paragraaf vier zal ingaan op de methoden die gebruikt worden om de hypothesen te testen en de deelvragen te beantwoorden, vervolgens zullen in paragraaf vijf de resultaten geanalyseerd worden. In paragraaf zes volgen de conclusie en discussie van de resultaten. Als laatste zal in paragraaf 7 een reflectie worden gegeven over wat goed ging in het onderzoek en welke dingen er eventueel anders hadden gekund.

6.2 Theorie

Het is gebleken dat het voor singles makkelijker is om te migreren dan voor een koppel. Singles hoeven bij hun migratie geen rekening te houden met een partner en kunnen hun migratiegedrag afstemmen op hun persoonlijke wensen en behoeften. Wanneer er een partner in het spel is, zal de keuze voor migratie moeilijker worden. Er moet nu rekening gehouden worden met de wensen van beide partners. Deze wensen zullen niet altijd hetzelfde zijn, waardoor de migratiekeuze een moeilijker beslissing wordt. De wensen en voordelen van migratie voor beide partners moeten tegen elkaar afgewogen worden en er moet gezamenlijk worden besloten of en waarheen er

gemigreerd zal worden. Migratiecijfers liggen dan ook lager voor koppels waarin beide partners een goed betaalde baan hebben dan in koppels waar maar een van beide partners een betaalde baan heeft. (Smits, 2000)

In dit onderzoek naar de sekse verhoudingen in migratie komen twee theorieën naar voren die een rol spelen; De human capital theorie en de gender rol theorie. Deze zullen hieronder verder uitgelicht worden.

6.2.1 Human Capital Theory

De human capital theorie stelt dat migratie een investering is in human capital. Migratie zal ervoor zorgen dat het human capital van degene die verhuist stijgt. Deze stijging uit zich in hoger salaris, meer doorgroei mogelijkheden en een hogere status (Greenwood, 1975). Echter dit geldt vooral voor singles. Wanneer het gaat om migratie van een koppel verhoogd dit de kosten van de migratie en verkleint het de mogelijkheden voor migratie. Dit geldt vooral voor partners die beiden een baan hebben en deze beide of een van beide moeten opgeven wanneer er voor gekozen wordt om te migreren.

Het effect van migratie op het human capital kan zowel positief als negatief zijn. Wanneer er sprake is van een koppel waarin beide partners een baan hebben en ervoor gekozen wordt te migreren vanwege een nieuwe baan voor een van beide partners, zal het human capital van de partner die zijn of haar baan op zal moeten geven voor deze verhuizing waarschijnlijk dalen, terwijl het voor de andere partner waarschijnlijk zal stijgen.

Migratie en human capital hebben een tweezijdige relatie. Niet alleen kan migratie zorgen voor een stijging in human capital, maar een hoog human capital maakt mensen mobieler en eerder geneigd te verhuizen dan mensen met een lager human capital (Krupa, 2004). Voor een koppel van twee hoog opgeleide partners zal de keuze om te migreren moeilijk zijn, omdat zij beide veel human capital hebben opgebouwd en er een weloverwogen keuze gemaakt moet worden om beide partners tevreden te houden.

6.2.2 Gender Role Theorie

Wanneer machtsverhoudingen binnen de relatie gelijk is kan de gender rol theorie gebuikt worden. De gender-role theorie stelt dat een van beide partners, of de partners samen, de verantwoordelijkheid van kostwinner op zich neemt binnen het gezin. Dit bepaald voor beide partners de waarde van de verdeling in rollen en verantwoordelijkheden binnen de relatie (Bielby & Bielby, 1992, p.1245). Volgens deze theorie hebben mannen en vrouwen hun respectievelijke rollen verkregen tijdens het proces van socialisatie. Dit proces kan in een continuüm geplaatst worden van een traditionele naar een moderne samenleving. In de traditionele samenleving zijn macht en het maken van keuzes toegeschreven aan de man. Vrouwen zijn in deze traditionele kijk op de rolverdeling echter meer gericht op de sociale factoren en stelt deze voor haar persoonlijke belangen. In de moderne samenleving is deze machtsverdeling minder duidelijk geworden. (Challiol & Mignonac, 2005)

De gender role theorie heeft betrekking op de directe effecten van de karakteristieken van de vrouwelijke partner op de migratie keuze. De invloed van de vrouw is zwakker dan die van de man. De vrouw is zo ingesteld dat ze haar relatie voor haar persoonlijke belangen stelt wanneer het om huishoudelijke zaken gaat. Dit houdt in dat, wanneer het human capital van beide partners gelijk is, de persoonlijke karakteristieken van de man meer invloed hebben dan die van de vrouw.

Stroh (1999) zegt dat vrouwen minder snel een baan in een andere stad accepteren dan mannen. Dit is zelfs het geval als vrouwen in een gelijke professionele situatie zitten als de man.

De voordelen die de man heeft bij de migratie zullen in dit geval zwaarder wegen dan die van de vrouw. Deze hypothese wordt de mannelijke dominantie (male dominance) hypothese genoemd (Smits, 2003)

Deze mannelijke dominantie heeft de termen gedwongen blijver (tied stayer), meestal de man, en gedwongen vertrekkers (tied mover), meestal de vrouw, doen opkomen (Bielby and Bielby, 1992). De vrouw is meestal de gedwongen vertrekkers doordat het human capital van de man vaak hoger is dan dat van de vrouw, waardoor het koppel eerder zal migreren als dit de man nog verder

vooruit helpt. De man is vaker de gedwongen blijver, dit omdat de vrouw haar macht gebruikt om migratie te voorkomen (Bielby & Bielby, 1992).

Wanneer beide partners een goede baan hebben zal het koppel gezamenlijk moeten beslissen welk van de carrières van beide partners belangrijker is. In theorie zou dit de partner moeten zijn met het hoogste human capital. In de praktijk is het toch nog vaak zo dat de vrouw zichzelf opoffert ten behoeve van de carrière van de man (Hiller, 2007)

Eerder onderzoek in Nederland heeft aangetoond dat er nog steeds gender verschillen bestaan in de migratiekeuze. (Smits, 2000) Ondanks dat het aandeel vrouwen op de arbeidsmarkt explosief is toegenomen sinds de jaren zestig (Hooghiemstra, 1993) en vrouwen steeds vaker hogere functies zijn gaan bekleden, wordt het grootste deel van de migraties nog steeds beïnvloedt door de carrière van de man. Dit klassieke patroon blijft in stand doordat vrouwen niet gelijk opgaan met de man in carrière mogelijkheden en salaris. Vrouwen zijn nog steeds de passieve volgers in het migratieproces. Dit komt door de natuur van de relatie tussen man en vrouw.

De dominantie van de man kan ook komen doordat in de meeste relaties de man ouder is. Dit houdt in dat zelfs wanneer het opleidingsniveau van beide partners gelijk is, de man vaak verder is in zijn carrière en vaak ook een hoger salaris heeft en het human capital van de man belangrijker wordt dan dat van de vrouw. Wanneer beide partners een baan hebben, maar het human capital van de man hoger is dan dat van de vrouw en er besloten wordt te migreren, kan dit de carrière van de vrouw negatief beïnvloeden (Smits, 2003).

6.3 Verwachtingen en hypothesen

6.3.1 Verwachtingen

Bovengenoemde theorieën gaan vooral over de migratiekeuzes van al werkende koppels. Verwacht wordt dat voor afgestudeerden de keuze om te migreren op een andere manier beïnvloedt zal worden. Wanneer maar een van beide partners een baan heeft en de andere partner nog geen baan, zal het human capital van de partner met een baan hoger zijn dan dat van de partner zonder baan. De partner zonder baan moet bij de keuze voor migratie afwegen welke factor het van het grootste belang is en of hij of zij achter de partner aangaat of dat hij of zij de migratiekeuze maakt op basis van een andere factor als stad, huizenmarkt of baan. Wanneer beide partners net afgestudeerd zijn en beide op zoek moeten naar een baan, verwachten wij dat de keuze om te migreren enigszins makkelijker zal worden. Geen van beide partners hoeft een baan op te geven en de keuze om te migreren wordt minder beïnvloed door locatie. De keuze zal nu waarschijnlijk worden afgestemd op een eventueel aanbod van een goede baan voor een van beide partners, welke het meest aan de wensen van beide partners voldoet qua locatie en salaris.

Wanneer een van de partners jonger is, de ander een hoger opleidingsniveau en een hoger salaris heeft, lijkt het vanuit bovengenoemde theorieën logisch dat het koppel ervoor kiest om te migreren, ongeacht gender. Dus wanneer de vrouw een hoger human capital heeft en dit kan vergroten door te migreren zal het koppel er waarschijnlijk voor kiezen te verhuizen en in dit geval zal de man de volger zijn.

6.3.2 Hypothesen

Uit de bovenstaande literatuur en de verwachtingen kunnen we een aantal hypothesen opstellen.

De eerste hypothese is; *Migratiegedrag wordt beïnvloed door een eventuele partner.*

De tweede hypothese is; *Migratiegedrag wordt beïnvloed door de sekse van de afgestudeerde.*

Uit bovenstaande theorie kunnen we hier een deelhypothese uit afleiden die luidt; *Vrouwen gaan nog steeds vaker achter de man aan dan andersom.*

De derde hypothese is; *De factor partner is een belangrijker migratiemotief dan arbeidsmarkt.*

Deze hypothese kunnen we specificeren door er gender verschillen aan toe te voegen; *Voor vrouwen is de factor partner, in tegenstelling tot de arbeidsmarkt, belangrijker dan voor mannen bij het maken van hun migratiekeuze.*

6.4 Methoden

Om de deelvragen te beantwoorden en de hypothesen te testen zijn er in de enquête 7 specifieke vragen opgenomen over de factor partner, deze zijn te zien in appendix A.

Bij de eerste vraag werd een selectie gemaakt of de afgestudeerde wel of geen partner had tijdens het afstuderen. Degenen die hier ja invulden kregen ook de rest van de vragen over de partner. Degenen die nee hadden ingevuld werden automatisch doorgestuurd naar de rest van de vragenlijst.

Zes van de zeven vragen zijn meerkeuzevragen, alleen de vraag over de grootte van het leeftijdsverschil op het moment van afstuderen was een open vraag.

Door middel van kruisanalyses zullen de resultaten tegen elkaar af worden gezet en zal geprobeerd worden de hypothesen te testen. Deze zullen schematisch weergegeven worden in tabellen en zo nodig duidelijk gemaakt worden in staafdiagrammen.

6.5 Analyse van de data over de factor partner

De uitkomsten uit de enquête hebben genoeg informatie geleverd om een analyse te maken. Allereerst kijken we naar wat algemene resultaten die uit de enquête zijn gekomen op het onderdeel over de partner. Hierna zullen meer specifieke resultaten worden besproken naar aanleiding van de gestelde deelvragen en hypothesen.

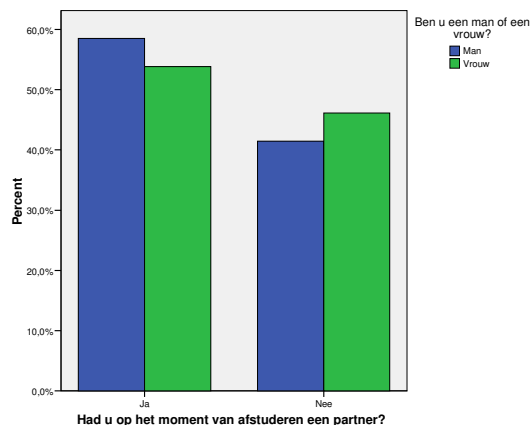
In figuur 6.1 zijn de resultaten van het aantal respondenten met een partner weergegeven. Van de in totaal 183 respondenten hebben 168 de vraag of zij tijdens het afstuderen een partner hadden beantwoordt. Van de 168 respondenten had 58,9% op het moment van afstuderen wel een partner en 41,1% niet.

Figuur 6.1: Had u tijdens het afstuderen een partner?

Bron: Enquête migratie afgestudeerden RuG, 2008

Figuur 6.2: Had u tijdens het afstuderen een partner? Man/vrouw.

Bron: Enquête migratie afgestudeerden RuG, 2008

Binnen deze groep is er ook onderscheid gemaakt tussen mannen en vrouwen. 123 mannen en 39 vrouwen hebben de vraag beantwoordt. In figuur 6.2 is te zien dat van de mannen 58,5% wel een partner had op het moment van afstuderen en 41,5% niet. Bij de vrouwen was dit respectievelijk 53,8% en 46,2%.

In totaal hebben 167 respondenten de vraag of zij een partner hadden tijdens het afstuderen en aan welke faculteit ze hebben gestudeerd beiden ingevuld. Hiervan waren er 69 van de Faculteit der Ruimtelijke Wetenschappen en 98 van de Economische en Bedrijfskundige Faculteit. Van de FRW studenten had 62,3% tijdens het afstuderen wel een partner, tegenover 56,1% van de EBF studenten.

Leeftijdsverschil partners

Uit de gender role theorie is naar voren gekomen dat de man vaak ouder is in een relatie. Dit heeft invloed op het human capital van het koppel. Uit dit onderzoek is gebleken dat de man in 80 procent van de gevallen ouder is dan de vrouw, die in 19 procent van de gevallen ouder blijken, zie figuur E1 in appendix E. Dit kan voor de relatie betekenen dat de man een hoger human capital heeft opgebouwd. De voordelen die hij heeft bij de migratie kunnen hierdoor groter zijn dan die van de vrouw.

De literatuur stelde ook dat de jongere partner vaak achter de oudere partner aangaat. Dit vanwege het hogere human capital van de oudere partner. Om dit te kunnen testen is de variabele 'Heeft u bij uw migratiekeuze rekening gehouden met de situatie van de partner?' omgezet in een dummyvariabele. De optie 'Ja, naar de stad van partner verhuisd' is omgezet in een 1. De andere opties zijn veranderd in een 0. Van deze dummyvariabele hebben we de gemiddelden vergeleken tussen jongere en oudere partners. Hieruit is gebleken dat 25% van de partners die jonger is achter de partner aangaat en 11% van de oudere partners, dit is weergegeven in tabel E1 in appendix E. Dit komt overeen met het groter aantal jongere vrouwen en het feit dat vrouwen gemiddeld vaker achter de man aangaan dan andersom. Dus de vooraf bestudeerde literatuur blijkt voor dit onderzoek ook op te gaan. Pas afgestudeerde vrouwen gaan vaker achter de man aan, dit omdat ze vaak jonger zijn dan hun partner.

Situatie van de partner op het moment van afstuderen

De situatie van de partner speelt een grote rol in de keuze om wel of niet te migreren voor de partner. In figuur 6.3 op de volgende pagina zijn de resultaten weergegeven in de vorm van een grafiek. In dit figuur is te zien dat de situatie van de de partner vooral een grote rol speelt voor koppels die tegelijkertijd aan het afstuderen waren. Van deze koppels heeft 75% er samen voor gekozen te migreren. Van de respondenten die een partner hadden die op dat moment nog aan het studeren was in Groningen, heeft 52,8% los van de partner de keuze gemaakt om te migreren. Van de respondenten met een partner werkend in een andere stad heeft het grootste gedeelte ervoor gekozen naar de stad van de partner te verhuizen, maar dit verschilt niet veel met de afgestudeerden die een werkende partner hadden in een andere stad er samen hebben gekozen voor een stad.

Uit een kruisvergelijking die is uitgevoerd, is gebleken dat er een significant verband bestaat tussen de situatie van de partner op het moment van afstuderen en het rekening houden met die situatie bij het maken van de migratie keuze, weergegeven in tabel 6.1.

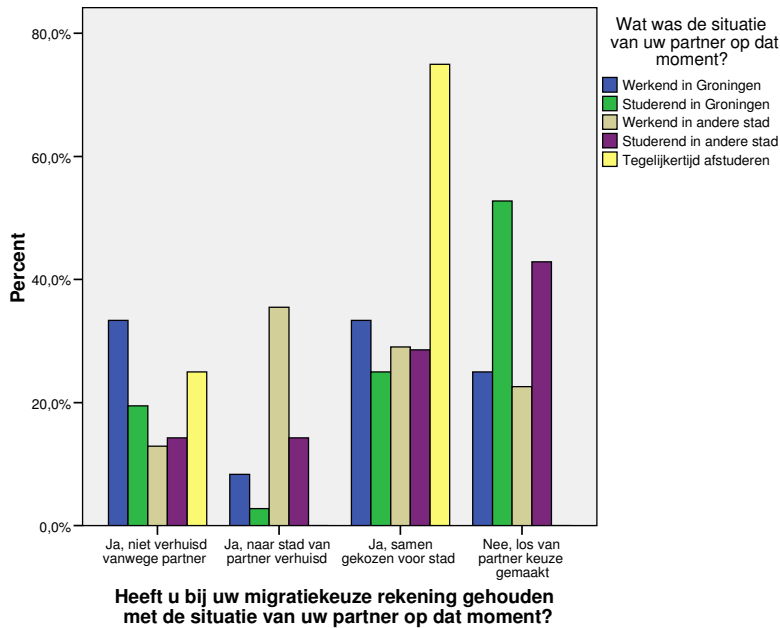
Hierin hebben we ook onderscheid gemaakt tussen mannen en vrouwen. Er is gebleken dat er een significant verschil is tussen mannen en vrouwen en de situatie van hun partner op dat moment, dit is weergegeven in tabel E2 in appendix E. Van de vrouwen had 66,7% op het moment van afstuderen een partner werkend in een andere stad, tegenover 22,2% van de mannen. Bij de mannen is het aantal partners studierend in Groningen het hoogst, namelijk 43,1%.

Tabel 6.1: Nulhypothesen situatie van de partner op het moment van afstuderen.

Nulhypothese	Sig.
<i>Er is geen verband tussen het rekening houden met de partner bij de migratiekeuze en de situatie van de partner op dat moment.</i>	.018**
<i>Er is geen verschil tussen mannen en vrouwen en de situatie van hun partner op het moment van afstuderen.</i>	.001***

Bron: Enquête migratie afgestudeerden RuG, 2008 (eigen bewerking)

Figuur 6.3: Situatie van partner en rekening houden met die situatie

Bron: Enquête migratie afgestudeerden RuG, 2008 (eigen bewerking)

Migratiegedrag wordt beïnvloed door een eventuele partner.

De eerste hypothese is getest door de vraag of er op het moment van afstuderen wel of geen partner was af te zetten tegen de vraag of ervoor gekozen is uit Groningen te verhuizen. Uit de kruisvergelijking is gebleken dat van de afgestudeerden die wel een partner hadden 22.2% niet verhuisd is uit Groningen, 8,1% terug is gegaan naar de gemeente van herkomst en 57,6% naar een andere gemeente is verhuisd. Van de afgestudeerden die geen partner hadden is dit 18,8%, 8,7% en 60,9%. Om een verband aan te tonen tussen de resultaten is de Chi-kwadraat toets uitgevoerd. Hieruit is gebleken dat er geen significant verband is tussen het hebben van een partner en het verhuizen na de studie uit Groningen.

Er is wel een significant verband aangetoond tussen rekening houden met een partner bij de migratiekeuze en het verhuizen uit Groningen. Deze resultaten zijn weergegeven in tabel 6.2.

Tabel 6.2: Nulhypotesen migratiegedrag wordt beïnvloed door een eventuele partner.

Nulhypothese	Sig.
<i>Er is geen significant verband tussen het hebben van een partner en de keuze om te verhuizen</i>	.955
<i>Er is geen verband tussen het verhuizen uit Groningen na de studie en rekening houden met de partner bij de migratiekeuze</i>	.002***

Bron: Enquête migratie afgestudeerden RuG, 2008 (eigen bewerking)

Migratiegedrag wordt beïnvloed door de sekse van de afgestudeerde.

Vrouwen gaan nog steeds vaker achter de man aan dan andersom.

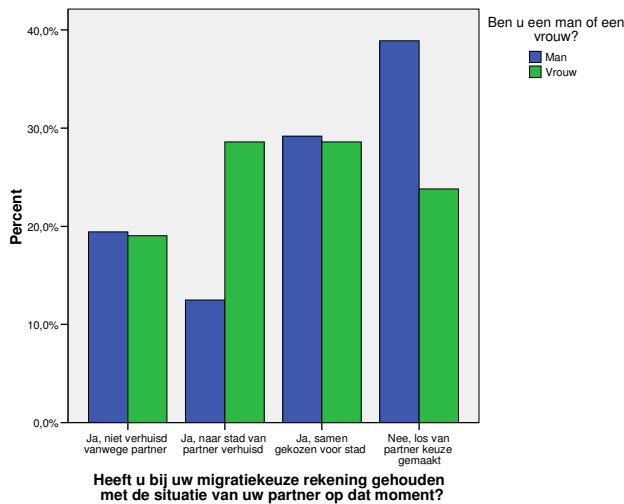
Om de tweede hypothese te testen is er onderscheid gemaakt tussen de migratiemotieven van mannen en vrouwen. Hierbij wordt gekeken hoeveel procent van de vrouwen en hoeveel procent van de mannen bij hun migratiekeuze rekening hebben gehouden met de situatie van hun partner op dat moment.

Uit een kruisvergelijking is gebleken dat van de mannen 19,4% niet verhuisd is vanwege de partner, 12,5% naar de stad van de partner is verhuisd, 29,2% er samen voor een stad heeft

gekozen en 38,9% los van de partner een keuze heeft gemaakt. Bij de vrouwen zijn dit respectievelijk 19%, 28,6%, 28,6% en 23,8%.

Er is hier geen significant verband aangetoond, weergegeven in tabel 6.3. In figuur 6.4 zijn de resultaten weergegeven in een grafiek. Hieruit kan wel worden opgemaakt dat vrouwen, in vergelijking met mannen, relatief vaker achter de man aangaan dan andersom. Mannen maken relatief vaker zelf de beslissing te verhuizen, zonder de partner mee te nemen in deze beslissing.

Figuur 6.4: Migratiemotief verschillen man/vrouw

Bron: enquête migratie afgestudeerden RuG, 2008 (eigen bewerking)

Tabel 6.3: Nulhypothese migratiegedrag wordt beïnvloed door de sekse van de afgestudeerde

Nulhypothese	Sig.
<i>Er is geen significant verschil tussen mannen en vrouwen in hun migratiemotief met betrekking tot de partner.</i>	.302

Bron: Enquête migratie afgestudeerden RuG, 2008 (eigen bewerking)

De factor partner is een belangrijker migratiemotief dan arbeidsmarkt.

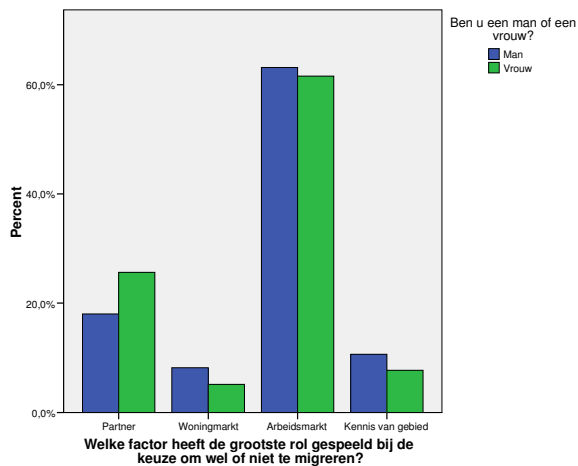
Voor vrouwen is de factor partner, in tegenstelling tot de arbeidsmarkt, belangrijker dan voor mannen bij het maken van hun migratiekeuze.

Om de derde hypothese te testen is een frequentietabel gemaakt en hieruit een staafdiagram afgeleid, deze is weergegeven in figuur A13 in appendix A. Uit dit staafdiagram blijkt dat 61,6% van de afgestudeerden de arbeidsmarkt als belangrijkste migratiemotief heeft gebruikt. Maar 20,9% geeft aan de partner als belangrijkste migratiemotief te kiezen.

Wanneer we onderscheid maken tussen mannen en vrouwen zien we in figuur 6.5 dat bij 18% van de mannen en 25,6% van de vrouwen de partner de belangrijkste rol heeft gespeeld bij de keuze om wel of niet te migreren. Maar ook bij deze vergelijking blijkt dat de factor arbeidsmarkt het belangrijkste is geweest, zowel voor mannen als voor vrouwen. 63,1% van de mannen geeft aan tegenover, 61,5% van de vrouwen.

Door middel van een Chi-kwadraat toets is aangetoond dat er geen significant verschil is tussen mannen en vrouwen in de keuze voor het belangrijkste migratiemotief, weergegeven in tabel 6.4. Wel kunnen we uit deze toets afleiden dat de factor partner voor vrouwen relatief belangrijker is dan voor mannen.

Figuur 6.5: Belangrijkste factor migratie man/vrouw.

Bron: Enquête migratie afgestudeerden RuG, 2008 (eigen bewerking)

Tabel 6.4: Nulhypothese de factor partner is een belangrijker migratiemotief dan de arbeidsmarkt

Nulhypothese	Sig.
<i>Er is geen verschil tussen mannen en vrouwen en hun keuze in het belangrijkste migratiemotief.</i>	.681

Bron: Enquête migratie afgestudeerden RuG, 2008 (eigen bewerking)

6.6 Conclusie

Er is weinig veranderd in het migratiegedrag van mannen en vrouwen met betrekking tot de partner. Ondanks het toenemend aantal vrouwen op de arbeidsmarkt en de grotere carrièremogelijkheden, stellen zij nog steeds hun relatie voor op hun persoonlijke wensen en ontwikkeling.

De vrouw is nog steeds een 'tied mover'. Zij verhuist vaker vanwege de partner dan dat de man dat doet. Dit komt mede doordat de vrouw vaker een partner heeft die werkt in een andere stad. De partner heeft hierdoor meer human capital opgebouwd dan de vrouw, hierdoor zijn de verliezen van de man bij de migratie groter dan die van de vrouw, die nog geen vaste baan heeft. Mannen geven aan vaker een partner te hebben die nog studeert in Groningen terwijl zij afstuderen. Hierdoor maken zij vaker los van hun partner de keuze om te migreren. Tussen de situatie van de partner op het moment van afstuderen en het rekening houden met deze situatie is dan ook een significant verband aangetoond.

Wat betreft leeftijdsverschil is er ook nog steeds weinig veranderd tussen mannen en vrouwen. Volgens de gender role theorie zijn mannen vaak ouder dan vrouwen en hierdoor zouden zij meer human capital hebben opgebouwd. Uit dit onderzoek blijkt dat de man in 80 procent van de gevallen inderdaad ouder is. De man heeft in dit geval een hoger human capital. Dit geeft de man bij de migratiekeuze een grotere invloed. Mannen maken in 38,9% van de gevallen los van de partner de keuze om te migreren. Dit komt doordat zij vaak een partner hebben die nog in Groningen studeert als zij aan het afstuderen zijn.

Van de respondenten die jonger waren dan hun partner op dat moment is 25% naar de stad van de partner verhuisd, tegenover 11% van de respondenten die jonger waren. Dit betekent dat wat leeftijd betreft in de relatie hier geen verschil is tussen de werkende koppels uit de literatuur en pasafgestudeerde koppels uit dit onderzoek.

De factor partner is echter niet het belangrijkste motief voor de vrouw om te verhuizen. De arbeidsmarkt speelt hierbij nog steeds de grootste rol. Dit geldt niet alleen voor vrouwen, ook iets meer dan 60% van de mannen zegt de arbeidsmarkt de belangrijkste factor te vinden bij het

maken van hun migratiekeuze. Het verschil tussen mannen en vrouwen hierin is niet significant. Toch kan er gezegd worden dat vrouwen de factor partner relatief belangrijker vinden. 25,6% van de vrouwen tegenover 18% van de mannen zegt de partner de belangrijkste factor te vinden in de migratiekeuze.

7 Master- keuzemotieven *(Door Henrick van Niekerk)*

7.1 Inleiding

Er zijn verschillende oorzaken die het migratiegedrag onder afgestudeerden verklaren, zoals beschreven in de voorgaande hoofdstukken van dit bachelorproject. In dit hoofdstuk zal ingegaan worden op de keuzemotieven van EBF en FRW studenten om bij de Rijksuniversiteit Groningen te blijven of bij een andere Universiteit in Nederland een Master- opleiding te volgen. Het Noorden telt twee Universiteiten en dat zijn de Rijksuniversiteit en de Open Universiteit⁵, beiden gesitueerd in Groningen. De dichtstbijzijnde andere Universiteiten bevinden zich in Twente en Utrecht met reistijden respectievelijk van 1 uur en 43 minuten en 1 uur en 47 minuten (Routenet, 2008). Het moge duidelijk zijn dat als iemand van plan is de Rijksuniversiteit te verlaten voor een andere Universiteit in Nederland, hij/zij vanwege de lange reistijden niet in Groningen blijft wonen.

Het doel van dit onderzoek is om na te gaan welke keuzemotieven doorslaggevend zijn voor afgestudeerde Bachelor- en Master- studenten⁶ van de Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen en de Faculteit Economie en Bedrijfskunde om een Master- opleiding te volgen bij de Rijksuniversiteit Groningen of elders. Dit wordt bepaald met behulp van een enquête, waarin gevraagd wordt naar de waardering van negentien keuzemotieven.

De **hoofdvraag** van het onderzoek luidt:

Wat zijn de verschillen in waardering voor Master- keuzemotieven tussen FRW en EBF studenten?

Voor de beantwoording van deze hoofdvraag zijn de volgende deelvragen (en subdeelvragen) opgesteld:

- 1) Hoe groot is het percentage studenten dat een Master- opleiding gaat volgen aan een andere Universiteit dan de RuG?
 - Waar gaan de RuG verlaters heen?
 - Is er sprake van een significant verschil tussen studenten FRW en studenten EBF wat betreft het volgen van een Master- opleiding elders dan de RuG?
- 2) Welke waardering hebben FRW en EBF studenten voor de Master- keuzemotieven?
 - Is er sprake van een significant verschil tussen studenten van FRW en EBF in de waardering van Master- keuzemotieven?
 - Welke psychologische achtergrond verklaart de waardering van een Masterkeuze? Verschil en overeenkomsten tussen FRW en EBF studenten?
- 3) Welke waardering geven FRW en EBF studenten, die bij de RuG blijven, aan de Master- keuzemotieven?

De doelstelling van het Bachelorproject betreft het in kaart brengen van de migratiepatronen van Groninger afgestudeerden en de achtergronden hiervan. Het is daarom belangrijk dat eerst onderzocht wordt hoe groot het percentage Bachelor afgestudeerden is dat de RuG verlaat om elders een Master- opleiding te gaan volgen. Ten tweede zal onderzocht worden welke waardering FRW en EBF studenten hebben voor de gevraagde Master- keuzemotieven. Ten slotte wordt aandacht besteed aan de waardering voor de keuzemotieven van FRW en EBF studenten die bij de RuG blijven. Bij de deelvragen wordt, indien het aantal respondenten groot

⁵ Open Universiteit wordt in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten.

⁶ Het betreft voor een deel afgestudeerde Master- studenten die een tweede Master- opleiding gaan volgen.

genoeg is, een onderscheid gemaakt tussen studenten FRW en EBF. De reden hiervoor is dat het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap studenten Sociale Geografie en Planologie in de sector gedrag en maatschappij ingedeeld heeft en studenten economie in de sector economie. We hebben dus te maken met twee karakteristieke groepen studenten in dit onderzoek. De eerste gedachte hierbij is dat er een redelijke kans bestaat om significante verschillen aan te tonen tussen deze twee groepen. De resultaten zullen uitwijzen of dit het geval is.

In paragraaf 2 zal worden ingegaan op de achtergrond theorieën met betrekking tot dit onderzoek. Hierbij komen *human capital theorie*, *social capital theorie*, *pull factoren* en reeds gehouden *landelijk onderzoek* aan bod. Bekeken wordt of het aanbod van Master- opleidingen op andere faculteiten Bedrijfskunde/Economie/Ruimtelijke Wetenschappen diverser is en daarom zou kunnen fungeren als een 'pull- factor'. Bovendien zal ingegaan worden op de reputatie van de faculteiten in Nederland, die tevens zou kunnen werken als 'pull- factor'. Paragraaf 2 wordt afgesloten met twee hypothesen. De resultaten van de gehouden enquête zullen in paragraaf 3 gegeven worden. Tenslotte zal afgesloten worden met een conclusie en discussie in paragraaf 4.

7.2 Achtergronden en landelijk onderzoek

7.2.1 Human capital theorie

Met betrekking tot het onderzoek kan de 'human capital' theorie toegepast worden. Het volgen van onderwijs kan gezien worden als een investeringsproject met kosten en baten. Dit geldt ook voor het volgen van een Master- opleiding. Tijdens de studie zijn er bepaalde kosten die gemaakt worden, denk hierbij bijvoorbeeld aan loon dat een student misloopt. De belangrijkste aspecten van deze theorie zijn dus de financiële. Het volgen van een studie heeft een prijs en de opbrengsten na het afronden van de opleiding (de Jong, Roeleveld, Webbink, 1997). Het volgen van een Master- opleiding aan een andere faculteit dan de RuG kan extra kosten met zich mee brengen, omdat men verhuist en nieuwe woonruimte moet inrichten

Tegenwoordig wordt regelmatig gesproken over werken na de bacheloropleiding. Hoewel dit niet zo voor de hand ligt, aangezien men pas volledig afgestudeerd is na het behalen van een Bachelor- en Master- opleiding, moet hier wel rekening mee gehouden worden. De OCW Studentenmonitor 2007 laat zien dat ongeveer 5% van de WO- studenten na het behalen van hun bachelor wil gaan werken in plaats van studeren. In principe lopen studenten die wel een Master- opleiding volgen ongeveer een tot twee jaar salaris mis. Dit zijn 'alternatieve kosten' (opportunity costs) (van 't Klooster e.a., 1989). Het gevraagde keuzemotief *arbeidsmarktperspectief* heeft hierop betrekking. De OCW Studentenmonitor 2007 laat zien dat 59% van de WO- studenten het *arbeidsmarktperspectief* belangrijk vinden voor het volgen van een Master- opleiding. De 'human capital' theorie stelt dat wanneer een student verhuist (emigreert) dit een economisch voordelige keuze moet zijn: de baten moeten in de toekomst de kosten overtreffen (Brugmans, Minderhoud, van Vugt, 2007).

Naar aanleiding van deze theorie kan het keuzemotief *moeilijkheidsgraad* ook als een kosten-baten afweging worden gezien. Een moeilijke Master- opleiding kan bij een student gemengde gevoelens te weeg brengen. Aan de ene kant kan het leiden tot het niet kiezen van de Master, omdat men het niveau niet denkt aan te kunnen of simpelweg geen zin heeft om extra intellectuele input te stoppen in deze opleiding als men met minder moeite een andere opleiding kan behalen. Aan de andere kant is het halen van een Master- opleiding met een moeilijker status een visitekaartje die een werkzoekende afgeeft aan een toekomstige werkgever. In dit geval overtreffen de baten de kosten.

7.2.2 Social capital theorie

Het centrale aspect van de 'social capital' theorie is dat sociale relaties een hulpmiddel zijn voor personen en organisaties om bepaalde doelen te bereiken. De oorzaak waarom mensen gelukkiger, meer financiële middelen en gezonder zijn dan andere mensen is niet alleen te vinden in hun humaan, fysiek of financieel kapitaal maar ook in hun relaties (Vrooman, 2001). Anders gezegd: sociale netwerken zijn van belang bij de verdeling van kansen. De definitie van sociaal kapitaal kan als volgt worden omschreven: "een sociaal netwerk en alle hulpbronnen die via dat sociaal netwerk gemobiliseerd kunnen worden" (Verhoeven, Jansen, Tazelaar, 2000). Sociale hulpbronnen (relaties) vormen middelen waarmee men doelen kan bereiken op de arbeidsmarkt. Relaties kunnen dus gezien worden als productiemiddelen (Flap, 1987).

Het keuzemotief *sociale netwerk verbreden* heeft betrekking op de 'social capital' theorie. Stel dat een afgestudeerde Bachelorstudent besluit een Master- opleiding buiten Groningen te volgen om zijn/haar sociale netwerk te verbreden dan kan dit gezien worden als een relationele investering om later bepaalde doelen te bereiken op de arbeidsmarkt, want een groter sociaal netwerk kan de kansen van een persoon in de samenleving vergroten. Belangrijk hierbij is dat deze kansen niet alleen betrekking hebben op financiële aspecten, maar ook bijvoorbeeld op geluk of gezondheid.

7.2.3 Pull factoren

'Pull factoren' (de Ruijter, 2002) kunnen een belangrijke rol spelen bij de keuze van studenten om elders een Master- opleiding te volgen. De volgende keuzemotieven in de enquête behoren tot deze pull factoren: *moeilijkheidsgraad, arbeidsmarktperspectief, unieke inhoud Master- opleiding, kansen buitenlandverblijf, promotietraject/stage, aansluiting op persoonlijke interesses, aansluiting op capaciteiten, kans op ontplooiing, interessante afstudeerrichting, kwaliteit opleiding, gevarieerd Master aanbod, reputatie faculteit en aantrekkelijke stad.*

In dit onderzoek gaat het om persoonlijke wensen van Master- afgestudeerden: niet elke student zal dezelfde keuzemotieven belangrijk vinden voor het volgen van een Master- opleiding. Desalniettemin zullen een aantal bovenstaande keuzemotieven belangrijker zijn dan andere. In het algemeen kunnen we stellen dat iemand een Master- opleiding volgt, omdat daar zijn/haar interesses liggen. Wanneer een student geen Master- opleiding bij de RuG kan vinden, die aansluit op zijn/haar persoonlijke interesses, zal hij/zij overwegen om naar een andere Universiteit te gaan. De unieke inhoud van Master- opleidingen bij andere Universiteiten kan studenten aantrekken als de RuG geen vergelijkbare alternatieven biedt. Denk hierbij aan een nieuwe Master- opleiding, die zich onderscheidt van de rest en daardoor vaak interessant gevonden wordt door studenten.

Het keuzemotief *arbeidsmarktperspectief* lijkt op het eerste gezicht ook belangrijk, omdat men na het behalen van een Master- opleiding(en) het liefst snel een goede baan wil bemachtigen. Een logische redenering voor de keuze van een Master- opleiding is dat men kiest voor een Master, die op de eerste plaats aansluit op persoonlijke interesses en ten tweede perspectief biedt op de arbeidsmarkt.

Universiteit Utrecht biedt de meeste Master- opleidingen op het gebied van Ruimtelijke Wetenschappen, Economie en Bedrijfskunde⁷ (zie appendix F, tabel F1). Groningen neemt een 4^e plaats in wat betreft Ruimtelijke Wetenschappen gerelateerde Master- opleidingen en een 5^e plaats wat betreft Economie en Bedrijfskunde gerelateerde Master- opleidingen. Amsterdam neemt een sterke positie in wat betreft het aanbod Master- opleidingen, doordat het twee Universiteiten telt. Een Groningse student die elders een Master- opleiding wil volgen heeft in

⁷ Het betreft een indicatie van het aantal Master- opleidingen. Het is lastig om het exacte aantal Master- opleidingen te bepalen voor economie en bedrijfskunde, aangezien de faculteiten verschillend zijn ingedeeld. Bijvoorbeeld: Groningen heeft een faculteit rechtsgeleerdheid en een faculteit economie en bedrijfskunde gescheiden van elkaar, maar Rotterdam heeft een faculteit recht, economie, bestuur en organisatie gecombineerd.

Amsterdam de keuze uit achttien Ruimtelijke Wetenschappen gerelateerde en zesendertig Economie en Bedrijfskunde gerelateerde Master- opleidingen. Het is te verwachten dat een relatief groot en gevarieerd aanbod van Master- opleidingen studenten van andere Universiteiten kan aantrekken. In dat geval ligt het voor de hand dat RuG studenten naar Utrecht of Amsterdam vertrekken als ze geen Master- opleiding bij de RuG willen volgen.

De afgelopen jaren heeft de Erasmus Universiteit Rotterdam de beste reputatie op het gebied van Bedrijfswetenschappen. Voor economische studies hebben de Universiteit Maastricht en Tilburg het meeste aanzien. De Universiteit van Amsterdam en de Universiteit Utrecht hebben de beste reputatie omtrent Ruimtelijke Wetenschappen (zie appendix F, tabellen F2 en F3). Elk jaar scoren de Universiteiten bijna hetzelfde wat betreft reputatie. Het is opvallend dat Groningen nooit een eerste plaats heeft bemachtigd voor Sociale Geografie en Planologie, Bedrijfswetenschappen en Economie⁸. Aan de andere kant zijn de onderlinge verschillen tussen Universiteiten elk jaar minimaal (verschil in tienden). Om deze reden is de verwachting dat studenten EBF en FRW niet naar een andere Universiteit verhuizen, omdat deze een betere reputatie heeft.

7.2.4 Landelijk onderzoek (1): Studenten gesegmenteerd

Psychologische dimensie

De psychologische dimensie is de manier waarop men voor zichzelf betekenis geeft aan studeren. Aan de ene kant wordt deze dimensie gekarakteriseerd door een intrinsieke motivatie. Het doel van een activiteit ligt in de activiteit zelf: studeren om het studeren. Intrinsiek gemotiveerde studenten vinden studeren op zichzelf interessant en lonend. Studeren is een kans om je in het algemeen als mens te ontwikkelen, kennis en vaardigheden te vergaren voor het vak waarvoor men interesse heeft en met de vergaarde kennis een bijdrage te leveren aan de samenleving. Aan de andere kant wordt de psychologische dimensie gekarakteriseerd door een extrinsieke motivatie. Dit houdt in dat studeren puur een middel is om een bepaald doel te bereiken: geld, aanzien en/of status, kortom bestaanszekerheid. Extrinsiek gemotiveerde studenten hopen dat studeren sociale en/of materiële beloningen op zal brengen. Het is statistisch aangetoond dat extrinsiek gemotiveerde studenten meer te vinden zijn in de sector economie dan in de sector gedrag en maatschappij. In de sector gedrag en maatschappij komen relatief gezien meer intrinsiek gemotiveerden voor (TNS NIPO CONSULT: Nijhof en Mazor, 2006).

7.2.5 Landelijk onderzoek (2): Studentenmonitor

Tabel 7.1 geeft de percentages studenten aan die de betreffende keuzemotieven belangrijk vonden. De tweede tabel maakt hierbij nog de scheiding tussen de sector economie en de sector gedrag en maatschappij (waaronder de ruimtelijke wetenschappen vallen).

⁸ FRW RuG is in 2008 als beste beoordeeld voor de Master- opleidingen, maar de hierboven genoemde tabellen hebben betrekking op de reputatie van Bacheloropleidingen. Pas sinds 2008 wordt door Elsevier een scheiding gemaakt tussen de reputatie van Bachelor en Master- opleidingen.

Tabel 7.1: Waardering keuzemotieven 'belangrijk'

Keuzemotieven Master	%
Inhoudelijk interessant	90
Aansluiting op Bachelor	68
Arbeidsmarktperspectief	55
Promotietraject	21
Kansen buitenlandverblijf	17

Tabel 7.2: Waardering keuzemotieven 'belangrijk' naar sector

Keuzemotieven Master	Economie %	Gedrag en maatschappij %
Inhoudelijk interessant	81	94
Aansluiting op Bachelor	65	61
Arbeidsmarktperspectief	74	57
Promotietraject	7	15
Kansen buitenlandverblijf	9	14

Bron: studentenmonitor, 2006 (eigen bewerking)

Een groot verschil is te zien bij de waardering van het arbeidsmarktperspectief. Studenten economie vinden dit keuzemotief veel belangrijker dan studenten gedrag en maatschappij (ResearchNed: van den Broek e.a., 2006).

7.2.6 Landelijk onderzoek (3): Bachelors Loyalty Benchmark

Uit de Bachelors Loyalty Benchmark (Newcom Research & Consultancy: Duchateau en Buitinga, 2007), een landelijk representatief onderzoek uitgevoerd door Newcom Research & Consultancy, blijken er flinke verschillen in de waardering voor Master- keuzemotieven te bestaan tussen studenten die aan hun huidige Universiteit blijven of vertrekken. Onderstaande tabellen geven de resultaten weer.

Tabel 7.3: Waardering keuzemotieven om bij eigen Universiteit te blijven (N = 4080)

Keuzemotieven Master	%
Master sluit goed aan op Bachelor	88
Master sluit goed aan op interesses	86
Voelt goed om op de huidige Universiteit te studeren	85
Tevreden over kwaliteit onderwijs	83
Gewend met manier van werken op huidige Universiteit	79

Tabel 7.4: Waardering keuzemotieven om naar een andere Universiteit te gaan (N = 720)

Keuzemotieven Master	%
Master op andere Universiteit heeft unieke inhoud	70
Nieuwsgierig naar Master op andere Universiteit	68
Interessante(re) afstudeerrichting op andere Universiteit	66
Meer ontplooiën met Master op andere Universiteit	64
Master op andere Universiteit sluit beter aan bij interesses	61

Bron: Duchateau en Buitinga (Newcom Research & Consultancy), 2008 (eigen bewerking)

De studentenmonitor (ResearchNed) en de Bachelors Loyalty Benchmark (Newcom) zijn analyses van studenten- responsen van meerdere Universiteiten in Nederland. Uit de studentenmonitor blijkt dat 14% van de studenten in Nederland een Master- opleiding volgt aan een andere Universiteit dan waar ze hun Bachelor- opleiding hebben afgerond. De Bachelors Loyalty Benchmark toont aan dat 15% van de studenten in Nederland van plan is om elders een Master- opleiding te volgen. Gemak is de belangrijkste reden om bij de eigen faculteit te blijven (Berkel, 2008).

Ons onderzoek heeft uitsluitend betrekking op respondenten van RuG afgestudeerden. Zoals reeds beschreven in dit hoofdstuk vervult de Rijksuniversiteit Groningen een bijzondere functie, omdat het op relatief grote afstand is gelegen van andere Universiteiten. Switchen tussen Universiteiten in het Westen van Nederland hoeft niet per definitie te leiden tot verhuizingen, terwijl het verlaten van de RuG voor een andere Universiteit (bijna) altijd verhuizen tot gevolg heeft. De drempel om elders een Master- opleiding te volgen is hoger en de verwachting is dat ons onderzoek om die reden andere uitkomsten zal opleveren dan landelijk onderzoek. Het is aannemelijk om een iets lager percentage vertrekkende studenten te verwachten dan 14% à 15%.

7.2.7 Hypothesen

- 1) *Het aantal RuG studenten dat een Master- opleiding gaat volgen aan een andere Universiteit is kleiner dan het landelijk gemiddelde.*
- 2) *Studenten EBF zijn meer extrinsiek gemotiveerd dan studenten FRW. Studenten FRW daarentegen zijn meer intrinsiek gemotiveerd.*

7.3 Resultaten

Van 112 respondenten gaven 19 mensen aan elders een Master- opleiding te gaan volgen. Dit komt overeen met 17%. Kortom: 83% van de respondenten blijft 'trouw' aan de RuG en blijft. Van deze 19 RuG verlaters hebben 18 mensen aangegeven in de enquête waar ze heen gingen. Opvallend was dat 9 mensen een Master hebben gevolgd in Amsterdam (4 EBF respondenten en 5 FRW respondenten). Amsterdam lijkt populair, maar hierover kan geen geldige bewering worden gedaan, omdat N (=19) te klein is voor statistische analyse.

De resultaten laten zien dat 13,3% van FRW studenten en 19,7% van EBF studenten vertrekt. Er blijkt geen significant verschil te bestaan tussen studenten FRW en studenten EBF wat betreft het volgen van een Master- opleiding aan een andere Universiteit dan de RuG.

Uit de resultaten van de enquête blijkt dat men het keuzemotief *aansluiting op persoonlijke interesses* het belangrijkste vindt, gevolgd door *interessante afstudeerrichting* en *kans op ontplooiing*. Het keuzemotief *arbeidsmarktperspectief* scoort een redelijke zevende plaats. De *kwaliteit van de opleiding* wordt ook als belangrijk gewaardeerd, de *reputatie van de faculteit* daarentegen niet. *Gevarieerd Master- aanbod* scoort een matige 12^e plaats. Het minst belangrijke keuzemotief blijkt *al Master vakken gevolgd* te zijn (zie appendix F, tabel F4 voor de complete rangorde).

Interessant is de vraag of er een significant verschil bestaat tussen FRW en FEB studenten in de waardering van de keuzemotieven. Uit onderstaande tabellen is bij drie keuzemotieven een behoorlijk verschil in percentages tussen EBF en FRW respondenten te zien: *aansluiting op capaciteiten*, *moeilijkheidsgraad* en *al master vakken gevolgd*.

Tabel 7.5: Waardering keuzemotieven respondenten EBF (N = 34)

Rang	Keuzemotief voor Master	%
1	aansluiting op persoonlijke interesses	96.08
2	aansluiting op capaciteiten	88.24
2	interessante afstudeerrichting	88.24
4	kans op ontplooiing	78
5	kwaliteit opleiding	76
6	nieuwsgierigheid	74
7	arbeidsmarktperspectief	70
8	aansluiting op Bachelor	69.39
9	moeilijkheidsgraad	58.33
10	aantrekkelijke stad	56
11	unieke inhoud master	52
12	reputatie faculteit	44
13	goed gevoel bij studeren aan RUG	40
14	gevarieerd Master aanbod	36.73
15	verbreden sociaal netwerk	34
16	kansen buitenlandverblijf	30
16	promotietraject/stage	30
16	vertrouwd met manier van werken RUG	30
19	al Master vakken gevolgd	18

Tabel 7.6: Waardering keuzemotieven respondenten FRW (N = 50)

Rang	Keuzemotief voor Master	%
1	interessante afstudeerrichting	91.43
2	aansluiting op interesses	88.89
3	kans op ontplooiing	88.57
4	kwaliteit opleiding	79.41
5	nieuwsgierigheid	77.14
6	arbeidsmarktperspectief	73.53
7	aansluiting op capaciteiten	65.71
8	unieke inhoud master	64.71
9	aantrekkelijke stad	55.88
10	aansluiting op Bachelor	50
11	gevarieerd master aanbod	47.06
12	promotietraject/stage	41.18
13	verbreden sociaal netwerk	38.24
14	reputatie faculteit	35.29
14	moeilijkheidsgraad	35.29
16	goed gevoel bij studeren aan RUG	32.35
16	kansen buitenlandverblijf	32.35
18	vertrouwd met manier van werken RUG	29.41
19	al Master vakken gevolgd	3.03

Bron: enquête migratie afgestudeerden RuG, 2008 (eigen bewerking)

Tabel 7.7 toont een overzicht van opgestelde nulhypotheseën en p-waarden. Er is sprake van een significant verschil tussen studenten van FRW en EBF wat betreft de waardering van het keuzemotief *aansluiting op capaciteiten*. Van de FRW respondenten vindt 65,7% *aansluiting op capaciteiten* belangrijk en van de EBF respondenten 88,2%. Er is een zwak verband tussen de waardering van het keuzemotief *aansluiting op capaciteiten* en aan welke faculteit men heeft gestudeerd. EBF studenten vinden *aansluiting op capaciteiten* belangrijker dan FRW studenten.

Ten tweede is een significant verschil af te leiden tussen studenten van FRW en EBF wat betreft de waardering van het keuzemotief *moeilijkheidsgraad*. Van de FRW respondenten vindt 35,3% *moeilijkheidsgraad* belangrijk en van de EBF respondenten 58,3%. Er is sprake van een zwak verband tussen de waardering van het keuzemotief *moeilijkheidsgraad* en aan welke faculteit men heeft gestudeerd. EBF studenten vinden *moeilijkheidsgraad* belangrijker dan FRW studenten.

Het derde significante verschil zien we tussen studenten van FRW en EBF wat betreft de waardering van het keuzemotief *al Master vakken gevolgd*. Van de FRW respondenten vindt 3% *al Master vakken gevolgd* belangrijk en van de EBF respondenten 18%. Er is sprake van een zwak verband tussen de waardering van het keuzemotief *al Master vakken gevolgd* en aan welke faculteit men heeft gestudeerd. EBF studenten vinden *al Master vakken gevolgd* belangrijker dan FRW studenten.

Tabel 7.7: Overzicht nulhypotheseën, p-waarden, Phi en mate van significantie

nulhypothese	p waarde	Phi	Mate van significantie
Er is geen significant verschil tussen studenten FRW en studenten EBF wat betreft het volgen van een Master- opleiding aan een andere Universiteit dan de RUG	0,382	-	
Er is geen significant verschil tussen studenten van FRW en EBF wat betreft de waardering van het keuzemotief <i>aansluiting op capaciteiten</i>	0,012	0,272	**
Er is geen significant verschil tussen studenten van FRW en EBF wat betreft de waardering van het keuzemotief <i>moeilijkheidsgraad</i>	0,040	0,227	**
Er is geen significant verschil tussen studenten van FRW en EBF wat betreft de waardering van het keuzemotief <i>al Master vakken gevolgd</i>	0,040	0,225	**

Bron: enquête migratie afgestudeerden RuG, 2008 (eigen bewerking)

Tabel 7.8 laat de waardering zien voor de keuzemotieven van de studenten die bij de RuG bleven voor een Master- opleiding.

Tabel 7.8: Waardering keuzemotieven 'blijvers' EBF + FRW (N = 64)

Rang	Keuzemotief voor Master	%
1	aansluiting op persoonlijke interesses	90.91
1	interessante afstudeerrichting	90.91
2	aansluiting op capaciteiten	81.82
3	kans op ontplooiing	81.25
4	aansluiting op Bachelor	76.19
5	kwaliteit opleiding	75
6	nieuwsgierigheid	73.44
7	arbeidsmarktperspectief	71.88
8	aantrekkelijke stad	67.19
9	unieke inhoud master	57.81
10	moeilijkheidsgraad	46.77
11	gevarieerd Master aanbod	43.75
11	goed gevoel bij studeren RUG	43.75
12	verbreden sociaal netwerk	37.50
12	reputatie faculteit	37.50
13	promotietraject/stage	34.38
14	vertrouwd met manier van werken RUG	32.81
14	kansen buitenlandverblijf	32.81
15	al Master vakken gevolgd	12.7

Bron: enquête migratie afgestudeerden RuG, 2008 (eigen bewerking)

Ook in dit geval scoort *aansluiting op persoonlijke interesses* het hoogst, gevolgd door *interessante afstudeerrichting*. Een vergelijking van deze resultaten met de uitkomsten van het onderzoek van Newcom (tabel 7.9) levert aanzienlijke verschillen op, maar ook overeenkomsten. Onderstaande tabellen tonen de top vijf belangrijkste keuzemotieven⁹

Tabel 7.9: Waardering keuzemotieven om bij eigen Universiteit te blijven (N = 4080)

Masterkeuze huidige Universiteit	%
Master sluit goed aan op Bachelor	88
Master sluit goed aan op interesses	86
Voelt goed om op de huidige Universiteit te studeren	85
Tevreden over kwaliteit onderwijs	83
Gewend met manier van werken op huidige Universiteit	79

Bron: Duchateau en Buitinga (Newcom Research & Consultancy), 2008 (eigen bewerking)

Tabel 7.10: Waardering keuzemotieven om bij de RuG te blijven (N = 64)

Masterkeuze RUG 'blijvers'	%
Aansluiting op persoonlijke interesses	90.91
Interessante afstudeerrichting	90.91
Aansluiting op capaciteiten	81.82
Kans op ontplooiing	81.25
Aansluiting op Bachelor	76.19

Bron: enquête migratie afgestudeerden RuG, 2008 (eigen bewerking)

Aansluiting op Bachelor komt bij Newcom als best gewaardeerd keuzemotief naar voren: 88% van de studenten vond dit keuzemotief belangrijk. In onze resultaten staat *aansluiting op Bachelor* op een vierde plaats met 76% van de studenten die dit als belangrijk waardeerden.

⁹ Newcom publiceerde alleen een top vijf van belangrijkste keuzemotieven online. De resultaten van de overige keuzemotieven waren uitsluitend toegankelijk voor de opdrachtgevers van het onderzoek. De RuG behoorde niet tot deze opdrachtgevers.

Aansluiting op interesses scoorden in beide gevallen goed. Er is hier sprake van een klein verschil in percentage: 86% volgens Newcom en 91% in ons onderzoek. Ook een klein verschil zien we bij het keuzemotief *kwaliteit opleiding*: 83% volgens Newcom en 75% in onze resultaten. Een groot verschil is te vinden bij het keuzemotief *voelt goed om op de huidige Universiteit te studeren*. Dit staat volgens Newcom op een hoge derde positie (85%), maar bij ons onderzoek op een lage elfde plaats (44%) (tabel 7.8). Het grootste verschil zien we bij het keuzemotief *gewend met manier van werken op huidige universiteit*: een vijfde plaats volgens Newcom (79%) en een veertiende plaats (33%) in ons onderzoek (tabel 7.8).

7.4 Conclusie / discussie

Uit de resultaten is gebleken dat 83% van de FRW en EBF studenten de Rijksuniversiteit Groningen trouw blijven. Gemak (tijd, moeite en kosten) is een belangrijke reden om bij de huidige Universiteit te blijven. Bovendien is duidelijk geworden dat FRW en EBF studenten bij RuG Master- opleidingen voldoende *aansluiting op persoonlijke interesses, een interessante afstudeerrichting, aansluiting op capaciteiten en een kans op ontplooiing* vinden. De *kwaliteit van de opleiding* wordt ook als een belangrijk keuzemotief gewaardeerd, maar de *reputatie van de faculteit* niet. Het keuzemotief *gevarieerd Master aanbod* scoort matig (12^e plaats). Al *Master vakken gevolgd* wordt het minst belangrijk gevonden. Vanwege het te kleine aantal RuG verlaters in onze enquête (N=19), kon geen statistische analyse uitgevoerd worden om na te gaan of de *reputatie van de faculteit* en *gevarieerd Master aanbod* 'pull factoren' zijn voor het volgen van een Master- opleiding aan een andere Universiteit.

Het percentage studenten (17%) dat een Master- opleiding bij een andere Universiteit gaat volgen ligt iets hoger dan dat van eerder landelijk gehouden onderzoek (14 à 15%). De eerste hypothese "*Het aantal RuG studenten dat een Master- opleiding gaat volgen aan een andere Universiteit is kleiner dan het landelijk gemiddelde*" is bij deze verworpen. Op basis van de geïsoleerde ligging van de Rijksuniversiteit Groningen in vergelijking met andere Universiteiten zou een lager percentage 'vertrekkers' misschien wel logischer zijn geweest. De drempel om van Universiteit te switchen zou normaal gesproken voor RuG studenten toch hoger moeten liggen, dan voor studenten in midden – west Nederland waar de Universiteiten dichter bij elkaar gesitueerd zijn. Uit onderzoeken is gebleken dat onder andere afgestudeerde studenten economie en bedrijfskunde vaak de neiging hebben Groningen te verlaten voor de Randstad, omdat hier het aanbod banen op hun niveau groter/ diverser is. Uit onze resultaten bleek echter geen significant verschil te bestaan tussen studenten FRW en studenten EBF wat betreft het volgen van een Master- opleiding aan een andere Universiteit dan de RuG. Er kan dus niet vastgesteld worden of het hogere percentage van 17% te wijten is aan EBF afgestudeerden.

De **hoofdvraag** van het onderzoek luidde:

Wat zijn de verschillen in waardering voor Master- keuzemotieven tussen FRW en EBF studenten?

Uit de analyse kan geconcludeerd worden dat EBF en FRW studenten bijna alle keuzemotieven hetzelfde waarderen. In slechts drie gevallen zijn significante verschillen aangetoond: *aansluiting op capaciteiten, moeilijkheidsgraad en al Master vakken gevolgd*. Dit is een opmerkelijk resultaat, want er zijn toch twee verschillende groepen studenten onderzocht; uit de economische sector bedrijfskundigen en economen, uit de sector gedrag en maatschappij de ruimtelijke wetenschappers. De economische sector zou meer extrinsiek gemotiveerde studenten bevatten dan de sector gedrag en maatschappij, waarin relatief meer intrinsiek gemotiveerden te vinden zijn (TNS NIPO, 2006). Intrinsieke keuzemotieven zijn *aansluiting op persoonlijke interesses, interessante afstudeerrichting en kans op ontplooiing*. Deze motieven kregen door studenten EBF en FRW de hoogste waardering. De extrinsieke keuzemotieven *arbeidsmarktperspectief* en *verbreden sociaal netwerk* scoorden bij beide groepen aanzienlijk minder. Hieruit kan geconcludeerd kan worden dat zowel EBF studenten als FRW studenten voornamelijk intrinsiek gemotiveerd zijn. Ook de tweede hypothese "*Studenten EBF zijn meer extrinsiek gemotiveerd*"

dan studenten FRW; studenten FRW daarentegen zijn meer intrinsiek gemotiveerd" wordt op basis van de analyse verworpen. Dit wijkt af van wat je zou verwachten op basis van TNS NIPO onderzoek. Een verklaring voor dit verschil zou kunnen liggen in het feit dat economen en bedrijfskundigen in dit onderzoek als een groep geanalyseerd is. Een splitsing van deze groep was niet mogelijk vanwege het kleine aantal respondenten.

Tenslotte is de waardering voor de keuzemotieven geanalyseerd van studenten die bij de RuG blijven voor het volgen van een Master- opleiding. De keuzemotieven *aansluiting op persoonlijke interesses* en *interessante afstudeerrichting* werden ook nu het belangrijkste gewaardeerd. In vergelijking met het landelijk onderzoek van Newcom Research & Consultancy waren er overeenkomsten en verschillen. De waardering van de keuzemotieven *aansluiting op persoonlijke interesses* en *kwaliteit opleiding* vertoonden weinig verschil in percentages. Wel zat er groot verschil in waardering voor de keuzemotieven *voelt goed om op de huidige Universiteit te studeren* en *gewend met manier van werken op huidige universiteit*. Het is altijd interessant om de eigen resultaten te spiegelen aan die van een ander onderzoek om verschillen en overeenkomsten aan te tonen. In dit geval had Newcom bij de analyse de beschikking over 4080 respondenten en wij over slechts 64 respondenten. Om deze reden mogen eigenlijk geen geldige uitspraken worden gedaan. Het gat tussen het aantal respondenten in beide onderzoeken is te groot.

8. Conclusie en reflectie

8.1 Conclusie

De **doelstelling** van dit onderzoek betreft *het in kaart brengen van de migratiepatronen naar studierichting (economie en bedrijfskunde, ruimtelijke wetenschappen) van Groninger afgestudeerden en de achtergronden hiervan*. Deze doelstelling is te splitsen in twee onderdelen:

- 1) Het in kaart brengen van de algemene migratiepatronen.
- 2) De specifieke achtergronden hiervan.

Het eerste aspect van de doelstelling heeft betrekking op de algemene migratiepatronen van EBF en FRW studenten. Migratie in ons onderzoek kent twee kanten: verhuizen naar Groningen voor het volgen van een studie en het verlaten van Groningen na afstuderen. In het hoofdstuk over herkomst zijn een aantal belangrijke conclusies naar voren gekomen met betrekking tot de algemene migratiepatronen:

- De Groninger student komt vooral uit het noorden van het land, met Groningen en Friesland als de provincies waar de meeste studenten woonachtig waren op 16 jarige leeftijd.
- Hoe verder de provincie van Groningen ligt, hoe kleiner het aantal studenten uit die provincie is.
- Meer dan de helft van de afgestudeerden verhuist uit Groningen.
- Slechts 13,8% van de afgestudeerden verhuist naar de provincie waar ze woonachtig waren op 16 jarige leeftijd
- Wanneer men naar Groningen verhuist tijdens de studietijd, is de kans op verhuizen na de studie aanzienlijk groter.

De twee belangrijkste factoren bij de keuze om wel of niet te migreren bleken *arbeidsmarkt* (61,6%) en *partner* (20,9%) te zijn. *Kennis van het gebied* en *de woningmarkt* scoorden beduidend minder; 9,9% respectievelijk 7,6% (zie algemene resultaten vraag 13). Uit het hoofdstuk partner blijkt dat de factor *partner* slechts een kleine rol heeft in het migratiegedrag van RuG EBF en FRW afgestudeerden. Toch is deze met een score van 20,9% belangrijker dan *kennis van het gebied* en *de woningmarkt*. Tenslotte laat het hoofdstuk Masterkeuze- motieven over de factor *het volgen van een Master- opleiding elders dan de RuG* zien dat deze niet belangrijk is voor het migratiegedrag van RuG EBF en FRW afgestudeerden. Slechts 17% van de respondenten heeft de RuG verlaten voor het volgen van een Master- opleiding.

Terugkomend op de constatering van Hooimeijer en Nijstad (1996), het verschijnsel dat de Randstad fungeert als 'roltrapregio' voor afgestudeerden, kan geconcludeerd worden dat onze resultaten hierop aansluiten. *Arbeidsmarkt* was namelijk in ons onderzoek met 61,6% duidelijk de belangrijkste factor om te migreren. Tevens bleek uit de resultaten (zie algemene resultaten vraag 11) dat 62,5% van de respondenten naar een gemeente in de Randstad is verhuisd.

8.2 Reflectie

De kwaliteit van de data uit de enquête is over het algemeen redelijk goed te noemen. De meeste respondenten hebben hun vragenlijst keurig ingevuld en daar zijn dus ook geen problemen ontstaan. Echter wanneer respondenten hun vragenlijst wilden verbeteren door terug te klikken zijn er af en toe fouten ontstaan in het Excel bestand. Bij navraag bij thesistools konden we ook deze gegevens op de juiste manier interpreteren. Een wat groter probleem was de routing, hier is er een fout ingeslopen, waardoor de vragen over de master- keuze door minder mensen zijn

beantwoord dan eigenlijk de bedoeling was. Bij de interpretatie van de gegevens is hier rekening mee gehouden.

Door het lage aantal vrouwen dat de enquête heeft beantwoord was het niet mogelijk om uit bepaalde toetsen een conclusie te trekken. Doordat in dit deel van het onderzoek alleen de vrouwelijke respondenten die wel een partner hadden werden gebruikt, werd het aantal vrouwen nog kleiner. Dit kan invloed hebben op de uitkomsten van het onderzoek. Om een goed en duidelijk beeld te krijgen van de verschillen tussen mannen en vrouwen zal er in een volgend onderzoek het aantal mannen en vrouwen ongeveer gelijk moeten zijn. Hierdoor kan er een beter en betrouwbaarder resultaat uit worden gehaald.

Daarnaast waren enkele vragen nog te veel vatbaar voor eigen interpretatie. Zo kon de vraag over buitenlandverblijf ook geïnterpreteerd worden als vakantie, wat niet de bedoeling was van de vraag.

We zijn bij de vragen over woonplaatsen ervan uit gegaan dat men in Nederland is geboren en is blijven wonen. Gemeentes van voor de herindeling stonden ook niet vermeld, hierdoor was het voor sommigen niet goed aan te geven waar ze zijn geboren of hebben gewoond.

Er is geen rekening gehouden met mensen die hun bachelor hebben gehaald, maar nog aan het studeren zijn. De enquête is helaas ook gestuurd naar een aantal mensen die nog voor de bachelor/master- structuur is afgestudeerd.

Voor de vragen over de verschillende onderwerpen werd geen toelichting gegeven, dit zorgde voor onduidelijkheid bij verschillende mensen. We hadden in een kopje boven de eerste vraag van een nieuw onderwerp kunnen aangeven waarom we deze onderwerpen behandelen in de enquête.

Voor het theoretische deel van het onderzoek is gebruik gemaakt van secundaire literatuur en secundaire data. De secundaire literatuur is van wetenschappelijk niveau dus van hoge kwaliteit. De gebruikte statistische data komt voornamelijk van het CBS of van een ander onderzoeksinstituut, dus ook allemaal van hoge kwaliteit.

Bronnenlijst

- Bellas, M.L. (2001), "INVESTMENT IN HIGER EDUCATION: Do Labor Market Opportunities Differ by Age of Recent College Graduates?" *Research in Higher Education* vol.42(1)
- Bielby, T., Bielby D. (1992), "I Will Follow Him: Family Ties, Gender-Role Beliefs, and Reluctance to Relocate for a Better Job." *The American Journal of Sociology* Vol.97(5) pp 1241-1267. Bezocht op 9-06-2008 <http://www.jstor.org/stable/2781415>
- Bijwaard, W., Langemeijer, M. (1994), "*Student zoekt woonruimte: woongeschiedenissen, woonwensen en woningmarktstrategieën van een groep Amsterdamse studenten*" Amsterdam: Instituut voor Sociale Geografie, Universiteit van Amsterdam
- Brugmans E., Minderhoud P., Vugt, J. van (2007), "*Mythen en misverstanden over migratie*" Nijmegen: Valkhof pers.
- Broek, A. van den, et al (2007), "*Studentenmonitor 2006*", Nijmegen: ResearchNED. <http://www.studentenmonitor.nl/2006/docs/Studentenmonitor%202006.pdf> (bezocht op 10-06-2008).
- Broek, A. van den, et al (2005), "*Net dat beetje extra: Studentenmonitor 2004*", Nijmegen: ITS, Radbouduniversiteit. <http://www.studentenmonitor.nl/2006/docs/Studentenmonitor%202004.pdf> (bezocht op 10-06-2008).
- CBS (2007), "*Vacatures; naar regio, sbi, bedrijfsgrootte, beroep en opleiding*". Den Haag/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek (21-09-2008)
- CBS (2008a), "*Bevolking; burgerlijke staat, geslacht, leeftijd en regio, 1 januari*". Den Haag/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek (21-09-2008).
- CBS (2008b), "*Beroepsbevolking; kerncijfers provincie*." Den Haag/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek (21-09-2008).
- Challol, H., Mignonac, K. (2005), "Relocation decision-making and couple relations; a quantitative and qualitative study of dual-earner couples." *Journal of Organizational Behavior*, Vol. 26, p247-274
- Clark, W. (1999) "Search for success: Finding work after graduation" *Canadian Social Trends* vol.11
- Coleman, J. (1988), "Social Capital in the Creation of Human Capital" *American Journal of Sociology*, vol. 94 p.95-120.
- Database Dienst Ruimtelijke Ordening en Economische Zaken gemeente Groningen (2008)
- Duchateau, I., Buitinga, S. (2007), "*Perscommuniqué: Weinig studenten switchen van universiteit voor volgen Masteropleiding*", Enschede: Newcom Research & Consultancy.
- Eby, L. (2001), "The Boundaryless Career Experiences of Mobile Spouses in Dual Earner Marriages", *Group Organization Management* 2001 vol.26 p.343. Bezocht op 28-08-2008 <http://gom.sagepub.com/cgi/content/abstract/26/3/343>
- Ekamper, P., Huis, M. van (2004) "*Verhuizingen en huishoudensveranderingen in Nederland: verschillen tussen COROP-regio's*", NIDI en CBS

Faggian, A., McCann, P., Sheppard, S. (2007) "Some evidence that Women are more mobile than Men: Gender differences in the U.K. graduate Migration Behavior", *Journal of Regional Science* Vol. 47(3) p.517-539.

Faggian, A., McCann, P., Sheppard, S. (2007) "Human Capital, Higher Education and Graduate Migration: An Analysis of Scottish and Welsh Students." *Urban Studies* 44(13), p.2511-2528.

Feijten, P. en Visser, P. (2005) "Binnenlandse migratie: verhuismotieven en verhuisafstand", CBS

Flap, H.D., (1987), "De theorie van het sociale kapitaal" *Antropologische verkenningen* vol.6(1), p. 14-27.

Frijters, P., Shields, M.A., Price, S.W. (2005), "Job search methods and their success: a comparison of immigrants and natives in the UK." *The Economic Journal* vol. 115 (November), p.359-376.

Garip, F. (2008) "Social Capital and Migration: how do similar resources lead to divergent outcomes?" *Demography*, vol.45(3) p. 591-618.

Hardill, I. (2002). *Gender, Migration and the Dual Career Household*. Routledge, New York

Hartog, J., Maassen van den Brink, H. (2007), *Human Capital Advances in Theory and Evidence*. Cambridge University Press. Eerste Druk.

Hiller, H., McCraig, K. (2007), "Reassessing the role of partnered women in migration decision making and migration outcomes" *Journal of Social and Personal Relationships* Vol.24 p.457. Bezocht op 9-06-2008 <http://spr.sagepub.com/cgi/content/abstract/24/3/457>

Jong, U. de, Roeleveld, J., Webbink, H.D. (1997), "Verder studeren in de jaren 90: studiekeuze en studieloopbaan over de periode 1991-1995", Zoetermeer: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

Klooster, A.J. van 't, et al (1989), *Polyeconomisch zakboekje*, Arnhem: Koninklijke PBNA bv. Vijfde druk.

Knox, P.L. en S.A. Marston (2004), *Human Geography*. New Jersey: Pearson Education, INC. Third Edition.

Krupa, D. (2004), "Location-specific human capital, migration and amenities." *Urban and Regional Analysis Group*. Working Paper No. 04-06, 09-2004

Latten, J., Das, M. en Chkalova, K. (2008) "De stad Groningen als roltrap van Noord-Nederland", CBS

Lin, N. (2001) *Social capital : a theory of social structure and action*, Cambridge: Cambridge University Press.

McBride, P.M. (2000) "Solid job search strategies produce results." *Career planning & job search guide*.

Ministerie van VROM (2003), "Gescheiden markten?: de ontwikkelingen op de huur- en koopwoningmarkt", Den Haag: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu

- Ministerie van VROM (2006a), "*Wonen op een rijtje: de resultaten van het Woononderzoek Nederland 2006*", Den Haag: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu
- Ministerie van VROM (2006b), "*Woningmarktverkenningen: Socrates 2006*", Den Haag: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu
- Nieboer N.E.T., Voogd, H. (1989), "*Volkshuisvesting: tussen wens en werkelijkheid*", Groningen: Geo Pers
- Nieuwenbroek, M. (2005), *Regionale woningmarkten*, Amsterdam: Economisch Instituut voor de Bouwnijverheid
- Portes, Alejandro (1998) "SOCIAL CAPITAL: Its Origins and Applications in Modern Sociology." *Annual Review Sociology* vol24 p.1-24.
- Priemus, H (1984), "*Verhuistheorien en de verdeling van de woningvoorraad*". Haarlem: Planeta/Offset BV. Eerste druk.
- ROA (2006a), "*Statistische Bijlage: Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2006*". Maastricht: Reasearchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt.
- ROA (2006b), "*Schoolverlaters Informatie Systeem (ROA-SIS) 1998 – 2006*". Maastricht: Reasearchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt.
- ROA (2006c), "*Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt*". Maastricht: Reasearchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt.
- ROA (2006d), "*De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2012.*" Maastricht: Reasearchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt.
- Ruijter, J. de (2002), "*Boekbesprekingen: de wetenschappelijke match, persooncultuur fit en loopbanen van vrouwelijke en mannelijke wetenschappers*". <http://www.atypon-link.com/proxy-ub.rug.nl/UBO/doi/pdf/10.1347/sogi.49.3.327.11357> (bezoekt op 07-09-2008).
- RWI (2008), "*Arbeidsmarktanalyse 2008*". Den Haag: Raad voor Werk en Inkomen.
- Salas-Velasco, M. (2006) "The transition from higher education to employment in Europe: the analysis of the time to obtain the first job." *Higher Education* 54 p.333-360.
- Smits J, (2000) "Career Migration, Self-selection and the Earnings of Married Men and Women in the Netherlands". *Urban Studies* Vol. 38(3) p.541–562
- Smits et al (2003), "Changing Gender Roles, Shifting Power Balance and Long-distance Migration of Couples" *Urban Studies*, Vol.40(3), p.603–613.
- Stichting voor Economisch Onderzoek der Universiteit Amsterdam (2000) *Verkenning van stimulansen voor het keuzegedrag van leerlingen en studenten*
- Tchiboza, G. (2007) "Extra-Curricular Activity and the Transition from Higher Education to Work: A Survey of Graduates in the United Kingdom." *Higher Education Quarterly* 61(1) p.37-56
- Visser P., Dam, F. van, (2006), "*De prijs van de plek: woonomgeving en woningprijs*", Rotterdam: NAi Uitgevers, Den Haag: Ruimtelijk Planbureau
- Vries, P.de,Boelhouwer, P. (2006), "*Woningkwaliteit, woningprijs en conjunctuur: de invloed van de conjunctuur op gevraagde woningkwaliteit en prijs-kwaliteitverhouding*", Utrecht: NETHUR

Verhoeven, P.S., Jansen, W., Tazelaar, F. (2000), "Sociaal kapitaal van mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt." *Tijdschrift voor arbeidsvraagstukken* vol.16(1), p. 49-67.

Vrooman, J.C. (2001), "*Netwerken en sociaal kapitaal*". <http://www.siswo.uva.nl/pdf1/nsv2.pdf> (bezoekt op 10-06-2008).

Weber, A., Mahringer, H. (2007), "*Choice and success of job search methods.*"

Whisler, R.L., Mulligan, G.F., Plane, D.A. and Waldorf, B.S. (2007) "Quality of Life and the Migration of the College-Educated: A Life-Course Approach", in: *Growth and Change*, Vol. 39(1), p. 58–94.

www.elsevier.nl (bezoekt op 25-09-2008)

Appendix

Appendix A

1. Aan welke faculteit heeft u gestudeerd? N=181

FRW: 42,3%

EBF: 57,7%

2. Welke gemeente bent u geboren?

N=180

Resultaten (vanaf 3 respondenten):

Plaats	Aantal respondenten	Procent
Groningen	19	10,6
Zwolle	10	5,6
Leeuwarden	8	4,4
Sneek	6	3,3
Smallingerland	5	2,8
Amsterdam	4	2,2
Emmen	4	2,2
Nijmegen	4	2,2
Rotterdam	4	2,2
Boarnsterhim	3	1,7
Ede	3	1,7
Stadskanaal	3	1,7
Steenwijkerland	3	1,7
Winschoten	3	1,7

3. In welke gemeente woonde u op 16-jarige leeftijd?

N=181

Resultaten (vanaf 3 respondenten):

Plaats	Aantal respondenten	Procent
Zwolle	8	4,4
Smallingerland	6	3,3
Tynaarlo	5	2,8
Coevorden	4	2,2
Emmen	4	2,2
Groningen	4	2,2
Winschoten	4	2,2
Aa en Hunze	3	1,7
Assen	3	1,7
Bedum	3	1,7
Haren	3	1,7
Heerenveen	3	1,7
Leek	3	1,7
Leeuwarden	3	1,7
Menterwolde	3	1,7
Ooststellingwerf	3	1,7
Opsterland	3	1,7
Sneek	3	1,7
Steenwijkerland	3	1,7
Veendam	3	1,7
Winsum	3	1,7
Zuidhorn	3	1,7

4. Bent u naar Groningen verhuisd tijdens uw studietijd?

N=183

Ja: 84,2%

Nee: 15,8%

5. Welke van de onderstaande redenen hebben u er toe doen besluiten om in Groningen te gaan wonen tijdens uw studietijd?

N=182

Reden	Ja (in procenten)
Studieaanbod	67,2
Aanwezigheid van vrienden	29,1
Omgeving	18,1
Korte afstand van thuis	14,3
Iets anders	11,5
Aanwezigheid van familie	2,7

6. Wat is uw hoogst voltooide opleiding?

N=179

Bachelor: 3,4%

Master: 96,6%

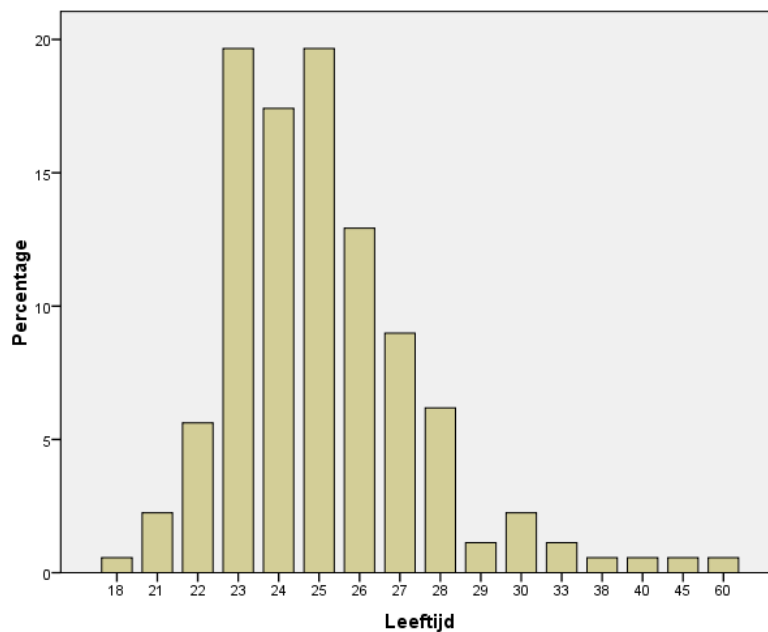
7. Wat was uw leeftijd toen u deze opleiding voltooide?

N=178

Gemiddelde: 25,34 jaar

Minimum: 18 jaar

Maximum: 60 jaar

8. In welk jaar heeft u deze opleiding voltooid?

N=176

2001-2004: 2,3%

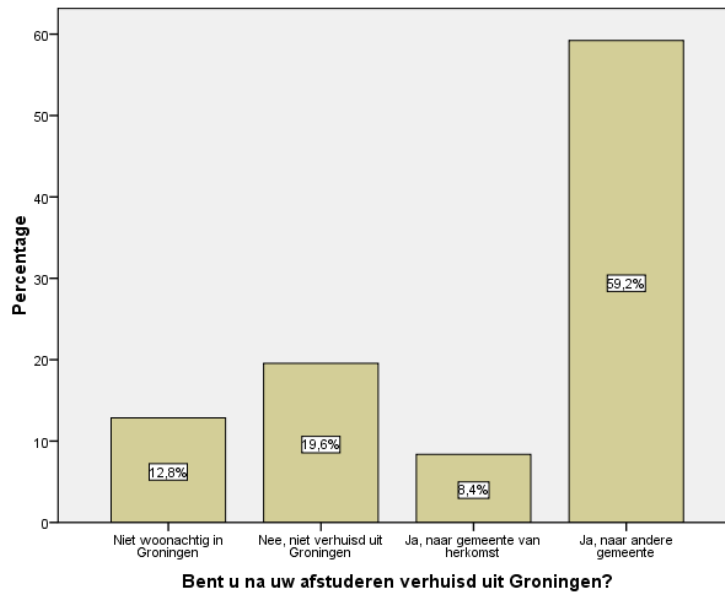
2005: 8,5%

2006: 34,7%

2007: 30,7%

2008: 23,9%

9. Bent u na afstuderen verhuisd uit Groningen?
N=179

10. Wat heeft u er toe doen besluiten om naar de regio van herkomst (geboorte gemeente/gemeente in 16e jaar) terug te keren?
N=15

Reden	Ja (in procenten)
Mogelijkheid tot een baan	53,3
Aanwezigheid van familie	53,3
Aanwezigheid van vrienden	46,7
Iets anders	26,7
Omgeving	13,3
Bekendheid van de regio	6,7

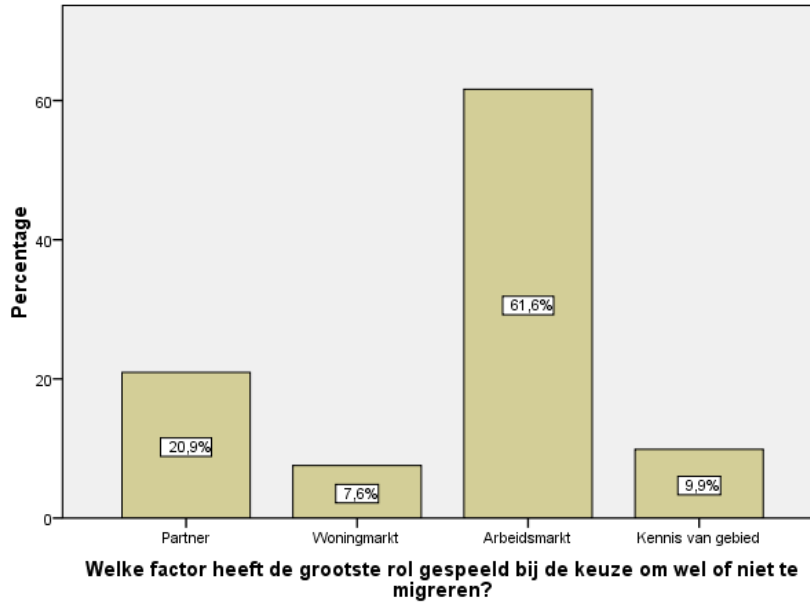
11. Naar welke gemeente bent u verhuisd?
N=99

Plaats	Aantal respondenten	Procent
Amsterdam	23	23,2
Utrecht	21	21,2
Den Haag	8	8,1
Amersfoort	4	4,0
Eindhoven	4	4,0
Arnhem	3	3,0
Haarlem	3	3,0
Rotterdam	3	3,0

12. Was u bekend met uw nieuwe woonplaats ten tijde van uw verhuizing?
N=103

Niet: 36,9%
Beetje: 47,6%
Zeer: 15,5%

13. Welke factor heeft de grootste rol gespeeld bij de keuze om wel of niet te migreren?
N=172

14. Met welk gemiddelde cijfer heeft u uw hoogst voltooide opleiding (bachelor of master) afgerond?

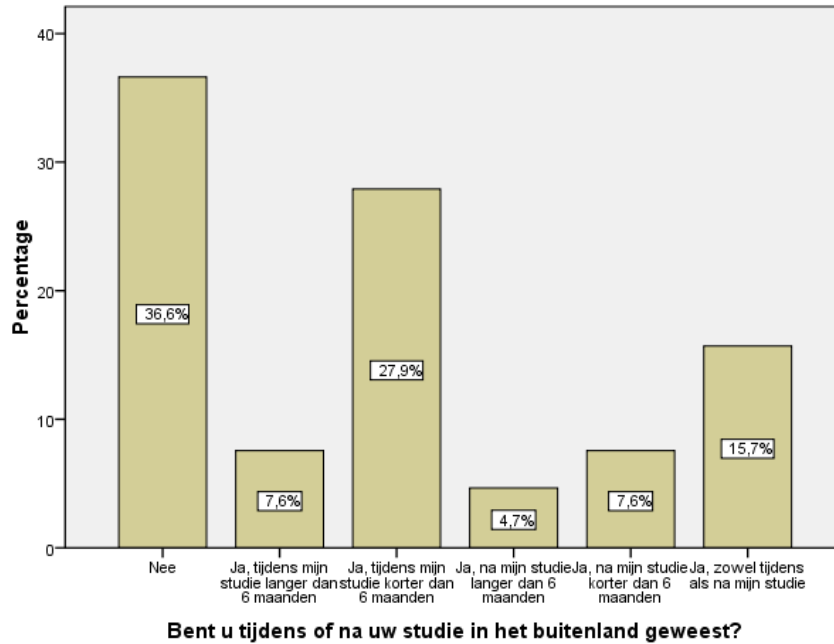
N=173

Cijfer	Percentage
6.0 - 6.4	2,9
6.5 - 6.9	26,6
7.0 - 7.4	41,6
7.5 - 7.9	23,1
> 8	5,8

15. Welke van onderstaande (neven)activiteiten heeft u tijdens uw studie ondernomen? In welke mate hebben deze nevenactiviteiten een rol gespeeld bij het vinden van een baan?

Activiteit	n	Ze er belangrijk	Belangrijk	Niet belangrijk	Niet ondernomen
Bestuur van een vereniging	160	15,0	16,2	7,5	61,2
Faculteitsraad	156	1,3	3,2	2,6	92,9
Ondersteunende commissie	156	3,8	24,4	19,9	51,9
Uitvoerende commissie	160	8,1	31,2	20,6	40,0
Vrijwilligerswerk	159	4,4	18,2	19,5	57,9
Bijbaan	167	26,9	36,5	29,3	7,2

16. Bent u tijdens of na uw studie in het buitenland geweest?
N=172

17. Heeft u na uw afstuderen een relevante baan gevonden?
N=172

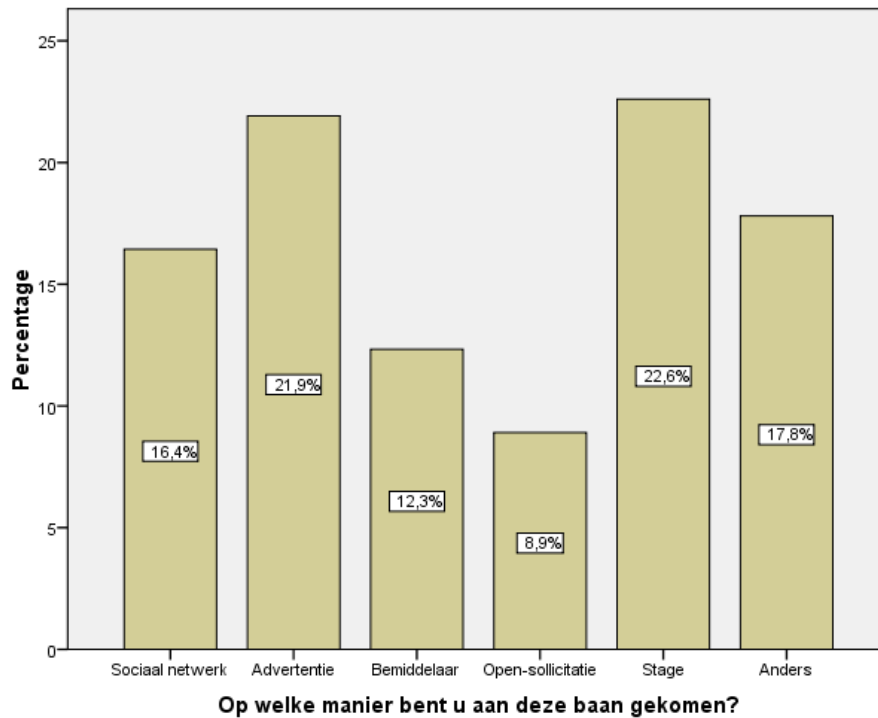
Ja: 85,5%
Nee: 14,5%

18. Binnen hoeveel maanden na uw afstuderen heeft u deze baan gevonden?
N=146

Binnen hoeveel maanden	Percentage
Direct	58,9
1 – 3 maanden	24,0
4 – 6 maanden	5,5
> 6 maanden	11,6

19. Op welke manier bent u aan deze baan gekomen?

N=146

20. Hoeveel bedroeg uw eerste bruto jaarinkomen? (in euro's)

N=137

Zeg ik liever niet: 19%

Mijn eerste bruto jaarinkomen was: 81%

Gemiddelde jaarinkomen: €30.480,46

Standaard Deviatie: 6495,634

Minimum: €13.200

Maximum: €60.000

21. Wat vindt u belangrijk aan een woning?

N=170

Eigenschap	Percentage	N
Prijs	85	171
Afstand tot werk/studie	75	171
Aantal vierkante meters	74	171
Wijk	67	170
Vormgeving	52	171
Tuin	35	170
Bos/park	28	170

22. Had u na uw afstuderen beschikking over een eigen woning (koop/huur)?

N=171

Ja: 66,7%

Nee: 33,3%

23. Welke eigenschappen waren/zijn van toepassing op deze woning?

Eigenschap	Percentage	N
Prijs	64	114
Afstand tot werk/studie	63	114
Wijk	33	114
Aantal vierkante meters	31	114
Tuin	13	114
Vormgeving	10	114
Bos/park	10	114

24. Welk type woning had uw voorkeur bij de zoektocht naar uw eerste woning, na uw afstuderen?

N=113

Type woning	Percentage
Huurappartement	52,2
Eengezins koopwoning	16,8
Eengezins huurwoning	14,2
Koopappartement	11,5
Anders	5,3

25. Welk type woning was/is deze woning?

N=112

Type woning	Percentage
Huurappartement	56,2
Eengezins koopwoning	16,1
Eengezins huurwoning	10,7
Koopappartement	12,5
Anders	4,5

26. Op welke wijze heeft u uw eerste woning gefinancierd?

N=110

Wijze van financiering	Percentage
Alleen	50,0
Met partner	43,6
Met familie	4,5
Met vrienden	1,8

27. Met behulp van welke informatiebron heeft u uiteindelijk deze woning gevonden?

N=109

Informatiebron	Percentage
Media	29,4
Makelaar	27,5
Rondkijken	22,9
Vrienden/familie	19,3
Werkgever	0,9

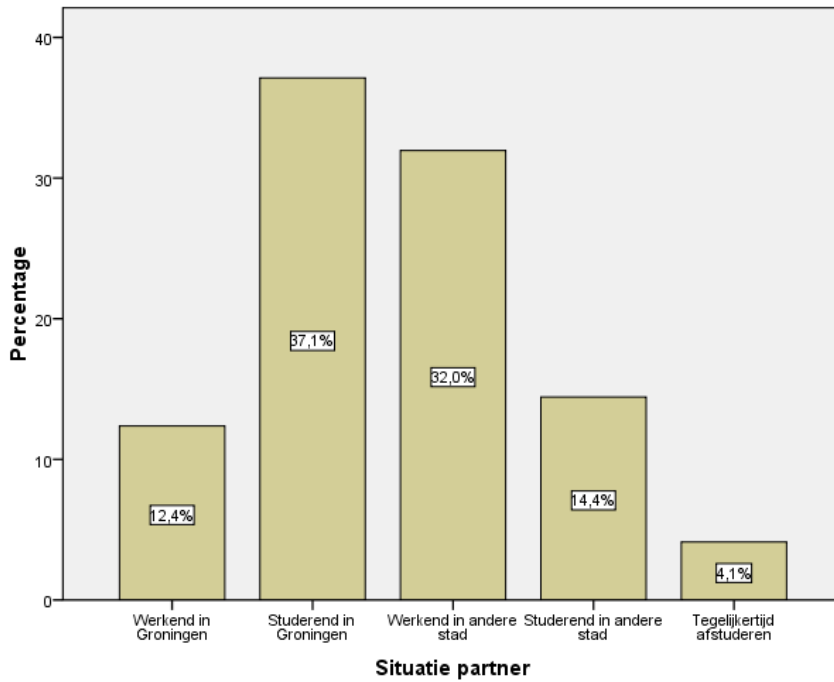
28. Had u op het moment van afstuderen een partner?

N=168

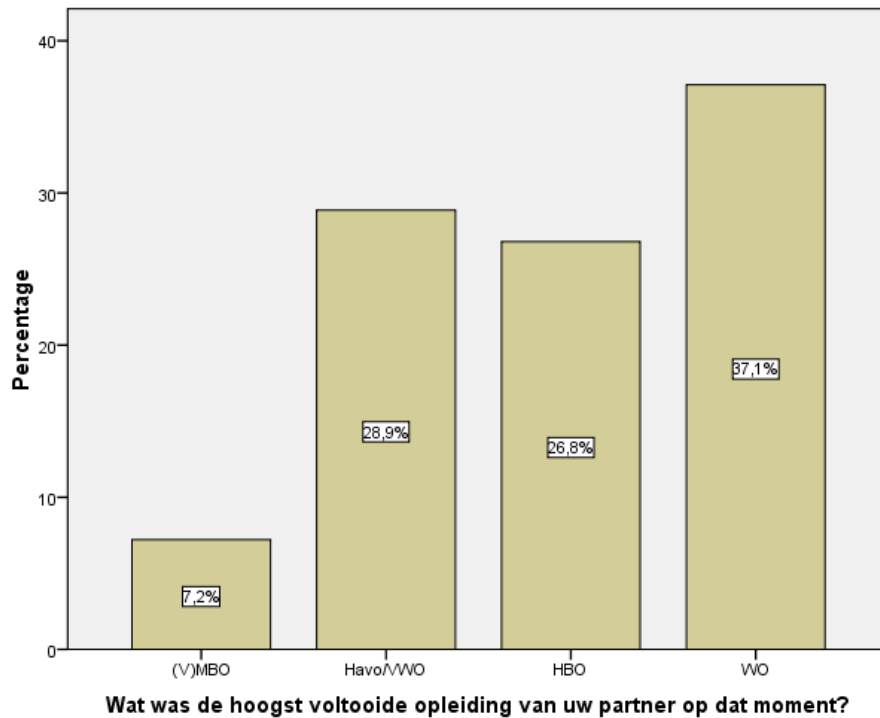
Ja: 58,9%

Nee: 41,1%

29. Wat was de situatie van uw partner op dat moment?
N=97

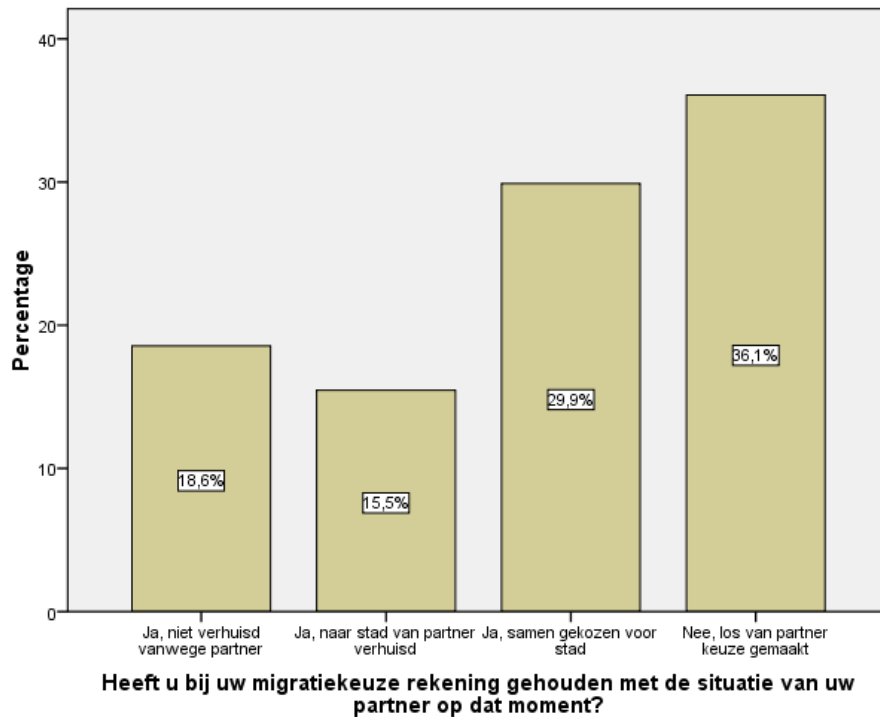

30. Wat was de hoogst voltooide opleiding van uw partner op dat moment?
N=97

31. Heeft u bij uw migratiekeuze rekening gehouden met de situatie van uw partner op dat moment?

N=97

32. Wat is het geslacht van uw (toenmalige) partner?

N=97

Man: 24,7%

Vrouw: 75,3%

33. Hoe groot was het leeftijdsverschil tussen u en uw partner tijdens het afstuderen?

N=96

Gemiddelde: 2,24 jaar

Minumum: 0 jaar

Maximum: 12 jaar

34. Was u op dat moment jonger of ouder dan uw partner?

N=96

Jonger: 66,7%

Ouder: 33,3%

36. Bent u van plan (nog) een Master- opleiding te volgen?

N=70

Ja: 31,4%

Nee: 68,6%

37. Bent u van plan een Master- opleiding te volgen aan een andere Universiteit dan de RUG?

N=112

Ja: 17%

Nee: 83%

38. Welke keuzemotieven zijn voor u bepalend om een Master- opleiding te gaan volgen?

Keuzemotief	n	Zeer belang-rijk	Belang-rijk	Belang-rijk/onbe-langrijk	Onbe-langrijk	Zeer onbe-langrijk
Aansluiting op de bachelor	84	19,0	42,9	16,7	8,3	13,1
Aansluiting op de capaciteiten	87	24,1	54,0	13,8	4,6	3,4
Aansluiting op persoonlijke interesses	88	55,7	36,4	3,4	3,4	1,1
Moeilijkheidsgraad	83	8,4	41,0	30,1	10,8	9,6
Al mastervakken gevolgd	84	13,1	33,3	31,0	22,6	0,0
Gevarieerd Master-aanbod	84	2,4	39,3	27,4	16,7	14,3
Arbeidsmarktperspectief	85	28,2	42,4	14,1	8,2	7,1
Promotie/stage	85	8,2	25,9	18,8	24,7	22,4
Kans op een buitenland verblijf	85	5,9	25,9	20,0	20,0	28,2
Unieke Masterinhoud	85	20,0	37,6	23,5	9,4	9,4
Interessante afstudeerrichting	87	44,8	43,7	4,6	4,6	2,3
Nieuwsgierigheid	86	31,4	44,2	15,1	5,8	3,5
Kans op ontplooiing	86	34,9	46,5	12,8	2,3	3,5
Goed gevoel RUG	85	8,2	29,4	28,2	17,6	16,5
Vertrouwd werken RUG	85	4,7	25,9	29,4	17,6	22,4
Kwaliteit van de opleiding	85	18,8	57,6	17,6	4,7	1,2
Reputatie faculteit	85	12,9	28,2	38,8	15,3	4,7
Aantrekkelijke stad	85	23,5	32,9	22,4	7,1	14,1
Verbreden sociaal netwerk	85	14,1	22,4	41,2	9,4	12,9

39. Bent u een man of een vrouw?

N=162

Man: 75,9%

Vrouw: 24,1%

Appendix B

Appendix B1: Statistieken migratiestromen
 Statistieken verhuizingen tussen 0 en 16^e
 levensjaar

	niet	wel
Verhuisd tussen gemeente	48,1%	50,3%
Verhuisd tussen provincie	72,1%	24,6%
Verhuisd tussen landsdeel	81,4%	15,3%

Bron: enquête migratie, 2008 (eigen bewerking)

Appendix B2: Crosstabs uitwerking van faculteit ten opzichte van landsdeel woonachtig op 16 jarige leeftijd.

Aan welke faculteit heeft u gestudeerd? * Landsdeel 16 jaar Crosstabulation

Count						
		Landsdeel 16 jaar				
		Noord	Oost	West	Zuid	Total
Aan welke faculteit heeft u gestudeerd?	FRW	49	21	6	1	77
	EBF	55	33	12	1	101
	Total	104	54	18	2	178

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	1,810 ^a	3	,613
Likelihood Ratio	1,828	3	,609
Linear-by-Linear Association	1,342	1	,247
N of Valid Cases	178		

a. 2 cells (25,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,87.

Bron: enquête migratie, 2008 (eigen bewerking)

Appendix B3: Crosstabs uitwerking van man/vrouw en de variabele verhuisd tijdens de studietijd.

Bent u een man of een vrouw? * Bent u naar Groningen verhuisd tijdens uw studietijd? Crosstabulation

			Bent u naar Groningen verhuisd tijdens uw studietijd?		
			Ja	Nee	Total
Bent u een man of een vrouw?	Man	Count	107	16	123
		% of Total	66,0%	9,9%	75,9%
	Vrouw	Count	32	7	39
		% of Total	19,8%	4,3%	24,1%
	Total	Count	139	23	162
		% of Total	85,8%	14,2%	100,0%

Bron: enquête migratie, 2008 (eigen bewerking)

Appendix B4: Crosstabs uitwerking van verhuisd tijdens de studietijd met verhuisd na de studie

Bent u naar Groningen verhuisd tijdens uw studietijd? * Wel of niet verhuisd uit Groningen na afstuderen? Crosstabulation

Count				
		Wel of niet verhuisd uit Groningen na afstuderen?		
		niet verhuisd uit Groningen	verhuisd uit Groningen	Total
Bent u naar Groningen verhuisd tijdens uw studietijd?	Ja	37	114	151
	Nee	21	7	28
	Total	58	121	179

Bron: enquête migratie, 2008 (eigen bewerking)

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	27,498 ^a	1	,000		
Continuity Correction ^b	25,241	1	,000		
Likelihood Ratio	25,843	1	,000		
Fisher's Exact Test				,000	,000
Linear-by-Linear Association	27,344	1	,000		
N of Valid Cases	179				

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 9,07.

b. Computed only for a 2x2 table

Bron: enquête migratie, 2008 (eigen bewerking)

Appendix C

Appendix C1 Werkgelegenheidsgroei per opleidingsniveau

Opleidingsniveau	Aantal werkenden	2002-2006	2007-2011
	gem. 2005-2006	%	%
Basisonderwijs	335.500	-5,9	0,1
VMBO	1.297.500	-2,9	0,2
HAVO/VWO	610.000	0,6	1
MBO	2.467.500	-0,1	0,8
HBO	1.438.500	3,4	1,1
WO	765.000	5	1,6
Totaal (incl. overig)	6.996.000	0,1	0,8

Bron: De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2012

Appendix C2 Geïndexeerde zoekduurcijfers

	Economie	Sociale Geografie
Groningen	103	100
Friesland	95	113
Drenthe	108	110
Overijssel	101	80
Gelderland	99	107
Utrecht	99	104
Noord-Holland	101	101
Zuid-Holland	101	107
Zeeland	102	82
Noord-Brabant	100	106
Limburg	100	78
Flevoland	91	111
Gemiddeld	100	100

Bron: ROA Schoolverlaters Informatie Systeem (ROA-SIS) 1998 – 2006

Appendix D

Tabel D.4 Overzicht nulhypothese, p waarden en mate van significantie, paragraaf 5.4.4

Nulhypothese	P-waarde
Er is geen verband tussen de wens voor een type woning en het uiteindelijk hebben van deze type woning	0,000 ***
Er is geen verband tussen de wens voor een woning nabij het werk/studie en het uiteindelijk hebben van een woning met deze eigenschap	0,02 **
Er is geen verband tussen de wens voor een betaalbare woning en het hebben van een betaalbare woning	0,00 ***
Er is geen verband tussen de wens voor een woning met een bepaald aantal vierkante meters en het hebben van een woning met deze eigenschap	0,06 *
Er is geen verband tussen de wens voor een woning met bepaalde vormgeving en het hebben van een woning met deze eigenschap	0,001 ***
Er is geen verband tussen de wens voor een woning met een tuin en het hebben van een woning met deze eigenschap	0,000 ***
Er is geen verband tussen de wens voor een woning met bepaalde wijk en het hebben van een woning met deze eigenschap	0,001 ***
Er is geen verband tussen de wens voor een woning met een park of bos in de omgeving en het hebben van een woning met deze eigenschap	0,504

Tabel D.1 Overzicht nulhypothese, p waarden en mate van significantie, paragraaf 5.4.1

Nulhypothese	P-waarde
Er is geen verband tussen de financiering en het vervullen van de wens voor een type woning.	0,808
Er is geen verband tussen het hebben van een partner en het vervullen van de wens voor een type woning.	0,02 **
Er is geen verband tussen het hebben van een partner tijdens afstuderen en het hebben van een woning na afstuderen	0,04 **
Er is geen verband tussen het geslacht en het hebben van een woning na afstuderen	0,207

Tabel D.2 Overzicht nulhypothese, p waarden en mate van significantie, paragraaf 5.4.2

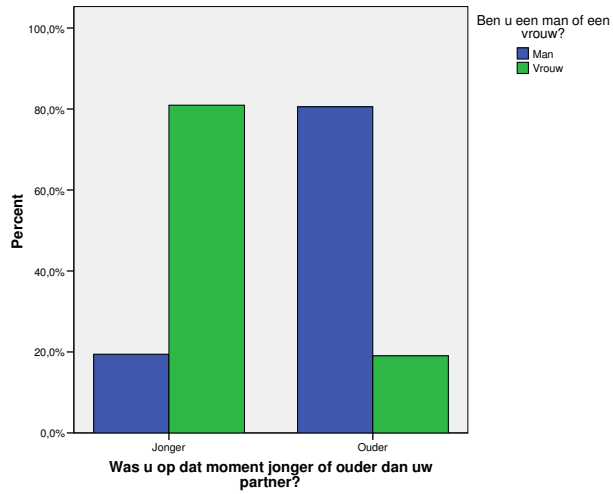
Nulhypothese	P-waarde
Er is geen verband tussen de bekendheid met de nieuwe woonplaats en het hebben van een woning na afstuderen is	0,594
Er is geen verband tussen de bekendheid in de nieuwe woonplaats en het vervullen van de wens voor een type woning.	0,234
Er is geen verband tussen het terugverhuizen naar de regio van herkomst (16 jaar) en het vervullen van de wens voor een type woning.	0,514

Tabel D.3 Overzicht nulhypothese, p waarden en mate van significantie, paragraaf 5.4.3

Nulhypothese	P-waarde
Er is geen verband tussen het doen van een bestuur en het hebben van een woning na afstuderen	0,470
Er is geen verband tussen het doen van een faculteitsraad en het hebben van een woning na afstuderen	0,014 **
Er is geen verband tussen het doen van een ondersteunende commissie en het hebben van een woning na afstuderen	0,100
Er is geen verband tussen het doen van een uitvoerende commissie en het hebben van een woning na afstuderen	0,053 *
Er is geen verband tussen het doen van vrijwilligerswerk en het hebben van een woning na afstuderen	0,274
Er is geen verband tussen het hebben van een bijbaan tijdens studeren en het hebben van een woning na afstuderen	0,009 ***

Appendix E

Figuur E1: "Was u op dat moment jonger of ouder dan uw partner?" en "Bent u een man of een vrouw?"

Bron: enquête migratie afgestudeerden RuG, 2008 (eigen bewerking)

Tabel E1: Dummy variable "Ja, naar de stad van partner verhuisd" en "Was u op dat moment jonger of ouder dan uw partner?"

Was u op dat moment jonger of ouder dan uw partner?	Mean	N	Std. Deviation
Jonger	,25	32	,440
Ouder	,11	64	,315
Total	,16	96	,365

Bron: enquête migratie afgestudeerden RuG, 2008 (eigen bewerking)

Tabel E2: Ben u een man of een vrouw? * Wat was de situatie van uw partner op dat moment? Crosstabulation

			Wat was de situatie van uw partner op dat moment?					Total
			Werkend in Groningen	Studerend in Groningen	Werkend in andere stad	Studerend in andere stad	Tegelijkertijd afstuderen	
Ben u een man of een vrouw?	Man	Count	9	31	16	14	2	72
		% within Ben u een man of een vrouw?	12,5%	43,1%	22,2%	19,4%	2,8%	100,0%
	Vrouw	Count	3	3	14	0	1	21
		% within Ben u een man of een vrouw?	14,3%	14,3%	66,7%	,0%	4,8%	100,0%
Total		Count	12	34	30	14	3	93
		% within Ben u een man of een vrouw?	12,9%	36,6%	32,3%	15,1%	3,2%	100,0%

Bron: enquête migratie afgestudeerden RuG, 2008 (eigen bewerking)

Appendix F

Tabel F1: Aanbod Master- opleidingen Nederland

Onderwijsinstelling	Ruimtelijke Wetenschappen gerelateerd	Economie en Bedrijfskunde gerelateerd
Radboud Universiteit Nijmegen	11	8
Wageningen Universiteit	7	6
Rijksuniversiteit Groningen	8	12
Erasmus Universiteit Rotterdam	-	5
Universiteit Utrecht	18	26
Universiteit van Amsterdam	12	18
Vrije Universiteit Amsterdam	6	18
Universiteit van Tilburg	-	19
Universiteit Twente	-	6
Universiteit Maastricht	-	11

Bron: officiële webpagina's Universiteiten, 2008 (eigen bewerking)

Tabel F2: Beste Universiteiten Nederland (2007)

Opleiding	Volgens studenten	Volgens hoogleraren en hoofddocenten
Sociale Geografie en Planologie	Universiteit van Amsterdam	Universiteit van Utrecht
Bedrijfswetenschappen	Erasmus Universiteit Rotterdam	Erasmus Universiteit Rotterdam
Economie	Universiteit Maastricht	Universiteit Tilburg

Bron: www.elsevier.nl, 2008 (eigen bewerking)

Tabel F3: Beste Universiteiten Nederland (2006)

Opleiding	Volgens studenten	Volgens hoogleraren en hoofddocenten
Sociale Geografie en Planologie	Universiteit van Amsterdam	Universiteit van Amsterdam
Bedrijfswetenschappen	Erasmus Universiteit Rotterdam	Erasmus Universiteit Rotterdam
Economie	Universiteit Maastricht	Universiteit Tilburg

Bron: www.elsevier.nl, 2006 (eigen bewerking)

Tabel F4: Waardering keuzemotieven respondenten FRW + EBF
(N = 84)

Rang	Keuzemotief voor Master	%
1	aansluiting op persoonlijke interesses	92.05
2	interessante afstudeerrichting	88.51
3	kans op ontplooiing	81.40
4	aansluiting op capaciteiten	78.16
5	kwaliteit opleiding	76.47
6	nieuwsgierigheid	75.58
7	arbeidsmarktperspectief	70.59
8	aansluiting op Bachelor	61.90
9	unieke inhoud Master	57.65
10	aantrekkelijke stad	56.47
11	moeilijkheidsgraad	49.40
12	gevarieerd Master aanbod	41.67
13	reputatie faculteit	41.18
14	goed gevoel bij studeren aan RuG	37.65
15	verbreden sociaal netwerk	36.47
16	promotietraject/stage	34.12
17	kansen buitenlandverblijf	31.80
18	vertrouwd met manier van werken RuG	30.59
19	al Master vakken gevolgd	13.10

Bron: enquête migratie afgestudeerden RuG, 2008 (eigen bewerking)